

КУЛЬТУРА

WWW.KIMPRESS.BY

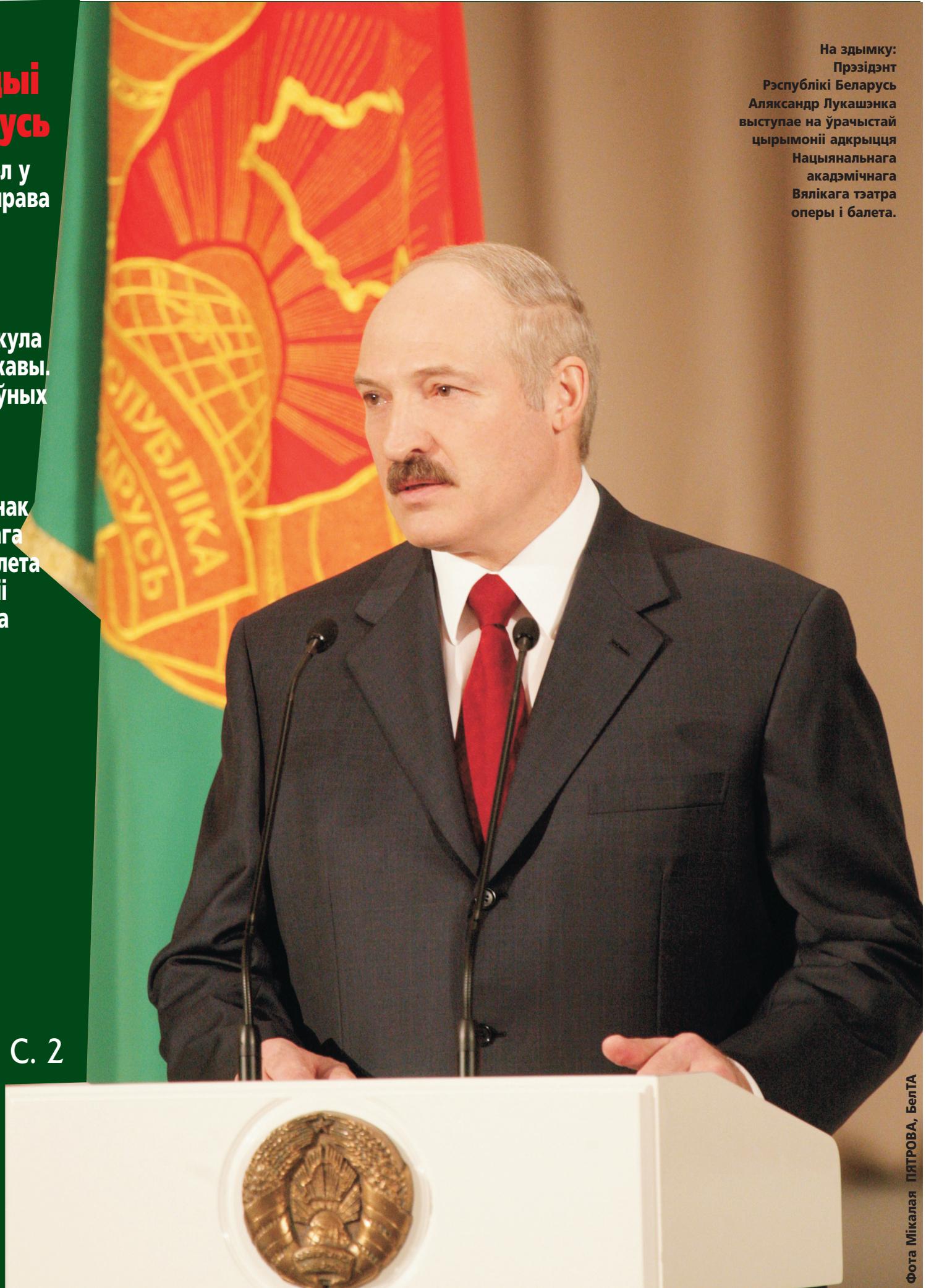
ШТОТЫДНЁВАЯ ГРАМАДСКА-АСВЕТНІЦКАЯ ГАЗЕТА

15 сакавіка - Дзень Канстытуцыі Рэспублікі Беларусь

“Кожны мае права на ўдзел у культурным жыцці. Гэтае права забяспечваецца агульнадаступнасцю каштоўнасцей айчынай і сусветнай культуры...”. Так гучаць першыя радкі артыкула 51 Асноўнага Закона дзяржавы. Адным з апошніх красамоўных сімвалаў рэалізацыі гэтага канстытуцыйнага права, несумненна, стаў адкрыты пасля рэканструкцыі будынак Нацыянальнага акадэмічнага Вялікага тэатра оперы і балета нашай краіны, у цырымоніі ўрачыстага адкрыцця якога прыняў удзел гарант Канстытуцыі – Прэзідэнт Рэспублікі Беларусь Аляксандр ЛУКАШЭНКА.

С. 2

На здымку:
Прэзідэнт
Рэспублікі Беларусь
Аляксандр Лукашэнка
выступае на ўрачыстай
цырымоніі адкрыцця
Нацыянальнага
акадэмічнага
Вялікага тэатра
оперы і балета.

Фота Мікалая ПЯТРОВА, БелТА

ПРАВА, ЗАБЯСПЕЧАНАЕ ДЗЯРЖАВАЙ

8 сакавіка ў абноўленым будынку Нацыянальнага акадэмічнага Вялікага тэатра оперы і балета Рэспублікі Беларусь адбыўся святочны гала-канцэрт, прысвечаны Дню жанчын, на якім прысутнічаў Прэзідэнт Рэспублікі Беларусь Аляксандр Лукашэнка. Як зазначыў Кіраўнік дзяржавы, адкрыццё будынка тэатра пасля маштабнай рэканструкцыі акурат да вясновага свята стала своеасаблівым падарункам не толькі жанчынам, але і ўсёй краіне. Са сцэны Прэзідэнт падзякаваў усім, хто прымаў удзел у работах, а таксама — творчым калектывам, якія годна пераадолелі ўсе складанасці, звязаныя з рамонтам.

Яшчэ адзін сімвал суверэнітэту!

Перад пачаткам урачыстага гала-канцэрта Аляксандру Лукашэнку ўручылі сімвалічны ключ ад тэатра, а пасля правялі невялікую экскурсію па рэканструаваным будынку. Кіраўнік дзяржавы аглядзеў фае, наведаў рэпетыцыйную залу, пазнаёміўся з працай унікальных механізмаў сцэны. “Мы стварылі суперсучасны тэатр оперы і балета, сцэнічную пляцоўку, якая адпавядае ўсім сусветным стандартам. Такага тэатра на постсавецкай прасторы няма”, — зазначыў пасля агляду Прэзідэнт.

“Калісьці, — зазначыў Кіраўнік дзяржавы, — большая частка грамадства на мяне крыўдзілася, а зараз я хачу задаць пытанне: а калі б я не прыспешыў, што б мы зрабілі за гэты кароткі прамежак часу прыкладна ў пяць гадоў? Мы б пабудавалі Нацыянальную бібліятэку, мы б стварылі суперсучасныя комплексы — спартыўныя, культурныя, відэацэнтры, мы, нарэшце, прывялі б у парадак тэатр оперы і балета? Не і яшчэ раз не! — падкрэсліў Аляксандр Лукашэнка. — Гавораць, што гэта дорага. Паўтары яшчэ раз: не я адзін хацеў, каб наша краіна была суверэнай і незалежнай. А суверэнітэт і незалежнасць дорага каштуюць. Калі мы суверэнны і незалежны, а не нейкая правінцыя нейкай дзяржавы, то ў гэтай дзяржаве трэба ствараць сімвалы суверэнітэту і незалежнасці, тыя аб’екты, якімі мы будзем ганарыцца”.

Са сцэны тэатра оперы і балета Кіраўнік дзяржавы выказаў глыбокую павагу і шчырую ўдзячнасць усім беларускам “за іх працу, якая робіць нашу краіну прыгожым і ўтульным домам, за разуменне і гатоўнасць пераадолець усе складанасці, што ўнікаюць на шляху, за давер і падтрымку, якія на тыхняюць мужчын на дасягненне вышэйшых міжнародных мэт”. Ён адзначыў актыўную ролю нашых сучасніц ва ўсіх сферах жыцця грамадства і дзяржавы. Так, больш за трэць членаў Савета Рэспублікі і дэпутатаў корпуса Палаты прадстаўнікоў Нацыянальнага сходу — жанчыны. Яны ж складаюць дзве трэці дзяржаўных служачых у краіне.

У Беларусі з кожным годам павышаецца статус жанчыны-маці і інстытута сям’і. Прыняты меры па павелічэнні выдаткаў пры нараджэнні і выхаванні дзяцей, дапамог па доглядзе за дзецьмі, прадстаўленню фінансавай падтрымкі маладым і шматдзетным сем’ям, забеспячэнні іх жылём. Моцная сацыяльная палітыка дзяржавы дае добры вынік: з году ў год у Беларусі расце нараджальнасць. У мінулым годзе на свет з’явілася больш за 90 тысяч дзяцей. “І гэта — самае важнае і важнае дасягненне нашых жанчын, за якое вам нізкі паклон і ўдзячнасць. Без вас не было б нацыі”, — падкрэсліў Аляксандр Лукашэнка. Прэзідэнт пад час урачыстага цырымоніі ўручыў ордэны Маці чатыром шматдзетным матулям з розных куткоў Беларусі.

Распачаты адразу пасля афіцыйнай цырымоніі святочны канцэрт, прымеркаваны да Дня жанчын, сабраў на абноўленай сцэне тэатра лепшых майстроў мастацтваў краіны. Разам са знакамітымі артыстамі оперы і балета сваё мастацтва паказалі навучэнцы Беларускага дзяржаўнага харэаграфічнага каледжа і гімназіі-каледжа пры Беларускай дзяржаўнай акадэміі музыкі. Працяглыя апладысменты выклікалі выступленні гасцей: саліста Дзяржаўнага акадэмічнага Вялікага тэатра Расіі

народнага артыста Расіі Алега Кулько, салістаў балета Дзяржаўнага акадэмічнага Марыінскага тэатра Настасі Пешковай і Андрэя Ермакова.

Святкаванне Дня жанчын стала першай ластаўкай далейшай плённай працы Нацыянальнага тэатра оперы і балета. На сённяшні дзень у адрэстаўраваны будынак пераехалі ўсе службы тэатра. Супрацоўнікі займаюцца адаптацыяй рэпертуару да тэхнічных умоў абноўленай сцэны. Найсучаснае святло- і гукаабсталяванне, новая сцэна, якая трансфармуецца за кошт 21 пад’ёмна-апускатнага пляцоўкі, паваротнае кола дазваляць добра знаёмым пастаноўкам паўстаць перад глядачамі, так бы мовіць, у новым святле.

Да канца бягучага тэатральнага сезона плануецца адаптаваць 24 оперныя і 18 балетных спектакляў. Адназначна распачнецца праца над будучымі прэм’ерамі. “Па сутнасці, сёння нараджаецца сапраўдны цэнтр музычнага мастацтва, сцэна якога дазваляе ўвасабляць самыя перадавыя ідэі і рашэнні, захоўваць і прымянаць традыцыі, якія набылі сусветную славу беларускім майстрам оперы і балета”, — падкрэсліў Прэзідэнт Аляксандр Лукашэнка.

Настасся ПАНКРАТОВА
Фота Юрыя ІВАНОВА

Сто майстроў і баль вякоў

26 сакавіка ў Палацы Рэспублікі адбудзецца творчая справаздача Мінскай вобласці, прымеркаваная да 65-годдзя вызвалення Беларусі ад нямецка-фашысцкіх захопнікаў.

Як паведаміў “К” начальнік упраўлення культуры Мінскага аблвыканкама Анатоль Акушэвіч, перад пачаткам канцэрта на плошчы ля Палаца Рэспублікі, з 16 гадзін, будзе дзейнічаць выстаўка-продаж твораў дэкаратыўна-прыкладнога мастацтва. Сто народных майстроў з 12 рэгіёнаў Мінскай вобласці прадэманструюць тэхналогіі рамёстваў, правядуць майстар-класы, прарэкламуюць уласную сувенірную прадукцыю. Побач з рамесніцкімі павільёнамі будуць працаваць і гандлёвыя. Можна будзе пачаставацца не толькі чаем і блінамі, але і традыцыйнымі стравамі Міншчыны. Нацыянальнага каларыту дададуць кірмашу і чатыры фальклорныя гурты-тэатры беларускай гульты, якія прадэманструюць ахвотным не толькі танцы-забаўкі, але і вясновыя абрады...

У галерэі “Універсітэт культуры” запланавана адкрыццё выстаўкі пленэрных работ навучанцаў дзіцячых школ мастацтваў і мастацкіх школ Мінскай вобласці.

А ў фае Палаца Рэспублікі пройдзе баль вякоў. Касцюміраваная дзея, да якой спрычыняцца і аркестр, і харэографы, распавядзе пад музыку XVII — XVIII стагоддзяў пра зараджэнне культуры і мастацтва на старажытнай зямлі Міншчыны.

Канцэрт складаецца з некалькіх блокаў. Тэма Вялікай Айчыннай вайны, горычы страт і радасці вызвалення роднага краю, будзе адлюстравана праз творчы светапогляд трох пакаленняў: ветэранаў, іх сыноў і ўнукаў. У справаздачным канцэрте прымуць удзел 70 калектываў і 1300 выканаўцаў Мінскай вобласці.

Андрэй СТАРЖЫНСКІ

І беларуская старонка

11 сакавіка ў Маскве, у адным з павільёнаў Усерасійскага выставачнага цэнтра распачалася XII Нацыянальная выстаўка-кірмаш “Кнігі Расіі”. Як і заўжды, удзел у мерапрыемстве бяруць і беларускія выдавецтвы, а таксама кнігагандлёвыя кампаніі. Сёлетні наш удзел у гэтым прэстыжным кірмашы больш акрэслены з той нагоды, што ў Маскве, як вядома, 24 лютага распачаты Год беларускай культуры.

Начальнік упраўлення выдавецкай дзейнасці і кніжнага гандлю Міністэрства інфармацыі Рэспублікі Беларусь Алена Паўлава, якая толькі што вярнулася з выстаўкі “Кнігі Расіі”, паведаміла “К” аб надзвычайнай шматграннасці сёлетняга кірмашу. У ім бяруць удзел больш за паўтысячы арганізацый з 70 рэгіёнаў Расіі.

Дэманструецца каля тысячы найменняў выдавецкай прадукцыі на мовах Расійскай Федэрацыі. Да-

рэчы, сёлетняя выстаўка праходзіць пад дэвізам “Знайдзі кнігу!”

На нацыянальным стэндзе Рэспублікі Беларусь экспануюцца кнігі дзяржаўных выдавецтваў “Беларусь”, “Беларуская энцыклапедыя” імя П.Броўкі, “Мастацкая літаратура”, “Вышэйшая школа”, “Народная асвета”, а таксама Мінскай фабрыкі каляровага друку, “Пачатковай школы”, выдавецкіх цэнтраў Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта і Беларускага дзяржаўнага эканамічнага ўніверсітэта, выдавецтва “Аверсэв”. Апрача асноўнага стэнда дзейнічаюць і стэнды кнігагандлёвых кампаній.

Сёлетні год абвешчаны ў Расіі годам моладзі. З гэтай нагоды беларуская дэлегацыя прыняла ўдзел у пасяджэнні “круглага стала”, дзе гаворка ішла пра тое, што чытае моладзь у Год моладзі. Дарэчы, студэнтам і школьнікам уваход на выстаўку-кірмаш “Кнігі Расіі” — бясплатны.

А.С.

ПАЛАЖЭННЕ

аб парадку правядзення конкурснага адбору рэжысёрскіх эксплікацый у 2009 годзе

Мэта правядзення

Конкурсны адбор рэжысёрскіх эксплікацый праводзіцца з мэтай прыцягнення маладых рэжысёраў да ажыццяўлення эксперыменту ў галіне тэатральнага мастацтва, выяўлення і падтрымкі найбольш цікавых з’яў у творчым пошуку моладзі праз выдзяленне ім дзяржаўных заказаў на пастаноўку арыгінальных, высокамастацкіх спектакляў у тэатрах Рэспублікі.

Удзельнікі конкурснага адбору

Удзел у конкурсным адборы могуць прымаць маладыя рэжысёры драматычных тэатраў і тэатраў лялек да 37 гадоў, якія працуюць і не працуюць у тэатры, а таксама студэнцкая моладзь — студэнты-выпускнікі вышэйшых навучальных устаноў, якія рыхтуюць рэжысёраў прафесійных тэатраў.

Парадак правядзення конкурснага адбору

Конкурсны адбор лепшых творчых прапаноў маладых рэжысёраў праводзіцца з 4 мая па 15 чэрвеня 2009 года. Падаючыя рэжысёрскія эксплікацыі (драматургічны твор вызначаецца самім конкурсантам) у Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь (пр-т Пераможаў, 1, каб. 324) у двух экзэмплярах да 15 чэрвеня 2009 г.

Журы конкурснага адбору рэжысёрскіх эксплікацый вылучае пераможцаў на падставе адкрытага галасавання прастай большасцю галасоў. Рашэнне журы з’яўляецца правамоцным, калі ў яго рабоце прымае ўдзел не менш як 2/3 членаў ад поўнага складу журы.

Маладыя рэжысёры, якія сталі пераможцамі, атрымліваюць дзяржаўны заказ на пастаноўку спектакля.

Залаты фонд

Выступленні Дзяржаўнага харэаграфічнага ансамбля “Харошкі” прызнаны ў Расіі “Лепшым праектам 2008 года”. Дыплом, што сведчыць пра гэта, калектыву атрымае 20 сакавіка пад час свайго канцэрта “Гімн роднай зямлі” на сцэне Палаца Рэспублікі.

У гэтую намінацыю “Харошкі” трапілі, правёўшы два канцэрты ў Санкт-Пецярбургу. Выступленні суправаджаліся выстаўкамі сцэнічных строяў ансамбля і фотаздымкаў, зробленых ля сцен Мірскага замка.

— Такі комплексны паказ, — расказала мастацкі кіраўнік калектыву, народная артыстка Беларусі Валянціна Гаявая пад час прэс-канферэнцыі, — вельмі ўразіў расіян. Увогуле, у Расіі мы гастролуюем штогод, сёлета ў сярэдзіне мая паедзем у Смаленск. У “залатым фондзе” ансамбля — каля 60-ці нумароў, якія ідуць пастаянна. Колькі ж было створана за 35 гадоў існавання калектыву, мы нават не лічылі.

Прэм’еру пакажуць і ў канцэрте “Гімн роднай зямлі”, у аснову якога пакладзена праграма “Беларусы”. Гэта будзе “Сівы жораў” з музыкай Марыны Марозавай, якая летась узначаліла аркестр ансамбля. “Прэм’ерай у квадраце” быў і нядаўні самастойны канцэрт аркестра на філарманічнай сцэне. Музыканты адразу атрымалі запрашэнне выступіць на іншых сцэнічных пляцоўках Беларусі. Калі іх самастойная гастрольная практыка працягнецца, гэта зможа, як лічыць харэограф, хаця б крыху “разгрузіць” артыстаў балета. Марыць В.Гаявая і пра адкрыццё Цэнтра нацыянальных культур, дзе выступалі б не толькі “Харошкі”, але і іншыя калектывы — нашы і замежныя, праходзілі б разнастайныя агляды самадзейнасці, ладзіліся б выстаўкі, працаваў метадычны кабінет...

Надзея БУНЦЭВІЧ

Беларуская дзяржаўная акадэмія мастацтваў аб’яўляе конкурс на замяшчэнне пасада прафесарска-выкладчыцкага складу:

— загадчык кафедры прамысловага дызайну;

— прафесар кафедры рэжысуры кіно і тэлебачання;

— дацэнт кафедры гісторыі і тэорыі мастацтваў;

— дацэнт кафедры касцюма і тэкстылю;

— старшы выкладчык кафедры рэжысуры кіно і тэлебачання;

— старшы выкладчык кафедры касцюма і тэкстылю — 2 адзінкі.

Тэрмін падачы заяў — адзін месяц з дня апублікавання аб’явы. Заявы і дакументы, згодна з Палажэннем аб конкурсе, падаваць на імя рэктара Акадэміі на адрас:

220012, г.Мінск, пр-т Незалежнасці, 81, адрэс кадры, тэлефон 292-77-34.

УНП 100289132

Чытач — Газета — Міністэрства

Ці магчыма скараціць час атрымання сярэдняй спецыяльнай адукацыі да 3-х гадоў і прымаць выпускнікоў ССНУ ва Універсітэт культуры і мастацтваў на трэці курс?

Сярэднія спецыяльныя навучальныя ўстановы культуры і мастацтваў ужо ажыццяўляюць падрыхтоўку спецыялістаў у скарачаныя тэрміны. Для абітурыентаў, якія паступаюць пасля заканчэння 11 класаў агульнаадукацыйнай школы для навучання па спецыяльнасцях “Народная творчасць”, “Мастацтва эстрады”, “Інструментальнае выкананне” і іншых, тэрмін падрыхтоўкі ўстаноўлены 2 гады і 10 месяцаў.

Скарачаць працягласць навучання да трох гадоў абітурыентам, якія паступаюць пасля заканчэння базавай школы (9 класаў), лічым немэтазгодным, паколькі ім за час навучання неабходна атрымаць не толькі тэарэтычныя веды і замацаваць практычныя навыкі будучай прафесіі, але і засвоіць агульнаадукацыйныя прадметы ў аб’ёме больш за 1500 гадзін.

У сферы вышэйшай адукацыі галіны таксама ўжо існуе практыка падрыхтоўкі спецыялістаў у скарачаныя тэрміны. Гаворка ідзе аб выпускніках спецыяльнай групы Магілёўскага дзяржаўнага бібліятэчнага тэхнікума імя А.С.Пушкіна, якія паступаюць у Беларускі дзяржаўны ўніверсітэт культуры і мастацтваў для навучання па спецыяльнасці “Бібліятэказнаўства і бібліяграфія” на трэці курс.

Акрамя гэтага на аснове інтэгрваных вучэбных планаў ССНУ — ВНУ ў цяперашні час выпускнікі Гродзенскага дзяржаўнага каледжа мастацтваў па спецыялізацыях “Мастацтва эстрады (спевы)”, “Харэаграфічнае мастацтва (народны танец)”; Мінскага дзяржаўнага каледжа мастацтваў па спецыялізацыях “Народная творчасць (харавая музыка)”, “Народная творчасць (народныя абрады і святы)” прымаюцца на другі курс Універсітэта культуры і мастацтваў.

У цяперашні час прапрацоўваюцца магчымасці скарачэння тэрміну падрыхтоўкі спецыялістаў з вышэйшай адукацыяй для сферы культуры і па некаторых іншых спецыялізацыях.

Мяняюцца ўмовы працы школ мастацтваў, адкрываюцца новыя спецыяльнасці. У сувязі з гэтым ёсць пытанне, ці прапрацоўваюцца, ці прымаюцца новыя тыпавыя штаты, якія адказваюць сучасным патрабаванням?

На падставе падпункта 5.81 пункта 5 Палажэння аб Міністэрстве культуры Рэспублікі Беларусь, зацверджанага пастановай Савета Міністраў Рэспублікі Беларусь ад 30 кастрычніка 2001 г. № 1558 “Пытанні Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь”, Міністэрствам культуры падрыхтаваны праект пастановы “Аб тыпавых штатах і нарматывах колькасці работнікаў устаноў пазашкольнага выхавання і навучання ў сферы культуры”.

У цяперашні час Міністэрства культуры дапрацоўвае дадзены праект пастановы з улікам прапаноў і заўваг Міністэрства фінансаў Рэспублікі Беларусь.

Ці не збіраецца Міністэрства культуры вярнуцца да разгляду пытання аб прадстаўленні магчымасці выкладчыкам-сумяшчальнікам выконваць дадатковую работу ў аб’ёме 240 педагогічных гадзін у год?

Згодна з пастановай Савета Міністраў Рэспублікі Беларусь ад 1 верасня 2003 г. № 1134, выкладчыкам устаноўлена скарачаныя працягласць рабочага часу, не больш за 36 гадзін у тыдзень, і нормы выкладчыцкай работы за стаўку — 18 гадзін у тыдзень (720 гадзін у год). Калі педагогічныя работнікі выконваюць работу за выкладчыка, які часова адсутнічае, аплата іх працы вядзецца ў межах устаноўленай скарачонай працягласці рабочага часу (36 гадзін у тыдзень) па пагадзінных стаўках за фактычна праведзены гадзіны.

Аплата за правядзенне навучальных заняткаў, якія выконваюцца па прыწყалгах дагавора-падрада ў аб’ёме не больш 240 гадзін у год, ажыццяўляецца па стаўках пагадзіннай аплаты працы ў адпаведнасці з табліцай 4 дадатку 24 да пастановы Міністэрства працы ад 21 студзеня 2000 г. № 6. Пры гэтым звяртаем увагу, што стаўкі пагадзіннай аплаты за вядзенне навучальных заняткаў з навучэнцамі школ мастацтваў указанай табліцай не прадугледжаны.

Калі выкладчыцкая работа выконваецца на прыწყалгах дагавора грамадзянска-прававога характару, то яе аб’ём не павінен перавышаць 240 гадзін у навучальным годзе.

На пытанні адказваў намеснік міністра культуры Рэспублікі Беларусь Віктар КУРАШ

Ці магчыма стварыць у рэспубліцы ўласную базу музычных інструментаў?

На пытанне адказвае намеснік начальніка ўпраўлення капітальнага будаўніцтва і матэрыяльна-тэхнічнага забеспячэння Уладзімір ПАНЦАЛЕЙКА:

— У Рэспубліцы Беларусь музычныя інструменты вырабляюць кампанія “Зонда” г.Маладзечна (баяны) і ААТ “Барысаўскае прадпрыемства музычных інструментаў” (фартэпіяна, гітары, цымбалы). У цяперашні час Барысаўскае прадпрыемства спынена ў сувязі з правядзеннем рэканструкцыі. Пасля рэканструкцыі прадпрыемства працягне выпуск музычных інструментаў, што вырабляліся і раней.

Арганізацыя вытворчасці іншых музычных інструментаў у цяперашні час не плануецца.

Пастаўку музычных інструментаў, якія не вырабляюцца ў Рэспубліцы Беларусь, ажыццяўляе шэраг спецыялізаваных арганізацый, у тым ліку ТДА “Муза Сервіс”, ТАА “Беларускі музычны гандлёвы дом”, ТАА “Белкультпраект”. Акрамя таго, ТДА “Муза Сервіс” мае кваліфікаваны спецыялістаў па рамонце і рэстаўрацыі музычных інструментаў і гатова выканаць любыя заказы ўстаноў культуры.

Прашу Міністэрства культуры разгледзець пытанне аб прадстаўленні мэтавых накіраванняў абітурыентам з гарадскіх пасёлкаў і раённых цэнтраў з далейшым размеркаваннем іх у сельскую мясцовасць рэгіёна, які накіроўвае.

На пытанне адказвае галоўны спецыяліст упраўлення навучальных устаноў і кадраў Людміла МУХА:

— 8 студзеня 2009 г. прынята пастанова Савета Міністраў Рэспублікі Беларусь № 8 “Аб зацвярджэнні комплексу мер па замацаванні кваліфікаваных кадраў на сяле” (далей — пастанова).

Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь узгадніла падрыхтаваны ў адпаведнасці з дадзенай пастановай Міністэрствам адукацыі Рэспублікі Беларусь праект Указа Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь “Аб унясенні змен і дапаўненняў ва Указ Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь ад 7 лютага 2006 г. № 80”.

У праект Указа ўнесены змены і дапаўненні, якія тычацца: павелічэння па рашэнні дзяржаўнага органа дзяржаўнага кіравання мэтавага прыёму ў падведмасныя ўстановы адукацыі да 30 працэнтаў ад кантрольных лічбаў прыёму;

пашырэння пераліку асоб, якія маюць права на навучанне на ўмовах мэтавай падрыхтоўкі — абітурыенты, якія пражываюць у населеных пунктах з колькасцю насельніцтва да 20 тысяч чалавек;

магчымасці фарміравання набору на мэтавую падрыхтоўку пры курсе адзін чалавек на месца, калі абітурыент адпавядае ўстаноўленым патрабаванням.

Грошы выдаткаваны

Па слядах выступлення “Культуры”

У № 4 “Культуры” за 24 студзеня 2009 года пад рубрыкай “Родная зямля: час крэатыву” быў змешчаны артыкул “Мільярды, ад якіх вырастаюць крылы”. Гаворка ў публікацыі вялася пра сістэмны падыход да ўмацавання матэрыяльна-тэхнічнай базы ў культурнай прасторы Івацэвіцкага раёна. Поруц з гэтым узнімалася праблема дадатковага фінансавання, патрэбнага для далейшых работ па ўзнаўленні Дома культуры ў горадзе Косаве, а таксама па перапрафіляванні колішняга дзіцячага садка вёскі Мілейкі ў сельскі Дом культуры.

Артыкул быў накіраваны на рэагаванне ў Брэсцкі абласны выканаўчы камітэт. Адказ рэдакцыі даў намеснік старшыні аблвыканкама Леанід Цупрык:

“У аблвыканкаме разам з зацікаўленымі асобамі разгледжана ваша пісьмо па пытанні выдаткавання дадатковых сродкаў на рэканструкцыю Косаўскага гарадскога Дома культуры і сельскага Дома культуры вёскі Мілейкі Івацэвіцкага раёна.

На бягучы год у бюджэце Івацэвіцкага раёна прадугледжана 268 мільёнаў рублёў для правядзення работ на ўказаных аб’ектах. Апрача таго, Івацэвіцкаму райвыканкаму ў цяперашні час на фінансаванне работ па Мілейкаўскаму сельскаму Дому культуры дадаткова выдаткаваны мэтавы бюджэтныя крэдыт у суме 60 мільёнаў рублёў”.

“Юрыдычныя тонкасці (elegantia juris)”

Не пра сябе непакоюся. 34-ы год працую дырэктарам, да пенсіі мала ўжо засталося. Гэтыя два пытанні — клопат пра тых, хто будзе тут працаваць.

1. Музей адносіцца да чацвёртай групы па аплаце працы, інакш кажучы, як шараговы раённы, штаты — урзаныя. Установа мае філіялы: Мемарыяльны комплекс “Прарыў” і Сядзібу-музей В.Быкава. Вырашана пытанне аб перадачы нам у якасці яшчэ аднаго філіяла Хаты-музея П.Броўкі. Кола абавязкаў, гаспадарчых клопатаў, праблем, нагурузак — істотна шырэйшае, чым у калег-суседзяў.

У сувязі з гэтым, ці ёсць падставы мець больш высокую групу па аплаце працы?

2. П.1.2 рашэння калегіі Міністэрства культуры ад 22.11.2007 г. № 139 прадугледжвае функцыянальныя абавязкі спецыялістаў гар-райвыканкамаў, адказных за ахову культурна-гістарычнай спадчыны. Ці можа дырэктар музея, не з’яўляючыся спецыялістам сістэмы апарата райвыканкама, быць прызначаны спецыялістам увогуле і без дадатковай аплаты за гэтую работу?

Мікалай КІРПІЧ, дырэктар Ушацкага музея народнай славы імя У.Е. Лабанка

1. У адпаведнасці з табліцай 4 дадатку 8 да пастановы Міністэрства працы Рэспублікі Беларусь ад 21 студзеня 2000 г. № 6 “Аб мерах па ўдасканальванні ўмоў аплаты працы работнікаў арганізацый, якія фінансуюцца з бюджэту і карыстаюцца дзяржаўнымі датацыямі”, тарыфныя разрады і каэфіцыенты пасада кіраўнікоў музеяў залежаць ад групы па аплаце працы.

Паказчыкамі аднясення музеяў да груп па аплаце працы кіраўнікоў з’яўляюцца колькасць наведвальнікаў у год і колькасць экспанатаў асноўнага фонду. Пры аднясенні музеяў, якія маюць філіялы, да груп па аплаце працы ўлічваюцца агульная колькасць наведвальнікаў і колькасць экспанатаў у цэлым, уключаючы паказчыкі філіялаў.

Калі пры далучэнні філіяла да музея паказчыкі аднясення музеяў да груп па аплаце працы мяняюцца такім чынам, што музей можна будзе аднесці да больш высокай групы па аплаце працы, дык адпаведна мяняецца і памер заробковай платы кіраўніка музея.

2. У адпаведнасці з артыкулам 19 Працоўнага кодэкса Рэспублікі Беларусь, працоўная функцыя работніка (праца па адной ці некалькіх прафесіях, спецыяльнасцях, пасадах з указаннем кваліфікацыі ў адпаведнасці са штатным раскладам наймальнікі, функцыянальнымі абавязкамі, службовай

інструкцыяй) вызначаецца ў працоўным дагаворы, які заключаецца паміж наймальнікам і работнікам.

Улічваючы кампетэнцыю мясцовых выканаўчых і распарадчых органаў, прадугледжаную артыкулам 10 Закона Рэспублікі Беларусь “Аб ахове гісторыка-культурнай спадчыны Рэспублікі Беларусь”, мясцовыя выканаўчыя і распарадчыя органы могуць вызначыць установа (арганізацыю), якая ў раёне (горадзе) будзе займацца пытаннямі аховы гісторыка-культурнай спадчыны. Кіраўнік дадзенай установы (арганізацыі) ускладае абавязкі па ахове гісторыка-культурнай спадчыны на канкрэтнага работніка, адлюстраваны гэтыя абавязкі ў працоўным дагаворы (кантракте), службовай інструкцыі. У такой сітуацыі дадатковая аплата не вядзецца.

Калі музей з’яўляецца юрыдычнай асобай і з дырэктарам музея працоўны дагавор (кантракт) заключаны мясцовым выканаўчым і распарадчым органам, дык адпаведна мясцовы выканаўчы і распарадчы орган можа ўскласці на дырэктара музея абавязкі па ахове гісторыка-культурнай спадчыны.

На пытанні адказвала начальнік юрыдычнага аддзела Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь Алена ВЕШТАРТ

Паважаныя чытачы!

Калі ў вас ёсць пытанні ў рубрыкі “Чытач — Газета — Міністэрства” і “Юрыдычныя тонкасці”, накіроўвайце іх на адрас рэдакцыі: 220013, г. Мінск, пр-т Незалежнасці, 77, альбо на электронную скрыню: kultura@tut.by.

Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь
Рашэнне калегіі
25.02.2009 № 13

Аб выніках работы ў 2008 годзе прадпрыемстваў, арганізацый і устаноў галіны па выкананні Дырэктывы Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь ад 14 чэрвеня 2007 г. № 3 “Эканомія і беражлівасць — галоўныя фактары эканамічнай бяспекі дзяржавы” і задачах на 2009 год

Мерапрыемствы Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь па выкананні Дырэктывы Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь ад 14 чэрвеня 2007 г. № 3 “Эканомія і беражлівасць — галоўныя фактары эканамічнай бяспекі дзяржавы” з тэрмінам выканання ў 2008 годзе ў асноўным рэалізаваны.

Мэтавы паказчык па энергазберажэнні падначаленымі Міністэрству арганізацыямі выкананы і склаў мінус 10,1 працэнта пры заданні мінус 10 працэнтаў. Выкарыстанне паліўна-энергетычных рэсурсаў у цэлым па галіне знізілася ў параўнанні з мінулым годам на 8,5 працэнта. Пры ўкараненні энергазберагальных мерапрыемстваў асвоена больш за 36 мільярдаў рублёў, што ў 2 разы болей, чым у 2007 годзе. Абагульнены станучы вопыт работы ўстаноў культуры па эканоміі і рацыянальнаму выкарыстанні рэсурсаў, выдадзена брашура “Эканомія паліўна-энергетычных рэсурсаў”, зняты відэафільм “Урокі беражлівасці”.

Лепшых вынікаў па эканоміі рэсурсаў у 2008 годзе дасягнулі ўпраўленні культуры Гомельскага і Віцебскага аблвыканкамаў, а таксама падначаленыя Міністэрству арганізацыі: установа культуры “Відовішча-культурны комплекс “Гомельскі дзяржаўны цырк”, установа адукацыі “Беларуская дзяржаўная акадэмія музыкі”, дзяржаўная ўстанова “Літаратурны музей М.Багдановіча”, адкрытае акцыянернае таварыства “Белпрамкультура-Маладзечна”, установа адукацыі “Беларускі дзяржаўны ўніверсітэт культуры і мастацтваў”, установа “Дзяржаўны літаратурна-мемарыяльны музей Якуба Коласа”, установа “Беларуская дзяржаўная ордэна Працоўнага Чырвонага Сцяга філармонія”, установа “Дзяржаўны літаратурны музей Янкі Купалы”, рэстаўрацыйна-будаўнічае рэспубліканскае ўнітарнае прадпрыемства “Мінскрэстаўрацыя”.

Разам з тым, выкарыстанне мясцовых відаў паліва ў галіне знізілася на 11 працэнтаў да ўзроўню 2007 года, не выкананы мэтавы паказчык па энергазберажэнні ўпраўленнем культуры Мінскага гарвыканкама.

Разгледжана пытанне аб безумоўным выкананні падначаленымі Міністэрству арганізацыямі мэтавага паказчыка па энергазберажэнні на 2009 год у памеры мінус 7,5 працэнта.

Калегія Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь ВЫРАШЫЛА:

1. Упраўленню культуры Мінскага гарвыканкама (Карачуўскі У.М.) узгадніць у Мінскім гарадскім выканаўчым камітэце мэтавы паказчык па энергазберажэнні на 2009 год, адпаведны рэзерву эканоміі і праграме па энергазберажэнні.

2. Начальнікам упраўленняў культуры аблвыканкамаў і Мінскага гарвыканкама, кіраўнікам падначаленых Міністэрству арганізацый забяспечыць у 2009 годзе прадастаўленне дзяржаўнай статыстычнай справаздачнасці на новых бланках па формах: 12-тэ, 4-нормы ТЭР, 4-энергазберажэнне (замест справаздач 1-тэр, 11-сн, 1-энергазберажэнне, якія дзейнічалі раней).

3. Начальнікам упраўленняў культуры аблвыканкамаў і Мінскага гарвыканкама да 27 сакавіка бягучага года прадаставіць удакладненыя праграмы па энергазберажэнні на 2009 год.

4. Упраўленню капітальнага будаўніцтва і матэрыяльна-тэхнічнага забеспячэння (Рымашэўскі В.В.) арганізаваць у маі 2009 г. на базе Дзяржаўнага камітэта па стандартызацыі Рэспублікі Беларусь правядзенне семінара “Энергазберажэнне ў галіне культуры” для спецыялістаў раённых і гарадскіх аддзелаў культуры.

5. Кантроль за выкананнем рашэння калегіі ўскласці на намесніка Міністра Грыдзюшку У.П.

За старшыню калегіі, першы намеснік Міністра У.П. РЫЛАТКА

Карэспандэнт “К” выправіўся ў Гродна не толькі дзеля таго, каб чарговы раз наталіць вока краявідамі, але і каб уявіць, як яны будуць выглядаць пасля ажыццяўлення грандыёзных задум, ініцыятарамі якіх выступілі мясцовыя ўлады: перадусім гэта рэстаўрацыя Каложскай царквы і Старога Замка. Да таго ж, меркаванні на дадзены конт даводзілася сустракаць вельмі розныя, часам крытычныя, а вось канкрэтнай інфармацыі — зусім небагата.

— А фантазіі ў рэстаўрацыі быць не павінна! — упэўнена Алена Клімовіч.

Такую пазіцыю падзяляе большасць навукоўцаў. Таму ад ідэі адраджэння храма ў візантыйскім стылі, якую выказвалі вернікі Гродзенскай епархіі Праваслаўнай царквы, было вырашана адмовіцца.

— Аднаўляючы помнік архітэктуры, можна адначасова яго і страціць. Страціць як гісторыка-культурную каштоўнасць, — кажа архітэктурны

спатрэбіца каля 250. Цікава, ці ведалі гарадзенскія дойліды, што галаснікі не толькі ствараюць добрую акустыку, але і аблягаюць канструкцыю будынку? У кожным разе, для Каложы гэта асабліва актуальна.

І ўсё ж спецыялісты сведчаць: чуткі пра магчымасць новага апоўзня значна перабольшаныя. Асабліва па “прафілактычных” працаў па ўмацаванні схілу, якія адбыліся не так даўно. Між іншым, каложскі схіл толь-

ныя Соймы Рэчы Паспалітай, у XIX стагоддзі займеў сціплы “казармавы” выгляд і адпаведнае прызначэнне.

Пагадзіцеся, пераўтварыць замак у казармы куды прасцей, чым вярнуць казармам выгляд каралеўскага замка. Архітэктару Уладзіміру Бачкову гэта ўдалося, праўда, пакуль толькі на паперы — у выглядзе праекта. Але яго ўвасабленне ў жыццё запланавана на бліжэйшыя гады.

Задуму аднавіць замак у першасным выглядзе сёй-той ужо паспеў ахрысціць кплівым словам “навадзел”. Як ні дзіўна, архітэктар з такім эпітэтам згодны. Але пры гэтым лічыць, што яго семантыка патрабуе пэўнага ўдакладнення:

— Ведаецца, любая рэстаўрацыя — гэта, у пэўнай меры, “навадзел”. Бо калі арыгінальны будынак зберагчы не ўдалося, што яшчэ застаецца рабіць? Справа хіба ў тым, ці мае гэты

“Гродна — горад-музей” — абвешчала вялізнае палатно, якое абцягвала старадаўнюю камяніцу, закрытую на рэстаўрацыю. Гэты слоган — не толькі выяўленне добрых амбіцый муніцыпальных уладаў, якія якраз і намерваюцца з цягам часу надаць гэты статус цэнтральнай частцы абласнога цэнтра, але і адлюстраванне рэальнага патэнцыялу горада, што некалі небеспадстаўна называлі каралеўскім. Ён мае досыць адметнасцяў, каб стаць буйным турыстычным цэнтрам. Але наколькі гэты патэнцыял рэалізуецца і ці створаны для гэтага спрыяльныя ўмовы? Каб высветліць сітуацыю наш карэспандэнт прапануе экскурсію ў кантэксце “музейных” вуліц.

Пытаннню ўзнікала шмат і пад час гэтай камандзіроўкі, прычым звязаны яны былі і з самой рэстаўрацыяй, і з функцыянаваннем турыстычнай інфраструктуры. Але па меры таго, як яны знаходзілі абгрунтаваны адказы, дадаваліся новыя. Як кажуць, сёе-тое давялося “выпрабаваць” і на сабе.

Своеасаблівым гідам па Гродне будучага стала галоўны спецыяліст па ахове гісторыка-культурных каштоўнасцяў абласнога ўпраўлення культуры Алена Клімовіч. А месца, адкуль трэба пачынаць знаёмства з горадам, сумневу не выклікала: вядома ж, з наднёманскай кручы, на якой высіцца адзін з найстарарэжытнейшых беларускіх храмаў.

У рэстаўрацыі фантазіі не месца

І адразу ж — праблемны аспект. У Свята-Барысаглебскай царкве не цяплей, чым на вуліцы. Таму праект рэстаўрацыі прадугледжвае падлогу з падагрэвам. Палохае неаўтэнтычнасцю? Але ж новыя тэхналогіі будуць цалкам схаваны пад маёлікай, выкананай паводле старадаўніх візантыйскіх узораў, але на сучасным беларускім прадпрыемстве.

Неабходнасць рэстаўрацыі Каложскай царквы была відавочная яшчэ за царскім часам. Але па розных прычынах яна адкладалася “на потым” ажно стагоддзе. І вось, сёлета лёд крануўся. Неўзабаве на гэтым звышскладаным нават для прафесіяналаў аб’екце распачнуцца работы па стварэнні праектна-каштарыснай дакументацыі. Адначасова з імі будзе рыхтавацца дасье на ўключэнне перліны гродзенскага дойлідства ў Спіс сусветнай культурнай спадчыны UNESCO.

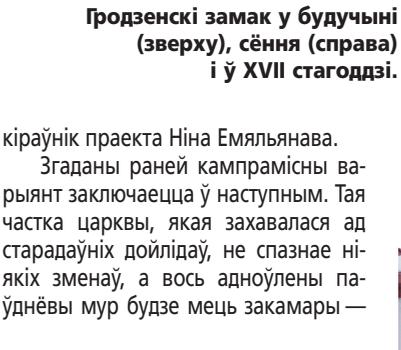
Гэтыя зрухі сталі магчымымі толькі пасля таго, як у працяглых дыскусіях, датычных самой канцэпцыі рэстаўрацыі, была нарэшце пастаўлена кропка. Напрыканцы мінулага года Рада па пытаннях аховы гісторыка-культурных каштоўнасцяў Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь прыняла канчатковае рашэнне адносна будучага выгляду храма. Шмат у чым яго можна назваць кампрамісным.

Нагадаем: сутнасць спрэчак заключалася ў тым, які перыяд мінушчыны царквы аднавіць у будучым. Бо за стагоддзі ўласнай гісторыі Каложы неаднаразова змяняла сваё аблічча. Сляды шматлікіх “умяшальніцтваў” будаўнікоў відаць нават нязброеным вокам: цагляная кладка старадаўняга мура яўна неаднародная.

Знешні выгляд храма ўзору сярэдзіны XIX стагоддзя, да апоўзняў (1853 і 1889 гг.), якія знішчылі ладную яго частку, дакладна вядомыя дзякуючы дакументам, мастацкім творам і нават фотаздымкам. А вось якой была царква на самым пачатку сваёй гісторыі, у XII стагоддзі, сёння можна мець хіба гіпатэтычнае ўяўленне.

Гродзенскі замак у будучыні (зверху), сёння (справа) і ў XVII стагоддзі.

кіраўнік праекта Ніна Емяльянава.

Згаданы раней кампрамісны варыянт заключаецца ў наступным. Тая частка царквы, якая захавалася ад старадаўніх дойлідаў, не спазнае ніякіх зменаў, а вось адноўлены паўднёвы мур будзе мець закамары —

паўкруглыя выгіны, уласцівыя праваслаўнай архітэктуры.

— Такім чынам, Венецыянская хартыя па кансервацыі і рэстаўрацыі помнікаў архітэктуры не будзе парушана, і мы можам спадзявацца на станоўчае рашэнне камісіі UNESCO, — пераканана Алена Клімовіч.

Па словах Ніны Емяльянавай, аўтэнтычныя мury павінны адрознівацца ад збудаваных наоў нават візуальна: паводле рэстаўрацыйнай этыкі, гэтую грань трэба не нівеліраваць, а наадварот — падкрэсліваць. Таўшчына новых мууроў дасягне амаль метра, а складзеныя яны будуць з цэгла, якая паводле сваёй формы паўтарае старадаўнюю плінфу. Ваўкавыскія вытворцы ўжо гатовыя вырабіць невялічкую партыю такой прадукцыі — спецыяльна для рэстаўрацыі.

У кабінце Ніны Емяльянавай звярнуў увагу на гліняны галаснік. Гэта “вольны экзэмпляр”, зроблены зусім нядаўна ў тым самым Ваўкавыску па вобразе і падабенстве рэзанацару гукі XII стагоддзя. Усяго іх

кі на першы погляд падаецца простым пагоркам: насамрэч гэта складаная інжынерная канструкцыя, амаль поўнасцю схаваная ў тоўчы зямлі.

— Пакуль гэтыя працы не былі завершаны, пакуль спецыялісты не вынеслі адназначны вердыкт адносна ўстойлівасці схілу, пра пачатак рэстаўрацыі нават гутаркі не вялося, — кажа Ніна Емяльянава.

Вярнуць казармам выгляд замка

Сёння спуск ад Каложы да набярэжнай Нёмана патрабуе базавых навываў альпінізму, але ў хуткім часе ён будзе значна спрошчаны: праект рэстаўрацыі прадугледжвае таксама і будаўніцтва лесвіцы. Таму і шлях ад Барысаглебскай царквы да абодвух замкаў зойме лічаныя хвіліны. Балазе, падняцца туды ўжо і цяпер можна па прыгожых сходах, якія праходзяць пад ладна падноўленым нядаўна замкавым мостам.

Сёння шэрыя камяніцы Старога замка не магнетызуюць захопленыя погляды турыстаў. Яно і зразумела: рэнесансавы комплекс, збудаваны за часамі Сцяпана Баторыя, дзе неаднаразова ладзіліся генера-

Рысункі выглядае надзвычай прывабна, але... ці мае ён належнае абгрунтаванне? Або нам прапануюць толькі муляж па гістарычных матывах?

Аўтар працаваў над праектам ажно з 1985 года, унікліва вывучаючы ўсе даступныя гістарычныя крыніцы. Перадусім, гэта гравюра пачатку XVII стагоддзя, аўтар якой Томаш Макоўскі заспеў твора фларэнцінскага дойліда Санці Гучы ў першапачатковым выглядзе. Праўда, у адной дэталі мастак дапусціў памылку: у выніку археалагічных даследаванняў выявілася, што вежа, дзе Баторый любіў папарыцца ў лазні, насамрэч мела не круглую, а квадратную планіроўку. З XVII стагоддзя захавалася і інвентарнае апісанне — канкрэтны і падрабязны дакумент, які адлюстроўваў усе дэталі.

Зрэшты, не заўсёды аўтар рэстаўрацыйнага праекта можа пакласці руку на сэрца і сказаць: “Менавіта так, і ніяк іначай, было ў даўніну”. У такім выпадку ён павінен імкнуцца зразумець, як магло быць, шукаючы аналогіі ў іншых помніках архітэктуры таго перыяду. І гэта праца актыўна вядзецца.

— Праект будзе ўключаць не толькі генеральнае рашэнне, — кажа Уладзімір Бачкоў. — Абгрунтаванне патрабуе літаральна кожную дэталю: скажам, пластыка абрамлення вокнаў. Мы вызначылі не толькі іх габарыты і форму, але і здолелі з вялікай ступенню верагоднасці ўзнавіць знешні выгляд.

“навадзел” адпаведны навуковым базіс. У нашым выпадку праект грунтуецца на шматгадовых комплексных даследаваннях з удзелам многіх навукоўцаў. І выпадковасцяў у ім не будзе.

У госці да Сцяпана Баторыя

Рэстаўрацыйныя працы плануецца праводзіць пазтапна: спярша яны ахопляць браму і мур, потым — палац і ўрэшце — двор з Ніжняй царквой. Таму Гродзенскі гісторыка-археалагічны музей, які з’яўляецца “ўласнікам” абодвух замкаў, не прыпыніць сваёй працы.

Па словах дырэктара музея Юрыя Кітуркі, праблемы з напаўненнем новых залаў цікавымі экспанатамі ўзнікнуць не павінна. Наадварот, музей атрымае доўгачаканую магчымасць выставіць свае скарбы, чыё месца пакуль у фондасховішчах. А некаторыя памяшканні палаца і не патрабуюць адмысловай экспазіцыі: досыць проста аднавіць іх гістарычны інтэр’еры.

Наведаўшы пакоі караля і вялікага князя ды залу для прыёмаў, паглядаючы змястоўную калекцыю зброі і арыгінальныя гравюры Ван Дэйка, прайшоўшы колькі метраў па брукаванцы XVIII стагоддзя і дакрануўшыся да камянёў з падмурку Ніжняй царквы, турыст мае дзе перавесці дых. У Старым замку прадугледжана месца для кавярні, у якой дадаткам да кавы стануць прыгожыя краявіды.

Пакінуўшы ўрэшце тэрыторыю замкавага комплексу, варта прайсці якіх пару крокаў — і ты апынаешся ва ўтульным дворыку колішняга палаца Храптовічаў. Гэта ідэальнае месца для камерных канцэртаў. І традыцыя іх правядзення ўжо запачаткаваная. Новы гаспадар палаца, знакаміты Гродзенскі музей гісторыі рэлігіі, нават прыдбаў для такіх імпрэзаў адмысловыя крэслы пад колер дахоўкі.

Менавіта дзякуючы канцэртам і выязным мерапрыемствам музей не дазволіў забыць сябе шырокай публіцы: стацыянарнай экспазіцыі ён не мае ажно з 1992 года. Але паколькі доўга і складаная рэстаўрацыя палаца ўжо завершана, неўзабаве сітуацыя выправіцца. Плануецца, што музей адчыніць свае дзверы для наведвальнікаў ужо сёлета. Першая частка экспазіцыі распавядзе пра гісторыю будынка, з якім звязаны некалькі знакамітых шляхецкіх родаў. Прычым асаблівы акцэнт у гэтым расповедзе будзе зроблены на старадаўнія сямейныя традыцыі.

— Распрацоўваючы канцэпцыю асноўнай экспазіцыі, мы імкнуліся паказаць гісторыю рэлігій і хрысціянскіх канфесій праз прызму беларускай культуры, — распавядае дырэктар музея. — Бо яны шчыльна ўзаемазвязаны.

Зазірнуўшы ў фондасховішча, пераканаўся ў тым, што музей мае досыць яркіх экспанатаў, каб бліскуча ўвасобіць гэтую ідэю. Некаторыя з іх унікальныя — напрыклад, фрагмент слускага пояса, дзе — згодна з паэтычным радком, але насуперак навуковым даследаванням — выяўлены... той самы васілёк. Недарэмна мясцовыя ўлады не паскупіліся на тое, каб забяспечыць фондасховішча самымі сучаснымі музейнымі тэхналогіямі. Там ёсць што захоўваць!

месцы — паўстане Турысцка-інфармацыйны цэнтр. Яго нястача адчуваецца ў Гродне даволі балюча. Прычым асабліва тымі, хто прыежджае ў горад упершыню. Таму гэты пункт турпраекта “Невядомая Еўропа”, які ладзіць упраўленне фізічнай культуры, спорту і турызму Гродзенскага аблвыканкама разам з мясцовым аддзяленнем Рэспубліканскага турысцка-спартыўнага саюза і польскім партнёрам, непазбежна будзе запатрабаваным. Вядома, калі вандройнікі даведаюцца пра наяўнасць такога інфацэнтра хаця б дзякуючы кідкай шыльдзе.

Праменад на пусты страўнік

Адным словам, турыст, які наведае Гродна праз колькі гадоў, здолее спатоліць голод на свежыя ўражанні і

раней Рынкавую, а цяпер Савецкую. Рынкавыя плошчы еўрапейскіх гарадоў зазвычай густа аточаныя разнастайнымі кавярнямі, і ўлетку даводзіцца прыкладаць высілкі, каб абмінуць шматлікія столікі на вольным паветры. Але на Савецкай кавярняў наогул няма. Ніводнай! Праменад працягваецца на вялікіх і светлых вуліцах: Замкавай і Савецкай. Але ж вынікі па-ранейшаму несучасныя. І калі зусім згаладалы турыст урэшце набрыдзе на прыстойную карчму ў нацыянальным стылі, яму не выпадае здзіўляцца таму, што ўсе месцы ў ёй ужо занятыя.

Лямус XVIII стагоддзя, пераўтвораны ў аднайменны рэстаран, — для Гродна гэта пакуль што выключэнне з правілаў. Дзіва дый толькі! Тым болей гродзенцы заўсёды вылучаліся сваёй прадпрымальнасцю. Чаму ж

спрагназаваць эканамічны эфект

Адпачыць ад “еўрарамонт”

Далей самы час скіравацца ў яшчэ адзін музей — на гродзенскія вуліцы, якія ўтрымліваюць багатую калекцыю еўрапейскай архітэктуры, прычым самай разнастайнай. Апрача ўзнёслых баракальных касцёлаў, там можна ўбачыць і нямецкую кірху, і сабор у рэтраспектыўна-рускім стылі, і харальную сінагогу з элементамі мадэрну, рэстаўрацыя якой, дарэчы, таксама ў планах. Яшчэ адна з непаўторных адметнасцяў — квартал Новы Свет са сваім драўляным канструктывізмам. Пакуль што ён не стварае ўражанне турыстычнага месца, але... перспектыва пераўтварэння гэтага кутка ў аналаг кракаўскага Казімежа або віленскага Ужупіса здаецца больш чым імавернай. Дзеля гэтага неабавязкова “наводзіць глянец” — трэба толькі вынайсці сваю “фішку”, здатную зрабіць гэтую забудову прыцягальнай для турыстаў. Тады яе “маральная састарэласць” будзе толькі плюсам: каму цікава глядзець на “еўрарамонт”? Зрэшты, такой “фішкai” і можа стаць ідэя пераўтварэння цэнтра Гродна ў “горад-музей”.

Савецкая эпоха ў архітэктуры Гродна пакінула не толькі шэрыя гмахі, якія парушаюць прасторавую архітэктоніку. Адзін з будынкаў тых часоў ужо папоўніў лік сімвалаў горада і гэты статус ніколі не страціць. Гутарка, вядома ж, пра драматычны тэатр. Рамонт тут пакуль яшчэ не скончаны, але яго плён ужо навідавоку: мармуровыя і гранітныя інтэр’еры фае тэатра і ўтульная глядзельная зала не расчаруюць нават патрабавальнага сталічнага глядача, які знайшоў час, каб завітаць на спектакль пасля экскурсіі. Раней яму давалося б памерзнуць у халодную пару або папацець у спёку. Сёння праблемы і з ацяпленнем і з вентыляцыяй ужо вырашаны.

Для турыстаў, якія прыязджаюць у Гродна на цягнуку, знаёмства з горадам зазвычай распачынаецца са шпацыру па вуліцы Элізы Ажэшкі. А праз лічаныя месяцы непадалёк ад вакзала — у самым зручным для гэтага

прагу адпачыць ад будзённасці. Але што да звычайнага голаду, гастронамічнага, і таго адпачынку, які штодзень неабходны арганізму... На якаснае, але даступнае задавальненне гэтых элементарных патрэбаў хаця б нязначнай колькасці экскурсантаў інфраструктура горада пакуль не разлічана.

Напярэдадні выезду ў Гродна настрой у мяне быў не самы лепшы. Камандзіроўка апынулася пад пагрозай зрыву: праца спланавана, сустрэчы прызначаны, а заначаваць няма дзе — усё гатэлі забітыя, як той казаў, “пад завязку”. На шчасце, літаральна за гадзіну да адпраўлення аўтобуса хтосьці зняў бронь, і гэтак удалося выхапіць ці не апошні вольны нумар у горадзе над Нёманам. І гэта ў будні дзень, ды яшчэ і ў самы “несезон”! Запытаўшыся ў адміністратара гатэля, чым выкліканы такія ажыятаж, пачуў у адказ, што сітуацыя стопрацэнтнага напаўнення тут досыць звычайная.

Яно і зразумела. Трох вялікіх гатэляў, збудаваных яшчэ за савецкім часам, якія цешаць сваімі дэмакратычнымі цэнамі ды засмучаюць парэпным паркетам і старой мэбляй, для горада яўна замала. Што да некалькіх прыватных... Яны разлічаны на VIP-катэгорыю з усімі наступствамі такога пазіцыянавання для кішэні кліента. Гістарычныя часткі турыстычных цэнтраў зазвычай стракацяць шыльдамі з прапановамі начлегу на любы густ — ад “пяці зорак з плюсам” і да зусім танных хостэлаў. Першыя пакрысе з’яўляюцца і ў нас, а вось апошнія — дзіва пакуль нябачанае.

Засяліўшыся (калі пашчасціць) у гатэль, падарожнік зазвычай выпраўляецца на шпацыр, абавязковы пункт якога — вячэра ў добрай кавярні. Спярша з’яўляецца думка адшукаць адпаведнае густу месца дзесьці на старых і вузкіх вулачках непадалёк ад Катэдры. Але пошукі безвыніковыя. Цёмныя і непрыветныя ўвечары гэтыя вулкі. Далей маршрут пошукаў праходзіць праз галоўную плошчу —

тады праблема з кавярнямі і гатэлямі тут стаіць нават вастрэй, чым у іншых абласных цэнтрах?

***

Правесці пару-тройку дзён у горадзе, які захаваў сваё еўрапейскае архітэктурнае аблічча і мае багата адметнасцяў... Пагадзіцеся, такое жаданне арыгінальным не назавеш: яно раз-пораз з’яўляецца бадай у кожнага. Таму адпаведныя прапановы карыстаюцца стабільным попытам на рынку турпаслуг.

Толькі вось... Уваходжанне краін-суседак у шэнгенскую зону значна скараціла спіс такіх гарадоў, даступных для шараговага беларуса. Калі яшчэ гады два таму ці не кожны з нас мог дазволіць сабе выправіцца на выхадныя ў Вільню або Кракаў, сёння гэтыя туры папулярнасцю не карыстаюцца: з-за кошту візы яны падаражэлi амаль удвая.

Але ці зменшылася прага да новых уражанняў? Наўрад ці. І пераарыентацыя турыстычных плыняў, якая адбываецца цяпер на постсавецкай прасторы, дае Гродне дадатковыя шанцы рэалізаваць свой патэнцыял.

Маштабнасць праектаў, пра якія вялося вышэй, красамойна сведчыць аб тым, што кіраўніцтва рэгіёна і ўпраўленне культуры ў прыватнасці гэты патэнцыял усведамляюць. Гісторыка-культурны складнік гродзенскага турызму ўступіў у фазу імклівага развіцця. Але турызм — комплексная з’ява, якая ўключае не толькі прывабныя адметнасці, але і інфраструктуру, маркетынг... Забывацца на гэтую аксіёму не выпадае. Іначай эканамічны эфект грандыёзных ініцыятыў будзе зусім непераканаўчы.

Ілля СВІРЫН,
наш спецыяльны карэспандэнт
Мінск — Гродна — Мінск

Ліст у рэдакцыю

У рэдакцыю “К” прыйшоў водгук на артыкул Дар’і Амяльковіч “Патрабуецца герой!” (№ 7 за 2009 г.) . Сваімі думкамі пра “не лялечную праблему” падзяліўся васьмікласнік сталічнай гімназіі-каледжа мастацтваў Дзмітрый Кутузаў. Паўдзельнічаўшы ў конкурсе вучнёўскіх прац, Дзмітрый грунтоўна даследаваў тэму лялькі і, на нашу думку, дадаў істотныя штрыхі да пастаноўкі праблемы нацыянальнай лялькі і правобразаў для яе.

Чаму навучыць... “іншапланецянін”?

“Добры дзень, паважаная рэдакцыя! Мяне завуць Дзмітрый Кутузаў, я вучуся ў гімназіі-каледжы мастацтваў Мінска ў 8 класе. Мяне зацікавіў артыкул “Патрабуецца герой!”, паколькі сёлета я напісаў навуковую працу на тэму “Лялька ў адукацыйнай і мастацкай прасторы Беларусі”, якая была прадстаўлена на штогадовы конкурс навуковых работ школьнікаў. Збіраючы матэрыял, я выявіў, што ў Беларусі няма ні мастацтвазнаўчых работ на дадзеную тэму, ні даследчых матэрыялаў аб прамысловай ляльчы-цаццы, хаця, на мой погляд, тэма з’яўляецца і актуальнай, і значнай, асабліва калі ўлічыць, што ў суседніх краінах назіраецца “бум” — у вытворчасці як лялькі-цацкі, так і аўтарскай мастацкай лялькі.

Хачу падзяліцца некаторымі заўвагамі наконт праблем, закранутых у артыкуле. Лялька-цацка павінна выконваць адукацыйную (дзіця атрымлівае веды пра тое, як выглядае чалавек, свет, у якім ён жыве), выхаваўчую (выхоўваць пэўныя сацыяльныя ролі), эстэтычную (дае ўяўленне аб эталонах прыгажосці) функцыі. Яна павінна мець сучасны дызайн і вырабляцца з новых матэрыялаў і тэхнічных элементаў. Лялька разлічваецца на пол дзіцяці, стварае ідэальны вобраз мужчыны ці жанчыны, да якога б імкнулася дзіця.

У артыкуле пішацца пра неабходнасць “народнай” лялькі ў нацыянальных строях. Пагаджуся, такая лялька патрэбная, але не для гульні, а, хутчэй, як сувенірна. Падобная прадукцыя вырабляецца, ды, на маю думку, не трэба лічыць, што распрацоўка такога тыпу цацак мусіць быць асноўнай. Я мяркую, гэтыя лялькі не стануць “героем”, якога шукаем.

Многія псіхолагі лічаць ляльку-цачку “трэнажорам жыцця”, гэтыя функцыі добра выконвае Барбі ды іншыя “прыгажуні”. Гульні з імі дазваляюць рэпецываць сямейныя адносіны, дорослае жыццё. Я спецыяльна прааналізаваў асартымент мінскіх крамаў і магу смела казаць аб заўважным недахопе ў асартыменце лялечнай прадукцыі разнастайнасці вобразаў, характараў, а таксама і аксесуараў. Адпаведна, лічыць, што дадзены тып лялькі паўнацэнна выконвае функцыі “жыццёвага трэнажора”, нельга. А неабходнасць у ім была і застаецца да гэтага часу, асабліва для дзяцей малодшага ўзросту.

Першая лялька — гэта, як правіла, пупс. Калі ўлічыць, што іх асартымент небагаты, а знешні выгляд нельга лічыць рэалістычным, узнікае натуральнае пытанне: чаму можа навучыць дзіця “іншапланецянін” з вялікімі непарацыянальнымі вачыма і ротам?!

Параўнайма наш асартымент з замежным — хаця б з расійскім ці ўкраінскім: лялькі ростам з дзіця, кіберлялькі з аксесарамі (пупсы), гістарычныя персанажы (ідэя Юліі Чарняўскай, выказаная ў артыкуле “Патрабуецца герой!”, аб неабходнасці такіх персанажай — слушная).

З іншага боку, занадта сучасныя лялькі таксама могуць быць крайнасцю. Прыклад — “куклы-муклы” (Расія, стваральнік — Паліна Валашына) прызмерна худзенькія. У кожнай — свая гісторыя. У гэтым сэнсе іх прасоўванне на рынку нагадвае схему біяніклаў, у якіх ёсць сайт, кіна, відэапрадукцыя, легенды, гульні і іншае.

На сайце “муклаў” у кожнай маецца свой блог з разнастайнымі гісторыямі. Згодна з легендай, яны — гэта дочки багатых бацькоў. Дзяўчаты нібыта жывуць у загадкавым закрытым каледжы “Мілвер-Оакс”, любяць “шопінг” і разнастайныя забавы. Акрамя таго, у кожнай з іх якая-небудзь свая псіхалагічная траўма (бяззлівасць вяды, немата і інш.). Зноў пытанне: чаму яны могуць навучыць дзіця?

Я спецыяльна праводзіў сацыялагічнае апытанне, у час якога намагаўся выявіць функцыі лялькі-цацкі. На пытанне “Што значыць для Вас лялька?” палова апытаных навучэнцаў гімназіі-каледжа адказала, што лялька — гэта цацка. Улічваючы ўзрост апытаных, было ўведзена пытанне пра тое, ці з’яўляецца лялька прадметам калекцыянавання. На гэтае пытанне станюча адказалі меней 40 працэнтаў. Яе забавляльную функцыю адзначылі ва ўзроставай групе 13 — 14 гадоў 43% апытаных, ва ўзроставай групе 18 — 19 гадоў — 48%, мастацкую, дэкаратыўную функцыю назвалі ў дадзеных узроставых групах, адпаведна, 52% і 36%. Цікава, што навучальная роля лялькі аказалася далёка не відавочнай для рэспандэнтаў: толькі 4% адзначылі яе ва ўзроставай групе 13 — 14 гадоў і 15% у старэйшай групе. Названыя ў апытанні лялькі (Барбі, Братз, Сіндзі) вядомыя навучэнцам, а вось пра тое, хто такія муклы, “у курсе” 9% з іх. Большасць апытаных у дзвюх групах адзначылі прыгажосць знешняга віду Барбі, Сіндзі і Братз. Адна трэцяя частка дзяўчат хацела б быць падобнай на любімую ляльку часткова, каля 50% — не жадаюць быць падобнымі на іх увогуле. Верагодна, гэта азначае, што пераацэньваць папулярнасць вобраза “прыгажуні” ў дадзеных узроставых групах не выпадае.

Улічваючы, што асноўнымі спажывцамі лялек-цацак з’яўляюцца дзеці малодшага ўзросту, было праведзена аналагічнае апытанне таксама сярод 9 — 10-гадовых вучняў гімназіі. Пытанні былі некалькі зменены і адаптаваны для дадзенай узроставай групы. 90% адзначылі, што ў іх ёсць лялькі-цацкі, у тым ліку і тыя, што ўвасобляюць вобраз хлопчыка. 38% вядома Барбі, больш чым 50 — Братз, якія аказаліся любімай лялькай больш за 50% апытаных, Барбі набрала толькі 35%. На пытанне “Ці хацелася б быць падобнай на любімую ляльку?” адказы былі наступныя: “так, поўнасю” — 36%, “так, часткова” — 27%, “не” — 36%. Гэты момант вельмі важны: на любімую ляльку хацелі быць падобнымі каля 60% (вось яна, запатрабаванасць у героі, але зноў жа: якім ён павінен быць?).

Лялькі павінны быць якаснымі яшчэ і з мастацкага пункту погляду. У нас у Мінску ўжо 4 гады існуе Майстэрня аўтарскай лялькі, якая праводзіць штогадовыя выстаўкі — вось дзе ёсць цудоўныя вобразы, ідэі для ўвасаблення! Чаму б усім зацікаўленым асобам і арганізацыям не аб’яднацца ў гэтым працэсе, каб не проста шукаць героя, а — паспрабаваць яго стварыць. Як? Запытаць для пачатку ў патэнцыйнага пакупніка, што яму падабаецца. Хіба ж не пераканаўча: на выстаўках майстэрні яблыку няма дзе ўпасці, а ў магазінах — пуста і паглядзець няма на што.

Дзмітрый Кутузаў
Мінск”

Глава 1 Агульныя палажэнні

1. Адкрыты рэспубліканскі конкурс на стварэнне канцэпцый, рэжысёрскіх эксплікацый XIX Міжнароднага фестывалю мастацтваў “Славянскі базар у Віцебску” (далей — конкурс) праводзіцца з мэтай:

удасканалвання і развіцця Міжнароднага фестывалю мастацтваў “Славянскі базар у Віцебску” (далей — фестываль);

стварэння новых арыгінальных канцэпцый фестывалю, канцэпцый і рэжысёрскіх эксплікацый правядзення яго асобных мерапрыемстваў;

выяўлення і ўвасаблення новых рэжысёрска-пастановачных рашэнняў асноўных мерапрыемстваў фестывалю.

2. Конкурс праводзіцца па наступных намінацыях:

агульная канцэпцыя і праграма фестывалю;

рэжысёрская эксплікацыя канцэрта адкрыцця фестывалю;

рэжысёрская эксплікацыя канцэрта Дня Беларусі;

канцэпцыя і рэжысёрская эксплікацыя Міжнароднага конкурсу выканаўцаў эстраднай песні “Віцебск” (далей — конкурс выканаўцаў эстраднай песні);

канцэпцыя і рэжысёрская эксплікацыя Міжнароднага дзіцячага музычнага конкурсу “Віцебск” (далей — дзіцячы музычны конкурс).

3. Конкурс праводзіцца ў перыяд з 1 красавіка па 15 жніўня 2009 г.

4. Падвядзенне вынікаў конкурсу праходзіць па 25 верасня 2009 г.

5. Удзельнікі конкурсу могуць удзельнічаць як у стварэнні агульнай канцэпцыі і праграмы фестывалю, так і ў стварэнні рэжысёрскіх эксплікацый канцэрта адкрыцця фестывалю, канцэрта Дня Беларусі, а таксама канцэпцый і рэжысёрскіх эксплікацый правядзення конкурсу выканаўцаў эстраднай песні і дзіцячага музычнага конкурсу.

Падвядзенне вынікаў конкурсу праводзіцца па кожнай намінацыі асобна.

6. Палажэнне аб конкурсе друкуецца ў газетах “Советская Белоруссия” і “Культура”, размяшчаецца на афіцыйных сайтах фестывалю, Міністэрства культуры і Белтэлерадыёкампаніі, а таксама даводзіцца Міністэрствам культуры да Міністэрства культуры Расійскай Федэрацыі, Міністэрства культуры і турызму Украіны і Пастаяннага камітэта Саюзнай дзяржавы.

Інфармацыя аб умовах і тэрмінах правядзення конкурсу і прадстаўлення матэрыялаў транспіруецца ў рэкламных блоках каналаў Белтэлерадыёкампаніі. Інфармацыя аб выніках конкурсу размяшчаецца ў газетах “Советская Белоруссия”, “Культура”, на сайтах фестывалю, Міністэрства культуры і Белтэлерадыёкампаніі.

Глава 2 Умовы стварэння канцэпцый, рэжысёрскіх эксплікацый XIX Міжнароднага фестывалю мастацтваў “Славянскі базар у Віцебску”

7. Умовы стварэння агульнай канцэпцыі і праграмы фестывалю:

фестываль — міжнародны творчы форум, які дэманструе ўнікальнасць, багацце і разнастайнасць культуры народаў Беларусі, Расіі, Украіны і іншых славянскіх народаў у кантэксце еўрапейскай і сусветнай культуры, адкрыты для ўдзелу ўсіх краін і ўсіх людзей добрай волі;

фестываль праводзіцца не больш за 8 дзён;

асноўнымі мерапрыемствамі фестывалю з’яўляюцца гала-канцэрты адкрыцця і закрыцця, конкурс выканаўцаў эстраднай песні, дзіцячы музычны конкурс, гала-канцэрты майстроў мастацтваў Беларусі, Расіі, Украіны;

асноўная ідэя фестывалю — “Праз мастацтва — да міру і ўзаемаразумення”;

у перыяд фестывалю актыўна функцыянуюць установы культуры, адкрытыя пляцоўкі, якія прадстаўляюць разнастайныя накірункі мастацтва — тэатральнае, выяўленчае, дэкаратыўна-прыкладное, фальклорнае і г.д.

Агульная канцэпцыя фестывалю ўлічвае прадстаўленне асноўных мерапрыемстваў як

буйнога тэлевізійнага праекта, які ажыццяўляецца Белтэлерадыёкампаніяй, Міністэрствам культуры Рэспублікі Беларусь, дзяржаўнай установай “Цэнтр культуры “Віцебск” сумесна з Міністэрствамі культуры Расійскай Федэрацыі і Украіны, Пастаянным камітэтам Саюзнай дзяржавы, расійскім і еўрапейскім тэлеканаламі.

Для пераможцаў конкурсу на стварэнне агульнай канцэпцыі і праграмы фестывалю ўстанаўліваюцца грашовыя прэміі ў памеры 8 млн.рублёў — за 1 месца, 5 млн.рублёў — за 2 месца, 3 млн.рублёў — за 3 месца.

ПАЛАЖЭННЕ аб правядзенні адкрытага рэспубліканскага конкурсу на стварэнне канцэпцый, рэжысёрскіх эксплікацый XIX Міжнароднага фестывалю мастацтваў “Славянскі базар у Віцебску”

ЗАЦВЕРДЖАНА

Загад Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь 06.03.2009 № 47

8. Умовы стварэння рэжысёрскай эксплікацыі канцэрта адкрыцця фестывалю:

у змястоўным плане канцэрт адкрыцця фестывалю павінен адпавядаць умовам, выкладзеным у абзацах другім і пятым часткі першай пункта 7 дадзенага Палажэння;

у канцэрце адкрыцця фестывалю павінны быць выкарыстаны разнастайныя спецэфекты з прыцягненнем самых сучасных тэхналогій;

працягласць канцэрта адкрыцця фестывалю не павінна перавышаць 2,5 гадзіны з улікам урачыстай цырымоніі адкрыцця і ўзнагароджвання спецыяльнай узнагародай Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь “Праз мастацтва — да міру і ўзаемаразумення”, працягласць якой да 15 хвілін;

пачатак канцэрта адкрыцця фестывалю — 21.00; рэжысёрская эксплікацыя канцэрта адкрыцця фестывалю павінна ўлічваць тэхнічныя магчымасці Летняга амфітэатра.

Да рэжысёрскай эксплікацыі канцэрта адкрыцця фестывалю прыкладаюцца прапановы па афармленні сцэны Летняга амфітэатра, якія ўлічваюць, што дадзены фестываль праводзіцца як тэлевізійны праект.

Для пераможцаў конкурсу на стварэнне рэжысёрскай эксплікацыі канцэрта адкрыцця фестывалю ўстанаўліваюцца грашовыя прэміі: у памеры 8 млн.рублёў — за 1 месца, 5 млн.рублёў — за 2 месца, 3 млн.рублёў — за 3 месца.

9. Умовы стварэння рэжысёрскай эксплікацыі канцэрта Дня Беларусі:

у змястоўным плане канцэрт Дня Беларусі павінен адлюстроўваць тэму Радзімы, паказваць пераемнасць розных пакаленняў, адрознівацца нацыянальнай разнастайнасцю беларускай культуры, улічваць яе гістарычнае мінулае і сучаснасць;

працягласць канцэрта Дня Беларусі — не больш за 2 гадзіны;

пачатак канцэрта Дня Беларусі — 22.00.

Да рэжысёрскай эксплікацыі канцэрта Дня Беларусі прыкладаюцца прапановы па афармленні сцэны Летняга амфітэатра, якія ўлічваюць, што дадзены фестываль праводзіцца як тэлевізійны праект.

Для пераможцаў конкурсу на стварэнне рэжысёрскай эксплікацыі канцэрта Дня Беларусі ўстанаўліваюцца грашовыя прэміі ў памеры 5 млн.рублёў — за 1 месца, 3 млн.рублёў — за 2 месца, 2 млн.рублёў — за 3 месца.

10. Умовы стварэння канцэпцыі і рэжысёрскай эксплікацыі правядзення конкурсу выканаўцаў эстраднай песні:

конкурс выканаўцаў эстраднай песні праводзіцца не меней чым у два этапы;

у конкурсе выканаўцаў эстраднай песні ўдзельнічаюць не больш за 15 канкурсантаў ва ўзросце ад 17 да 35 гадоў;

конкурс выканаўцаў эстраднай песні павінен мець форму яскравага і відовішнага мерапрыемства з цырымоніямі адкрыцця, узнагароджвання і інш., праводзіцца на розных пляцоўках, як у Культурна-дзелавым цэнтры “Віцебск”, так і на сцэне Летняга амфітэатра;

конкурс выканаўцаў эстраднай песні ўяўляе сабой тэлевізійны праект.

Да канцэпцыі конкурсу выканаўцаў эстраднай песні прыкладаюцца рэжысёрскія эксплікацыі і сцэнарныя планы.

Для пераможцаў конкурсу на стварэнне канцэпцыі і рэжысёрскай эксплікацыі правядзення конкурсу выканаўцаў эстраднай песні ўстанаўліваюцца грашовыя прэміі ў памеры 3 млн.рублёў — за 1 месца, 2 млн.рублёў — за 2 месца, 1 млн.рублёў — за 3 месца.

11. Умовы стварэння канцэпцыі і рэжысёрскіх эксплікацый правядзення дзіцячага музычнага конкурсу:

дзіцячы музычны конкурс праводзіцца не меней чым у два этапы;

у дзіцячым музычным конкурсе ўдзельнічаюць не больш за 25 канкурсантаў ва ўзросце ад 7 да 12 гадоў;

дзіцячы музычны конкурс павінен мець форму яскравага і відовішнага мерапрыемства з цырымоніямі адкрыцця, узнагароджвання і інш., праводзіцца ў Культурна-дзелавым цэнтры “Віцебск”;

дзіцячы музычны конкурс уяўляе сабой тэлевізійны праект.

Да канцэпцыі дзіцячага музычнага конкурсу прыкладаюцца рэжысёрскія эксплікацыі і сцэнарныя планы.

Для пераможцаў конкурсу на стварэнне канцэпцыі і рэжысёрскай эксплікацыі правядзення дзіцячага музычнага конкурсу ўстанаўліваюцца грашовыя прэміі ў памеры 3 млн.рублёў — за 1 месца, 2 млн.рублёў — за 2 месца, 1 млн.рублёў — за 3 месца.

Глава 3 Парадак прадстаўлення матэрыялаў

12. Для ўдзелу ў конкурсе яго ўдзельнікі накіроўваюць у Міністэрства культуры на адрас: 220004, г.Мінск, праспект Пераможцаў, 11, Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь, з пазнакай “На конкурс “Славянскі базар” наступныя матэрыялы, якія запячатваюцца ў асобны канверт:

тэксты канцэпцый і рэжысёрскія эксплікацыі на рускай мове ў двух друкаваных экзэмплярах і электронную версію;

кароткія звесткі пра сябе: год нараджэння, адукацыя, месца працы, хатні адрас, кантактны тэлефон, адрас электроннай пошты;

спіс буйных культурных мерапрыемстваў, праведзеных удзельнікам конкурсу ў якасці рэжысёра;

абавязачельства, падпісанае аўтарам асабіста, па форме згодна з дадаткам.

13. Матэрыялы, прадстаўленыя на конкурс, не рэзюмуюцца.

14. Матэрыялы, пералічаныя ў пункце 12

дадзенага Палажэння і прадстаўленыя не ў поўным аб’ёме, да разгляду не прымаюцца.

15. Конкурсныя матэрыялы прымаюцца да 15 жніўня 2009 г. уключна. Работы, прадстаўленыя на конкурс пазней пазначанага тэрміну, да ўдзелу ў конкурсе не дапускаюцца.

Глава 4 Парадак работы журы

16. Пераможцаў конкурсу вызначае журы конкурсу (далей — журы).

17. Склад журы зацвярджаецца Міністэрствам культуры.

18. Работа журы арганізуецца ў форме пасяджэння.

Пасяджэнне журы лічыцца правамоцным, калі на ім прысутнічае не меней за 2/3 яго спісачнага складу.

Члены журы прысутнічаюць на пасяджэнні без права замены.

Рашэнне журы прымаецца адкрытым галасаваннем і лічыцца прынятым, калі за яго прагаласавала больш за палову членаў журы, якія прысутнічаюць на пасяджэнні. Пры роўным размеркаванні галасоў прымаецца рашэнне, за якое прагаласавала старшынстваючы на пасяджэнні журы.

19. Рашэнне журы афармляецца пратаколам, які падпісваецца старшынстваючым на пасяджэнні журы і яго сакратаром.

Рашэнне журы з’яўляецца канчатковым і абскарджанню не падлягае.

20. Па выніках конкурсу журы, пры неабходнасці, зыходзячы з творчага ўзроўню прадстаўленых на конкурс работ, можа перагледзець колькасць і памеры прэміі.

Глава 5 Фінансаванне конкурсу

21. Выдаткі, звязаныя з арганізацыяй і правядзеннем конкурсу, ажыццяўляюцца за кошт сродкаў рэспубліканскага бюджэту, выдзеленых Міністэрству культуры на правядзенне цэнтралізаваных мерапрыемстваў.

22. Для фінансавання конкурсу могуць быць выкарыстаны іншыя крыніцы, не забароненыя заканадаўствам Рэспублікі Беларусь.

23. Камандзірованыя, паштовыя і іншыя выдаткі ўдзельнікаў конкурсу аплачваюцца за кошт удзельнікаў конкурсу.

Глава 6 Заклучныя палажэнні

24. У выпадку, калі пасля падвядзення вынікаў конкурсу будзе ўстаноўлена, што асобай, якая прызнана пераможцам конкурсу, пры прадстаўленні матэрыялаў, пазначаных у пункце 12 главы 3 дадзенага Палажэння, былі ўказаны недакладныя звесткі, рашэнне журы аб прызнанні дадзенай асобы пераможцам анулюецца.

25. Удзельнікі конкурсу могуць свабодна выкарыстоўваць канцэптуальныя ідэі, формы правядзення ўсіх міжнародных фестывалю мастацтваў “Славянскі базар у Віцебску”. Пры гэтым прадстаўленыя на конкурс матэрыялы не з’яўляюцца аб’ектам аўтарскага права, пра што аўтар павінен заявіць у пісьмовым абавязачельстве.

26. Пераможцы конкурсу атрымліваюць права на ажыццяўленне сваіх праектаў у складзе рэжысёрска-пастановачнай групы фестывалю.

27. Пры падрыхтоўцы фестывалю арганізатары маюць права выкарыстоўваць любыя ідэі і прапановы ўдзельнікаў конкурсу, а таксама прыцягваць іх да працы ў складзе рэжысёрска-пастановачных груп.

Дадатак да Палажэння аб правядзенні адкрытага рэспубліканскага конкурсу на стварэнне канцэпцый, рэжысёрскіх эксплікацый XIX Міжнароднага фестывалю мастацтваў “Славянскі базар у Віцебску”

Абавязачельства

Я,

(прозвішча, уласнае імя, імя па бацьку поўнаасцю)

абавязуюся не прад’яўляць прэтэнзіі ў сувязі з выкарыстаннем прадастаўляемых мной на адкрыты рэспубліканскі конкурс на стварэнне канцэпцый, рэжысёрскіх эксплікацый XIX Міжнароднага фестывалю мастацтваў “Славянскі базар у Віцебску” матэрыялаў як аб’екта аўтарскага права.

дата

подпіс

Мікалай Ісаёнак — сапраўдны беларускі мастак, але не толькі паводле месца нараджэння, навучання і жытцядзейнасці. Хутэй таму, што паяднаны з роднай зямлёй. Каля паўгода творца праводзіць на сваёй радзіме, у вёсцы. Менавіта гэтыя мясціны з'яўляюцца для жывапісца крыніцай натхнення.

Гэтая выстаўка, што працуе ў Нацыянальным мастацкім музеі, — рэтраспектыва. На ёй прадстаўлены станковыя палотны, якія даюць магчымасць прасачыць шлях жывапісца за 30 гадоў творчай дзейнасці. Галоўнымі жанрамі для яго з'яўляюцца пейзаж і нацюрморт. Абапіраючыся на шырокае кола мастацкіх традыцый, М.Ісаёнак паступова сфарміраваў сваю яркую індывідуальнасць. Яго палот-

М.Ісаёнак. “У чаканні вясны”.

Як затрымаць хуткаплыннасць часу?

ны пры працяглым сузіранні заахвочваюць гледача да няспешнага, лірычнага ўспрымання выявы, раскрываючы свет адухоўленай рэчаіснасці.

Асаблівым ладам вылучаюцца творы ранняга перыяду. На гэтым этапе мастак, прыхільнік так званага “суролага стылю”, пісаў крыху жарсткаватыя выявы з рэльефнай, густой паверхняй жывапіснага палатна, якая прымушае позірк гледача паглыбляцца ў яго (“Нацюрморт з цюбікам”, “Нацюрморт з лаўровай галінай”). Асаблівасці мінскіх краязідаў, гістарычная забудова цэнтра Мінска трапятліва жывуць у гарадскіх пейзажах жывапісца (“Няміга”).

Канешне, паэтыка палотнаў Ісаёнака 1980-х адрозніваецца ад асаблівай яго манеры 90-х, дзе каларыстычнае рашэнне будзеца на пшчот-

М.Ісаёнак. “Вясковы інтэр’ер”.

ных, мяккіх пераходах аднаго колеру да другога. Прырода паглыблена ў дзівосны спакой і імкнецца быць больш незаўважнай. Але ўсёй сваёй творчасцю мастак паказвае, якім

цікавым можа быць выпадковы фрагмент навакольнага свету, інтэр’ера, і як дзякуючы жывапіснай інтэрпрэтацыі вобраза становіцца па-мастацку каштоўным. Майстар

умее канцэнтраваць уражанні: такімі “зборамі” іх з’яўляюцца тонкія, пранізлівыя работы “Гатычная алея”, “Млын” альбо “Клемацісы”.

Сярод прадстаўленых карцін сустракаюцца работы, выкананыя ў розных тэхніках. Мікалай Іосіфавіч піша алеем, тэмперай, акрылам, выкарыстоўвае і пэндзаль, і мастыхін у імкненні стварыць асобны свет, які адцягвае ад штодзённасці і дае зарад станоучых эмоцый.

Задача адлюстраваць, ухапіць той ці іншы стан прыроды — вельмі складаная, і не кожны мастак так глыбока і пранікнёна можа затрымаць хуткаплыннасць часу. Звяртаючыся ў сваёй творчасці да пейзажа, Ісаёнак шукае для сябе магчымасці перадаць своеасаблівасць і чароўную прыгажосць роднай зямлі.

Марына МАЛЬГІНА

Акцэнтны хлеба і бурштыну

“З рукачынных крыніц” — пад такой назвай у Нацыянальным мастацкім музеі працуе персанальная юбілейная выстаўка жывапісца Уладзіміра Хадаровіча, прысвечаная 60-годдзю з дня яго нараджэння і 30-годдзю творчай дзейнасці.

Аматары прыгожага, якія неаднойчы сустракаліся з чароўнымі творамі гэтага адметнага мастака на шматлікіх вернісажах, нязменна адчуваюць на сабе іх моцнае духоўна-пазнавальнае, эстэтычна-вываўчае ўздзеянне. Стыль майстра запамінаецца, выявы на палотнах патрабуюць засяроджанай увагі гледача, каб няспешна разгледзець нешта, абранае аўтарам з жыцця, быццам нейкую рэдкасцю, каштоўную рэч.

Парадаксальна, але У.Хадаровіч ніколі не пісаў сюжэтна-тэматычных карцін (у звыклым сэнсе), зрэдку звяртаўся і да жанру партрэта. Затое непаўторная прыгажосць прыроды і асабліва беларускі этнаграфічна-фальклорны рэчыўна-побытавы, рукачынны свет, народныя традыцыі, гісторыя, культура і мастацтва Айчыны — заўсёды ў полі ўвагі мастака шчас з часоў вучобы ў БДТМІ. У выніку творчых эксперыментаў і пошукаў ён вылучае на першы план менавіта жанр нацюрморта і дасягае з цягам часу тут выдатных поспехаў.

Вясковы каравай на даматканым ільняным ручніку даносіць да гледача пах хлеба, бурштынавыя пчаліныя соты — салодкі пах мёду, вясклавы россып кветак — подых духмянага летняга лугу або халадок хваёвага лесу. Поруч з прыгажосцю і шчодрымі дарамі роднай прыроды — самабытна, высокамастацкія вырабы народных ганчароў, кавалёў, цесляроў і ткачых, арганічна знітананы разам у адно гарманічнае цэлае — узнёслы збіральны вобраз Беларусі, яе таленавітага, працавітага народа.

Складаная “вібрацыйная” блакітна-серабрыстая колеравая гама з тонкімі пералівамі адценняў і нечаканымі гучнымі, насычанымі плямамі-акцэнтамі сям-там нечым нагадвае знакамітыя слупкія паясы (дарэчы, з-пад Слуцка паходзіць род Хадаровічаў).

Аляксандр РУНЕЦ

У.Хадаровіч. “Старадрукі”.

На руках “Марыі”

Віктар Лагоўскі — з тых творцаў, хто ў сваіх работах аддае перавагу эмацыйнаму раскрыццю тэмы, праз пачуццёвую каларыстыку падбіраючы ключык да галактыкі ўнутраных светаў.

Знойдзеныя ім вобразы не толькі дазваляюць суперажываць, але лечаць і натхняюць: вітэражы Лагоўскага можна сустраць у бальніцах, паліклініках, санаторыях краіны, імі захапляюцца ў Магілёўскай гімназіі-каледжы музыкі і харэаграфіі, Нацыянальнай бібліятэцы Беларусі. Упэўніцца ў асаблівасцях творчага почырку аўтара можна было на персанальнай выстаўцы жывапісца аўтара “Да цябе”, якая адкрылася ў сталічнай Галерэі “Мастацтва”.

Свядома пазбягаючы натуралістычнай перадачы формы, Віктар Лагоўскі, тым не менш, звяртаецца да спалучэння ўмоўных і рэалістычных элементаў і гэтым эксперыментам дамагаецца неверагоднай напружанасці эмоцый. Яго нацюрморты з кветак палымнеюць так, быццам вось-вось сыдуць з палотнаў і ператвораць выставачную залу ў квітнеючы сад. А “Тарэадор”, што вокамгненна перамог магутнага быка, уражвае палкай бітвай паміж жыццём і смерцю.

Але полымем колеру мастак не толькі ўзбагачае перажыванні, але і спрабуе адлюстроўваць загану сучаснасці.

Паміж полымем кветак і пустэчай гламуру

В.Лагоўскі. “Марыя”.

Аўтар стварае арыгінальны “Партрэт сучасніка” эпохі гламуру, калі для часткі моладзі ідэаламі становяцца бліскучыя лэйблы. На палатне атрутна-малінавы фон наскрозь прасвечвае... глянцавую пустэчу ў галаве маладога чалавека.

У супрацьлегласць гэтаму мастак выводзіць спрадвечны вобраз жанчыны-маці. Пачуццёвая “Пілар” надае упэўненасці ў няломнасці светабудовы да таго часу, пакуль яна будзе знаходзіцца пад жаночым прыгледам. Падмацоўвае гэтае ўражанне бабуля з беларускай глыбінкі ў вобразе святой “Марыі”: яна падтрымлівае рукамі жыццёвы шлях мінулых і будучых пакаленняў.

Дарэчы, да нацыянальнай тэматыкі Лагоўскі звяртаецца пастаянна. То ў падзяку за прыгажосць і душэўную цеплыню ён дорыць “Кветкі родным прасторам”, то праз абсурдны “Карнавал” нагадвае гледачам, як лёгка стаць бездапаможным, згубіўшы пульсуючую нітку, што звязвае чалавека з яго каранямі, то выказвае шчырую любоў “Беларускаму лесу”, які не ўяўляе без атачэння азёрным блакітам.

У экспазіцыі прадстаўлена і адна з самых любімых, па прызнанні аўтара, яго работ. Палатно “Анёл адляцеў” трапіла і на вокладку персанальнага мастацкага альбома творцы, які пабачыў свет акурат напярэдадні выстаўкі. Пранізлівы вобраз стварыла пагібельная пляма чорных думак, што выцесніла раўнавагу з душы разгубленай дзяўчыны і абрынула чалавечы сусвет у цемру. У падобнай сітуацыі мастак прапанаваў шукаць выйсце ў шчырым каханні, як героі “Выкрадання надзеі № 2”. Пачуццё нібы дае крылы, дазваляе адрывацца ад шчымлівай рэчаіснасці, знаходзіць адказы і ўпэўнена крочыць па жыцці.

Людміла МАКОЎСКАЯ

Back in the... “M.@rt.кантакт”

Тэатральна-фестывальны сезон на Беларусі традыцыйна распачынаецца вясной. З 22 па 27 сакавіка гасцінны Магілёў у чацвёрты раз сустрэне ўдзельнікаў Міжнароднага маладзёжнага тэатральнага форуму “M.@rt.кантакт”.

У праграме фестывалю — тэатральныя калектывы з Беларусі, Расіі, Украіны, Польшчы і Казахстана. Фестывальная афіша “M.@rt.кантакт”, якая традыцыйна прыцягвае ўвагу сваёй нечаканасцю і крэатыўнасцю, сёлета “запраграмавала” для пастаянных удзельнікаў і гасцей фестывалю шэраг сюрпрызаў. Сярод іх — спектакль “Чмо” У.Жарабцова Творчага аб’яднання “Тэатр 19” з Харкава — пастаноўка Чалябінскага тэатра па гэтай жа п’есе два гады таму выклікала на фестывалі сапраўдны “антаганізм” паміж гледачамі і фестывальным журы. Творчая майстэрня тэатра марыянэтак з Кіева прывязе спектакль “Сволачы” І.Вілквіста — некалькі гадоў таму магілёўская “Ноч Гельвера” па іншай п’есе гэтага польскага драматурга сабрала нямала ўзнагарод на прэстыжных міжнародных фестывалях.

Яшчэ адно цікавае імя ў праграме форуму — ірландскі драматург Марцін Мак Донах, каго называюць “Шэкспірам ХХ стагоддзя”. Спектаклем “Чалавек-падушка” па яго творы Екацярынбургскі тэатр юнага гледача адкрывае фестывальную праграму. Не менш тэатрыяльна далёкім для беларускага гледача з’яўляецца Омскі дзяржаўны “Пяты тэатр”, які прывязе ў горад на Дняпры псіхалагічнае шоу “Ад чырвонага пацука да зялёнай зоркі” А.Слапоўскага.

Акрамя таго гледачоў чакаюць “Клепсідра” тэатральнага таварыства Тэатр АПАРТ з польскага горада Катавіцы, “Заўтра была вайна” Б.Васільева Дзяржаўнага драматычнага тэатра імя А.С. Грыбаедава

Сцэна са спектакля “Звер”.

са Смаленска, “Звер” М.Гіндзіна і В.Сінкевіча Новага драматычнага тэатра з Масквы. Упершыню ў праграме “M.@rt.кантакт” бярэ ўдзел калектыў з Казахстана — Незалежны тэатр “АРТ і ШОК” прапануе пастаноўку “Back in the USSR”.

Не адстаюць ад гасцей фестывалю і айчынныя калектывы. Гаспадары форуму — Магілёўскі абласны драматычны тэатр — прадставяць на суд гледачоў “Жаніцьбу Фігаро” П.Бамаршэ, Нацыянальны акадэмічны драматычны тэатр імя Якуба Коласа з Віцебска прывозіць уганаравана

ную на шэрагу фестывалю пастаноўку “Дадому” А.Паповай у рэжысуры В.Баркоўскага, а сталічны Тэатр “Кампанія” — “Эмігрантаў” С.Мрожака.

Ну і, безумоўна, сёлета “M.@rt.кантакт” не адыдзе ад свайго асноўнага і надзвычай прыцягальнага для прыхільнікаў тэатральнага мастацтва прынцыпу — не абмяжоўвацца адно толькі фестывальна-конкурснымі паказамі. У праграме форуму запланавана мноства цікавых сустрач, дыскусій, майстар-класаў.

Т.К.

Рыжая ўсмешка Пэпі Доўгаяпанчоха

Напрыканцы сакавіка ўпершыню на сцэне Беларускага дзяржаўнага тэатра лялек з’явіцца персанажы шведскай казачніцы Астрыд Ліндгрэн: трупя рыхтуе новы спектакль па матывах любімай аповесці многіх пакаленняў “Пэпі Доўгаяпанчоха”.

Дзяўчынка з рыжымі коскамі сваёй энергетыкай і бязмежнай фантазіяй не аднойчы натхняла творцаў. У саветскія часы Пэпі дэманстравала сваю ўдаласць на кінаэкране, імчалася на дапамогу да Томі і Анікі на дарожках вінілавай кружэлкі, безліч разоў скакала на сваім коніку па сцэнах тэатраў рэспублік Савецкага Саюза.

Пасля такой спадчыны брацца за чарговую інсцэніроўку гісторыі пра рыжую гарэзу цяжка, тут патрабуецца нестандартны аўтарскі погляд на вядомы тэкст і арыгінальнае рэжысёрскае рашэнне. Новы ключык да старога апавядання адшукала рэжысёр-пастаноўшчык сталічнага Тэатра лялек Святлана Залеская-Бень. Яна ўпэўнена, што ўсе свавольствы Пэпі дапамагаюць выявіць у гэтым персанажы галоўнае: вялікае сэрца, неверагодную моц духу і непаўтаральнае пачуццё гумару.

Пра тое, як адна маленькая дзяўчынка перавярнула з ног на галаву жыццё звычайнага шведскага гарадка, распавядуць маладыя акцёры Валерый Зяленскі, Юлія Марозава і Аляксандр Янушкевіч. Стварыць своеасабліваю атмасферу на пляцоўцы дапаможа музыка фрык-кабарэ-бэнда “Сярэбраное вяселле”, вакалісткай якога, як вядома, з’яўляецца сама рэжысёр.

Разыначкай будучай прэм’еры стане тое, што ў паставачную каманду ўвайшла сямігадовая Таццяна Шадрына. Нагадаем, што летась тэатр лялек разам з Мінскім гарадскім клубам аматараў тэатра “Таленты і прыхільнікі” правёў конкурс дзіцячага малюнка “Любім тэатр з дзяцінства”. Маленькім удзельнікам прапанавалі папрацаваць над эскізамі лялек, касцюмаў і дэкарацыі да будучай пастаноўкі “Пэпі Доўгаяпанчоха”. Менавіта тады пераможцай была прызнана мінская школьніца Таня. Яе малюнкі сталі своеасаблівай крыніцай натхнення для мастацкага афармлення спектакля: мастакі-пастаноўшчыкі Міхаіл Гулін і Антаніна Слабодчыкава выкарысталі ў сваім рашэнні пэўныя дэталі і стылістычныя адметнасці малюнкаў дзяўчыны.

Зрэшты, у Беларускам дзяржаўным тэатры лялек плануюць працягнуць падобнае супрацоўніцтва з юнымі прыхільнікамі лялечнага мастацтва. Магчыма, у наступны раз сталічныя лялечнікі аб’явіць конкурс на лепшую музыку да аднаго з будучых спектакляў.

Н.П.

Ад рэдакцыі. Дарэчы, 21 сакавіка святкуецца Міжнародны дзень лялечніка. На сусветных тэатральных фестывалях і конкурсах нашы лялечныя тэатры штогод пацвярджаюць высокі ўзровень гэтага віду беларускага сцэнічнага мастацтва. Ад усёй душы віншум лялечнікаў краіны з прафесійным святкам і жадаем ім запамінальных прэм’ер, гучных творчых перамог, дзіцячай непазрэданасці і неабсяжнай любові маленькіх і дарослых гледачоў!

Фарс, гульцы і партрэты Тарэлкіна

Не так даўно Гомельскі абласны драматычны тэатр прапанаваў сваім гледачам прэм’еру спектакля “Пярэварацень, або Смерць Тарэлкіна” паводле А.Сухава-Кабыліна ў пастаноўцы ўкраінскага рэжысёра Андрэя Бакірава. Яго імя добра вядомае беларускім тэатралам: пасля таго, як дзесяць гадоў таму на Міжнародным фестывалі “Славянскія тэатральныя сустраччы” спектакль “Сон у летнюю ноч” Чарнігаўскага тэатра ў яго пастаноўцы атрымаў Гран-пры, пачалося творчае супрацоўніцтва гэтага рэжысёра з нашымі тэатрамі. Ён паставіў шэраг спектакляў на сцэне Купалаўскага тэатра, у Брэсцкім тэатры драмы і музыкі, у Гомельскім маладзёжным тэатры і ў Гомельскім драматычным.

“Камедыю-жарт”, паводле аўтарскага вызначэння, Бакіраў трансфармуе ў “крымінальна-фантастычны трагіфарс” і тлумачыць гэта тым, што за змрочным каларытам выдумкі хаваецца зусім іншы сэнс рэчаіснасці. На яго думку, у творы Сухава-Кабыліна, дзе няма станючых герояў, бо кожны з двух бакоў канфлікту ўвасабляе сабою зло, сабраны ў адно ўсе сем смяротных грахоў чалавека. Таму і ў трактоўцы тэмы “духоўнага” спектакль пазбаўлены бязрадаснага маралізму, містычны сюжэт вырашаны ў парадыйным ключы, а замагільныя прыгоды героя падаюцца праз адкрыты фарс.

Пачатак спектакля ўяўляе з сябе стоп-кадры — па-гатычнаму прыгожыя выявы самотных і змрочных людзей каля труны, што ўяўляюцца Тарэлкіну з нагоды яго смерці. Гэтыя постаці — ілюзія, якую Тарэлкіну вельмі хутка давядзецца развясць. Ні ў ко-

га ягоная смерць спачування не выклікае: генерал Варавін узрадуецца гэтай навіне, бо пазбавіцца сведкі сваіх цёмных спраў; задавальненне атрымае і капітан паліцыі Расплюеў, які будзе рады папрысутнічаць госцем за памінальным сталом...

Галоўныя героі спектакля — Тарэлкін у выкананні Аляксея Бычкова і Варавін у выкананні Юрыя Марціновіча — пры загадзя відавочнай сацыяльнай няроўнасці “кіраўнік — падначалены”, уступаючы ў супрацьстаянне злога са злым, становяцца, як гульцы, роўнымі: у абодвух маюцца аднолькавыя шанцы праіграць. І іх абодвух пераследуе Лялька, што ўвасабляе пакуты сумленны, — персанаж, уведзены ў спектакль рэжысёрам.

Вобраз Лялькі, ключавы для спектакля, Бакіраў нібыта прачытвае паміж радкоў: той самы манекен, які на пачатку спектакля Тарэлкін кладзе замест сябе ў труну, ажывае і становіцца сэнсаўтваральным цэнтрам унутранага зместу, кантэксту п’есы, канцэнтруючы на сабе многія містычныя моманты пастаноўкі. Нават тэма смерці, якая ўжо са-

ма па сабе мае ў гэтай гісторыі містычную падплёку, вырашаецца праз сутыкненне жывога і нежывога. Пасля дэкларацыі ўласнай смерці Тарэлкін, адкідаючы з люстэрка чорную тканіну, бачыць у ім чалавека без твару. З жахам адскоквае ён ад люстэрка, а праз хвіліну, прыадкрываючы заслонку ў наступны раз, бачыць там адно толькі пустэчу. Лялька гэтая, кожнае з’яўленне якой суправаджаецца музыкай, мроіцца і Варавіну, і Тарэлкіну, яна прабягае, праслізгае недзе на другім плане, і героі ўвесь час падазраюць, адчуваюць яе прысутнасць, але варта ім азірнуцца — нічога няма.

Цьмянае сумненне, папярэджанні якога героі не заўважаюць, не жадаюць успрымаць, — тая ж атрута запаволенага дзеяння. І тое, што яны намагаюцца не заўважаць, паступова разрастаецца да неймаверных памераў. Спачатку ў вобразе Лялькі паўстае адзін выканаўца — Сяргей Юрэвіч, але з кожнай новай сцэнай у гэтую жахлівую гульню ўключаюцца ўсё новыя і новыя акцёры. Так што паступова ствараецца ўражанне, быццам лялька — паўсюль. Агульны вобраз складаецца з мноства кароткіх альбо больш разгорнутых варыяцый на гэтую тэму, і кожная такая варыяцыя становіцца час-

Сцэна са спектакля “Пярэварацень, або Смерць Тарэлкіна”.

тэй дынамічнай тканіны пастаноўкі, падобна да таго, як паступова ўплятаюцца музычныя інструменты ў агульнае гучанне аркестра.

Рэжысёрская трактоўка фіналу спектакля таксама адрозніваецца ад прапісанай Сухава-Кабыліным развязкі. У момант, калі Варавін дражніць вадой Тарэлкіна, які мучыцца ад смагі, Лялька падмешвае ў стакан атруту. Але выпівае гэты жахлівы напой сам генерал: так рэжысёр давядзіць нам, што лёс зла заўсёды адзін — пагібель.

Марына ДОУГЕР
Фота Алега БЕЛАВУСАВА

Тарэлкін — Аляксей Бычкова, Брандахлыстава — Таццяна Зміцюра.

Вясна-красна на ўвесь тэатр

8 сакавіка, як і планавалася, прайшоў першы канцэрт у адноўленым будынку Нацыянальнага акадэмічнага Вялікага тэатра оперы і балета Рэспублікі Беларусь. Наступны канцэрт адбыўся ўжо праз дзень — 10 сакавіка. Што яшчэ чакае глядачоў у бліжэйшы час? Калі мы ўбачым на сцэне тэатра, начыненай найноўшым тэхнічным абсталяваннем, не толькі канцэрты, але і спектаклі? З такімі пытаннямі мы звярнуліся да галоўнага дырыжора тэатра, заслужанага артыста Украіны Віктара ПЛАСКІНЫ.

— Віктар Міхайлавіч! Чарговы канцэрт — акурат у дзень выхаду нашай газеты, 14 сакавіка. Яго праграма не зусім, так бы мовіць, тэатральная — хутчэй філарманічная. Бо будуць паказаны не фрагменты са спектакляў, а сімфанічнае пералажэнне “Карцінак з выстаўкі” Мусаргскага, сімфанічна-харавыя творы Рахманінава і Свірыдава.

— Наконт “нетэатральнасці” гэтага канцэрта я з вамі не пагаджуся. Бо, па-першае,

на сцэну выйдуць аркестр і хор — цэнтральныя “арганізмы” тэатра. Без іх тэатра проста няма! Салісты могуць быць запрошанымі (такое, дарэчы, практыкуюць многія трупы свету), а без аркестра і хору не адбудзецца ніводны спектакль (хор можа не ўдзельнічаць хіба ў камернай оперы, але такія спектаклі і прызначаны пераважна для камернай сцэны). Па-другое, самі творы, якія прагучаць у гэтым канцэрце, — тэатральныя ўжо паводле кампазітарскага мыслення.

— Сапраўды, тыя ж “Карцінкі з выстаўкі” ўяўляюць сабой, па сутнасці, цыкл “тэатральных сцэн”, а чымсьці і “міні-спектакляў” — ёсць нават гуліва-іранічны “Балет нявылупленых птушанят”, прычым назва “балет” узнікла невыпадкова: п’еса была напісана паводле зробленага мастаком Гартманам эскіза балетных строяў у выглядзе яечных шарлупінак.

— Не забывайцеся і на тое, што 21 сакавіка — 170 гадоў з дня нараджэння Мусаргскага. А кантата “Вясна”, напісаная 29-гадовым Рахманінавым на словы Някрасава, — гэта светлы, радасны вясновы настрой. Дарэчы, саліраваць будзе

народны артыст Беларусі Уладзімір Пятроў. А ў “Курскіх песнях” Свірыдава — яшчэ трое вядучых салістаў нашага тэатра: Наталля Акініна, Эдуард Мартынюк, Васіль Кавальчук. Нарэшце, галоўнае: гэты канцэрт, як і той, які мы правядзем 16-га на сцэне Беларускай дзяржаўнай філармоніі, прысвечаны нашаму сусветна вядомаму дырыжору Генадзю Праватараву, якому спаўняецца 80 гадоў. Афіцыйна “Музычным прынашэннем” да юбілею лічыцца толькі філарманічны канцэрт, у якім дырыжыраваць будзе непасрэдня выхаванцы Генадзя Панцеляймоўвіча, але ў душы мы — разам з ім заўсёды. Дадам, што квіткі былі раскуплены адразу, што сведчыць пра цікавасць публікі.

— А калі ўсё ж з’явіцца спектаклі?

— У красавіку. І першым будзе балет “Лебядзінае возера” Чайкоўскага — ужо 3-га красавіка. Убачаць глядачы на новай сцэне і іншыя харэаграфічныя пастаноўкі. Што ж да опер, дык у канцы красавіка адбудуцца канцэртныя выкананні “Набука” Вердзі і “Тоскі” Пучыні з удзелам нашых лепшых салістаў.

Фота Юрыя ІВАНОВА

На прэс-канферэнцыі, што адбылася 6 сакавіка за гадзіну да спектакля, журналістаў, падобна на тое, больш за ўсё хваліла, наколькі актуальная сёння такая пастаноўка. Дырэктар — мастацкі кіраўнік тэатра, заслужаны артыст Беларусі Аляксей Ісаеў, які выступіў яе ініцыятарам праекта (а таксама, разам з Настассяй Грыненка, рэжысёрам-пастаноўшчыкам, выканаўцам, як гадоў 30 таму ў Растове-на-Доне, ролі брыгадзіра, гарманіста і ўлюбёнца жанчын Міколка, у перспектыве — выканаўцам яшчэ адной цэнтральнай партыі, старшыні хутара Сцешкі), даводзіў, што сёння гэты твор перажывае сваё другое нараджэнне не толькі ў нас. Настасся Грыненка казала пра адпаведнасць сюжэта запатрабаванай у свеце гендэрнай праблематыцы і пра магчымасць заняць у спектаклі практычна ўсю труппу — ажно пяць пар раўнацэнных салістаў і хор.

Што ж, тэма эмансipaцыі папраўдзе вечная і вядзе адлік, мабыць, ад камедыі Арыстафана “Лісістрата”, паводле якой ствараліся аперэты ў Германіі (1902), Румыніі (1961). Прамое перанясенне сюжэта ў сучаснасць адбылося ў “Жаночым манастыры” Эдуарда Калманоўскага (1963), дзе геранію невыпадкова звалі Лісай Стратавай. Таму “Бабскі бунт” цікавы не ўласна тэмай, а яе “сельска-данскім” прачытаннем, своеасаблівай рамантыкай 1920-х гадоў, калі сабаку называлі Калчаком, а каханне нараджалася на франтах грамадзянскай — “безадрыўна” ад кулямёта на тачанцы. У 1970-я, калі працягвалася распачатае ў пасляваенны час актыўнае перасяленне вяскоўцаў у гарады, актуальным заставаўся гумар, заснаваны на адвольнай “вясковай” трактоўцы “гарадской” тэрміналогіі, навагодняга слэнгу. Дый мужчын, абсалютна бездапаможных у побыце (і гатовых абіраць бульбу з дапамогай шашкі), было куды болей. Таму не дзіўна, што твор быў пастаўлены амаль у двух дзесятках тэатраў, а ў 1980 годзе выданы клявір, што бывае вельмі рэдка.

Сёння, думаецца, у спектаклі актуальна іншае. Да прыкладу, псіхалогія натоўпу: кожная з жанчын спачувае свайму кінутаму мужыку і хавае яго ад сябровак у “жаночым лагеры”, але ўсе разам яны заўзятая лупцуюць крапівой Фядота, які схавацца не паспеў. Ці эталоны прыгажосці тых часоў: калі гогалеўская Аксана марыла пра царскія чаравічкі, дык Марынка замаўляе жаніу калошы — “як у старшыні”.

Да таго ж, спектакль цудоўна ўпісваецца ў эстэтыку 1950-х, такую распаўсюджаную сёння: сцэнаграфія Васіля Аляксееўкі (Расія) нагадвае інсцінае мастацтва з яго амаль дзіцячай наіўнасцю, парушэннем прапорцый, плоскасным выяўленнем — сланечнікі, хатка-мазанка, Дон увечары і зранку. Прыхільнасць публікі старэйшага ўзросту забяспечвае і спалучэнне казачай рамантыкі з цыганскімі матывамі (каб перахітрыць “бабскую камуну”, мужыкі пераапрацоўваюць цыганамі, “спакушаючы” сваіх жонак

У Беларускай дзяржаўнай музычнай тэатры паставілі “Бабскі бунт” Яўгена Пцічка. Гэтая музычная камедыя паводле “Данскіх апавяданняў” Міхаіла Шолахава ўпершыню была пастаўлена ў нашым тэатры ў 1976-ым — праз год пасля прэм’еры твора ў Растове-на-Доне. Чым жа быў абумоўлены новы зварот да вечнай, вядомай са старажытнагрэчаскіх часоў гісторыі пра тое, як жанчыны ўзбунтаваліся супраць мужчын?

Мінская версія данской “Лісістраты”

песнямі, танцамі, варажбой). За кошт невялікіх скарачэнняў (найперш, маральна, так бы мовіць, састарэлых фрагментаў) замест трох дзей стала, паводле цяперашніх стандартаў, дзве.

Ёсць у спектаклі і творчы эксперымент: маладыя Кацярына Дзегцярова і Дзяніс Нямец — у ролі старых (і наадварот), носьбіты лірычнага амплуа Ірына і Антон Заячкоўскія — у характарных (так званых “каскадных”) партыях. Не зусім звычайнай атрымалася харэаграфія Дзмітрыя Якубовіча: не ўласціваю яму стылістыку народнага танца ён удаля дапоўніў элементамі сучаснай пласцікі, традыцыйную танцавальную сюіту з захаватымі сольнымі “выбрыкамі” ператварыў у яшчэ адзін выхад персанажаў на фоне “масавых гулянняў”, дзе кожная пара герояў не проста заухоўвае адметнасці, але і развівае надалей свой “пластычны лейтматыў”. У спектаклі папраўдзе “танчаць усе”: не толькі ўласна балетная труппа, але і хор, і салісты (зноў-такі, не асобныя з іх, а ўсе). Цудоўна, абсалютна бездакорна гучыць аркестр (дырыжор Мікалай Макараўвіч). Тым больш, што тактоўная аранжыроўка Льва Карпенкі, пакінуўшы аўтарскую мелодыку і гармонію, узмацніла тэмбравую драматургію. Акцёрам жа часам бракуе натуральнасці размоўных інтанацый.

Паспрацаваць можна і наконт раўнацэннасці пар. Калісьці, калі Насцю з Міколкам ува саблялі Наталля Гайда і Рыгор Харык, а Марынку з Сёмкам — Зінаіда Вяржбіцкая і Герман Казлоў, гэтыя героі глядзеліся класічным супрацьпастаўленнем лірычнай і характарнай пар. Сёння ж цэнтральнай парай успрымаюцца Сямёнаўна з дзедам Захарам. Бо непараўнальная Наталля Гайда з маладымі запальнымі вачыма, бліскачай пласцікай і шыкоўным голасам (папраўдзе Прымадонна з вялікай літары — адна яе ўсмешка чаго каштуе!) становіцца “эпіцэнтрам падзеі” нават у “прахадной”, падавалася б, ролі бабулькі — без аніякага, як кажуць, “перацягвання коўдры на сябе”, выключна сілай таленту і творчай індывідуальнасці, харызмай сваёй асобы. Абсалютна натуральна побач з ёй глядзіцца і “хліпкі”, надзвычай юркі Аляксей Кузьмін.

Напоўніцу раскрываюць свой артыстызм Антон Заячкоўскі (вечна п’яны старшыня хутара Сцешка), Аляксандр Асіпец (хлеббароб Фядот). Спектакль дае шанец такім маладым артыстам, як Наталля Глух, Сяргей Суцько, Яўген Ермакоў. Ды што казаць, калі галоўнае ў гэтай пастаноўцы — артысты! А зусім не настальгія па былых дзесяцігоддзях ці выбар між матрыярхатам і патрыярхатам на карысць гармоніі “дзвюх палюў чалавецтва”.

НЭМЕН

ЭКСПЕРЫМЕНТАЛЬНЫ

Сёлета легендарнаму кампазітару, спеваку, рок-музыканту Чэславу Нэмену, які нарадзіўся ў Старых Васілішках на Шчучыншчыне і зрабіў значны ўнёсак у польскую і сусветную культуру, споўнілася б 70 гадоў. У дзень ягоных народзін землякі ўзгадвалі яго ў горадзе над Нёманам. Арганізатарамі гэтага вечара памяці выступілі ўпраўленне культуры Гродзенскага аблвыканкама, Гродзенскі дзяржаўны ўніверсітэт імя Янкі Купалы і “Кронан Парк Гатэль”, які прадаставіў сваю пляцоўку для сустрэчы. Творы Ч.Нэмена гучалі ў выкананні салістаў і ўніверсітэцкага эстраднага аркестра “Капрыз”.

Гэты праект, — сказала дэкан факультэта мастацтваў Гродзенскага дзяржаўнага ўніверсітэта, мастацкі кіраўнік аркестра “Капрыз” Раіса Левіна, — рыхтаваўся спецыяльна да юбілею. Нам важна было падкрэсліць глыбокую духоўную сувязь слаўтага музыканта з малой радзімай, якая значна паўплывала на ягонае прафесійнае станаўленне і творчасць. Любоў да родных мясцін ён захаваў назаўсёды, іх настальгічныя вобразы гучаць у яго песнях. Таму мы не абмяжоўваемся ўласна канцэртамі. У бліжэйшы час будзе абаронена магістарская дысертацыя “Вобразны свет у творчасці Чэслава Нэмена”. А наш эстрадны аркестр запіша 14 песень спевака на кампакт-дыск. Іх аранжыроўшчык — знакаміты гітарыст, заслужаны артыст краіны Уладзімір Ткачэнка. А салісты — заслужаны артыст Беларусі Валерый Дайнека, лаўрэат міжнародных конкурсаў Пётр Ялфімаў, Руслан Мусвідас, Святлана Дзянка, Алена Стэльмах.

Канцэртаў і мерапрыемстваў, прысвечаных юбілею, прайшло ў Польшчы і Беларусі шмат. І гэта натуральна, бо Чэслаў Нэмен быў адначасова традыцыяналістам і нястомным эксперыментатарам, валодаў шырокай стыльвай палітрай (соул, поп, рок, фры-джаз, джаз-рок, электронная музыка), яго творчасць уплывала на эстэтыку, густы, моду, свядомасць некалькіх пакаленняў, захаваўшы актуальнасць і сёння. Ды ўсё ж гродзенскі вечар памяці — асаблівы. Бо Чэслаў Нэмен не толькі тут нарадзіўся, але і абраў сабе псеўданім, звязаны з роднымі каранямі і ракой дзяцінства — Нёманам.

Алена КАПЛІЧ

Базіс рэгіёна: аддача ад платных паслуг

Выснова пра тое, што састарэлыя стэрэатыпныя падыходы ў наладжванні культасветработы сёння не спрацоўваюць, не проста надзённая, яна — праграма для ўстаноў культуры, якія спрабуюць сцвердзіць сваю эканамічную самадастатковасць. Натхненне, безумоўна, не прадаецца і няма кошту ў духоўнасці, але выніковасць дзейнасці клубаў і бібліятэк вымяраецца цяпер не толькі гучнасцю апладысментаў ці аб'ёмам кнігавыдачы. Інакш — не выжыць. Таму любая інавацыя, якая эканамічна падмацоўвае штодзённым духоўным памкненні ўстаноў культуры, гарантуе іх заўтрашнюю запатрабаванасць і пэўную матэрыяльную бяспеку. Будуць якаснымі паслугі — гэтак жа гарантаванымі стануць і пазабюджэтныя паступленні. Натуральна, шлях няпросты — пошукі крэатыву вымагаюць прафесіяналізму ды неабякавасці — і не ўсё тут атрымліваецца так, як хацелася б.

Наша рэдакцыя распачынае серыю выязных “круглых сталоў” у рамках рубрыкі “Родная зямля: час крэатыву”, пад час якіх у кожнай вобласці Беларусі будуць абмяркоўвацца надзённым пытанні развіцця нашай культуры. Першы “круглы стол” прысвечаны менавіта эканамічным праблемам, і правялі мы яго ў Горацкім раёне Магілёўшчыны. У ім бралі ўдзел начальнік упраўлення культуры аблвыканкама Анатолий Сінкавец, намеснік старшыні Горацкага райвыканкама Наталля Карнеева, начальнік аддзела культуры райвыканкама Аляксандр Жыгун, дырэктар Цэнтралізаванай клубнай сістэмы Святлана Міхалькова, дырэктар Цэнтралізаванай бібліятэчнай сістэмы Наталля Кулагіна, эканаміст аддзела культуры Валянціна Мажайская, мастацкі кіраўнік Паршынскага цэнтра культуры Любава Уладыка, дырэктар Ленінскай сельскай бібліятэкі Іна Бялягіна, а таксама народны артыст Беларусі, кампазітар Валерый Іваной. Мадэратарам “круглага стала” выступіў рэдактар аддзела “К” Яўген Рагін.

Як грошы зарабіць

Наталля Карнеева.

Наталля Кулагіна.

Валянціна Мажайская.

Святлана Міхалькова.

Іна Бялягіна.

Яўген РАГІН:

— Першы “круглы стол” запланавалі правесці на Магілёўшчыне не толькі таму, што абласное ўпраўленне культуры заўсёды плённа супрацоўнічае з нашай рэдакцыяй, але і па наступнай прычыне: вобласць па выніках мінулага года справілася з асноўнымі паказчыкамі, дасягнула 136-працэнтнага тэмпу росту рэалізацыі платных паслуг у супастаўных цэнах. Канешне, не ўсё ў названай справе ўзорна і шмат яшчэ нявыкарыстаных рэзерваў. І калі браць пад увагу Горацкі раён, дык і тут агульны партрэт рэгіянальнай культуры, як думаецца, складаецца не толькі з пераканаўчых плюсаў, але і з красамоўных мінусаў, якія даводзяць: не памыляюцца хіба толькі тады, калі працуюць без належнага старання... І, відаць, гэтае старанне вынікае з таго, што Горацкі раён заўжды, прычым не без падстаў, пазіцыянаваў сябе як адзін з цэнтраў сацыяльна-культурнага жыцця вобласці?

Наталля КАРНЕЕВА:

— Так, культурная прастора раёна фарміравалася пад уздзеяннем таго, што ў Горках знаходзіцца вядучая аграрная ВНУ, колішняя земляробчая школа, потым — Сельскагаспадарчая акадэмія... У раёне здавён дзейнічае прынцып “дзе нарадзіўся, там і спатрэбіўся”. Так што няма ў нас дэфіцыту на інтэлектуальнае і акадэмічнае адукацыя... І культурны раён не могуць не ўлічваць гэтай акалічнасці. У раёне — 51,5 тысячы насельніцтва, 34,3 тысячы — жыхары райцэнтра. Летась мы занялі першае месца ў вобласці па ўсіх паказчыках і раён быў занесены на Рэспубліканскую дошку гонару. Сёлета таксама лідзіруем на Магілёўшчыне: пераходны сцяг застаецца ў нас...

Яўген РАГІН:

— Пераканалі, Наталля Васільеўна, што Горацкі раён — адзін з найбольш заможных у вобласці. А колькі

грошай з рэгіянальнага бюджэту адлічваецца на развіццё сваёй сацыяльнай сферы, у прыватнасці — на культуру?

Наталля КАРНЕЕВА:

— 3 78 мільярдаў рублёў, што выдаткоўваюцца на раён, амаль 70 працэнтаў сродкаў выкарыстоўваецца на ўдасканалванне сацыяльнай сферы: маю на ўвазе адукацыю, асвету і сацыяльную абарону... На развіццё раённай культуры штогод накіроўваецца больш за чатыры мільярды рублёў. Апошнія гады Горацкі раён спрацоўвае з прафіцэнтамі: даходная частка бюджэту перавышае выдаткі, і, будзем спадзявацца, сусветны крызіс нам не пашкодзіць. Дадатковыя асігнаванні, якія зараблялі самі, заўжды звышпланавана ўкладаем менавіта ў сацыякультурную сферу.

Валерый ІВАНОЎ:

— Раёну надзвычай пашанцавала! Наталля КАРНЕЕВА: — Летась, да прыкладу, 780 мільёнаў пазапланавых грошай выкарысталі на рэканструкцыю басейна ў аграгарадку “Аўсянка”. Не шкадуем сродкаў на рамонт устаноў культуры і на набыццё апаратуры ды абсталявання для клубаў і бібліятэк. Словам, планавыя асігнаванні на культуру заўжды перавышаем. У выніку, колькасць устаноў культуры не зменшылася, а павялічылася. За савецкім часам такога клопату проста не было.

Святлана МІХАЛЬКОВА:

— Сёння ў аграгарадках “Добрая”, “Маслакі” ўзноўлены і ўзнаўляюцца сапраўдныя палацы культуры. У “Копцеўцы” дзейнічае цудоўны Цэнтр культуры, узорная ўстанова культуры ў “Паршына”. Усё створана за апошнія гады, за час рэалізацыі Дзяржпраграмы адрэацыянавання і развіцця сля.

Аляксандр ЖЫГУН:

— Сетку ўстаноў культуры захавалі, цяпер яе рэфармуем і ўдасканальваем. Менавіта ў нас з'явілася першая ў рэспубліцы дзіцячая школа мастацкіх

рамёстваў, дарэчы, дзейнічае яна на платнай аснове.

Яўген РАГІН:

— Ведаю, што яшчэ адзін горацкі прыярытэт — вачына-харавая школа.

Наталля КАРНЕЕВА:

— Хоць вопыт яе працы пакуль невялікі, але ўстанова можа пахваліцца не толькі вялікай колькасцю стыпендыяў спецыяльнага фонду Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь, аднак і лаўрэатамі самых прэстыжных міжнародных конкурсаў. У адукацыйных установах культуры раёна займаецца амаль 28 працэнтаў нашых школьнікаў, рэспубліканскі паказчык, як вы ведаеце, — 10. Кожны другі падлетак у нас спявае, танцуе ці займаецца рамяством.

Яўген РАГІН:

— Мы гаворым з вамі пра два быццам якасна адрозныя кірункі дзейнасці ўстаноў культуры: выхаванне духоўнасці ў насельніцтва і зарабленне грошай за кошт аказання платных паслуг. Як сумяшчаецца названыя напрамкі?

Наталля КАРНЕЕВА:

— Думаю, разумна сумяшчаем. Гэта рэаліі сённяшняга дня. Калі гэтыя паслугі якасныя, эксклюзіўныя, дык чаму б за іх не атрымліваць адпаведныя грошы. Вось вам прыклад. Адкрыццё 15 гадоў таму школы рамёстваў, пры якой сёння дзейнічае салон-крама “Вясёлка” па рэалізацыі твораў і настаўнікаў, і іх выхаванцаў, пераканала, што нашы культасветнікі на правільным шляху. База гэтай школы — Дом рамёстваў. Жадаючых вучыцца было столькі, што яна займела і новы статус асобнай ад РДР установы, а таксама — новы будынак: колішняя памяшканне майстэрні па рамонце тэлевізараў. Самі адрамантавалі яго, самі пачалі ад-

раджаць рамёствы. На сёння тут — 365 дзяцей, 9 спецыялізацый. Вучні прыходзяць з 10 гадоў, навучаюцца 4 гады, рыхтуюць дыпломную і атрымліваюць не толькі пасведчанне спецыяльнага ўзору, якое пацвярджае пачатковую мастацкую адукацыю, але і прафесію ганчара, разьбяра ці саломкапляцельшчыка. Амаль усе вяртаюцца ва ўстановы культуры раёна. Карысным пад-

За “круглым сталом” “К” — пра дыферэнцыяцыю культурна-эканамічных падыходаў у Горацкім раёне

аецца і тое, што ў нашых аграгарадках і некаторых вёсках ужо ёсць філіялы дзіцячай школы рамёстваў.

Штомесячная плата за вучобу — 10 тысяч 500 рублёў у горадзе, на сяле — 7 тысяч. Конкурсу няма: бярам усіх. Аўтарскія праграмы настаўнікаў-майстроў зацвярджаюцца на ўзроўні метадычнага савета па рамёствах, па выяўленчай культуры ў Міністэрстве адукацыі...

Аляксандр ЖЫГУН:

— Словам, падлетак становіцца майстрам, ад рэалізацыі ўласнага твора праз салон атрымлівае пэўныя грошы і вучыцца цаніць сваю працу і наша традыцыйнае мастацтва ўвогуле... Чым не разумнае спалучэнне і духоўнага, і матэрыяльнага?!

Яўген РАГІН:

— Вось гэтага спалучэння, відаць, і не стае тым аддзелам культуры, дзе леташні план па аказанні платных паслуг так і застаўся невыкананым!

Наталля КАРНЕЕВА:

— І яшчэ. Першымі ў рэспубліцы мы пачалі выкарыстоўваць сродкі, выдаткаваныя дзяржавай на другасную занятасць моладзі не толькі ў сферы адука-

цыі, але і культуры. Некалькі гадоў запар юнакі і дзяўчаты летам займаюцца народнай творчасцю (40 працэнтаў грошай ідзе на матэрыялы, 60 — на іхні заробак), упрыгожваюць установы культуры, вырабляюць сувеніры, частка якіх разыходзіцца ў час дабрачынных акцый у бальніцах і дзіцячых садках...

Яўген РАГІН:

— Наталля Васільеўна, эфект ад выхавання рублём і мастацтвам — больш чым відавочны... Ці можаце вы сцвярджаць на сёння, што ўстановы культуры Горацкага раёна, не забываючыся на першасны духоўны складнік уласнай дзейнасці, яшчэ і зарабляць навучыліся?

Наталля КАРНЕЕВА:

— Магу! Гэта дзяржаўная палітыка праводзіцца ў нас не першы год. Усе цяпер цудоўна разумеюць — выніковасць працы, так бы мовіць, самадастатковасць кожнай установы наўпрост залежыць ад умення эканоміць дзяржаўныя сродкі, рэсурсы і ад умення прадаставіць спажываць самы шырокі спектр якасных культурных паслуг. Але жыццё не стаіць на месцы, таму і патрабаванні да эфектыўнай дзейнасці клубаў і бібліятэк растуць ледзь не штодня.

Анатолий СІНКАВЕЦ:

— Там, дзе ёсць належная матэрыяльная база, там і грошы навучыліся зарабляць. Не сакрэт, што ёсць у нас на сёння ўстановы культуры, якія патрабуюць капітальнага, і бягучага рамонтнага, і неадкладнага набыцця, скажам, музычных інструментаў. Ужо гучала думка, што запатрабаванні жыхароў Горацкага раёна вельмі вялікія. У многіх — хатні кінатэатр, якасная музычная апаратура... Каб быць канкурэнтаздольнымі — нам трэба вучыцца і ўмацоўваць матэрыяльную базу.

Наталля КАРНЕЕВА:

— У горадзе — 10 тысяч персанальных камп'ютэраў, з іх больш за 3 тысячы падключана да Інтэрнету...

Наталля КУЛАГИНА:

— Такая канкурэнцыя і бібліятэкам перашкаджае, бо асноўныя віды нашых паслуг звязаныя з выкарыстаннем камп’ютэрнай тэхнікі.

Яўген РАГІН:

— Сярод канкурэнтаў, відаць, і ведамасныя ўстановы культуры... І вось яшчэ пра што з гэтай нагоды хацелася б павесці гаворку. У пэўных раёнах нашых абласцей немалую канкурэнцыю РДК пачалі складаць прыватныя прадпрыемствы, якія ледзь не на цэнтральных плошчах райцэнтраў выкупляюць ці бяруць у арэнду рэстараны, уладкоўваюць там бары са спіртнымі напоямі, праводзяць дыскатэкі. А мы

гастрольнага пасведчання атрымаць дакумент-дазвол у начальніка аддзела культуры.

Яўген РАГІН:

— Што параіце, Анатоль Анатолевіч, іншым абласцям, дзе пра такі сістэмны падыход я, шчыра кажучы, не чуў?

Анатоль СІНКАВЕЦ:

— Перш чым прыватнік штосьці выкупляе і атрымлівае дазвол ці ліцэнзію на ўзроўні райвыканкама ці аблвыканкама, заключэнне па далейшай мэтазгоднасці яго дзейнасці даюць у першую чаргу ў нас аддзел ці ўпраўленне культуры. Адсочваецца і ўся канцэртная дзейнасць. У сувязі з гэтым знач-

Анатоль СІНКАВЕЦ:

— Беларусь не выпускае ніводнага музычнага інструмента, а каб набыць імпартны баян ці акардэон, мы павінны пісаць у Савет Міністраў. А там ужо вырашаецца, трэба гэта Магілёўшчыне ці не... Барысаўская фабрыка закрытая, Маладзечанская таксама нічога не выпускае... Гэта ж праблема з праблемамі, калі мы цымбалы купляем кітайскія! Са свайго — толькі шумавыя інструменты... А светлавую беларускую апаратуру трэба ўдасканальваць!

Яўген РАГІН:

— “Светлаканавую” апаратуру маеце на ўвазе?

зарабляць з выкарыстаннем усіх рэзерваў. І працэс гэты цяпер несупынный...

Валянціна МАЖАЙСКАЯ:

— За месяц па 15 калькуляцый паступае на правядзенне самых розных мерапрыемстваў.

Яўген РАГІН:

— І колькі квіткаў каштуюць?

Валянціна МАЖАЙСКАЯ:

— Ад 10 да 15 тысяч па горадзе, з улікам таго, што ў нас шмат студэнцтва, дзесьці пяць тысяч рублёў па раёне. Улічваецца тут усё: і папулярнасць мерапрыемства, і яго насычанасць, якасць. Для больш сталых людзей з невялікай пакупальніцкай здольнасцю — кошт квіткаў меншы... Але кошт квітка, я сёння ўпэ-

біць? Не, платныя паслугі — арганічныя, хоць і важныя ў наш няпросты час, але поруч з духоўным выхаваннем людзей — усё ж другасныя. І гэта, як падаецца, той здаровы сэнс пра які мы з вамі і гаворым сёння ў дачыненні да эканомікі нашай культуры.

Аляксандр ЖЫГУН:

— Усё правільна. Але пагадзіцеся, рэжысурай цэнтралізаваных віншаванняў пры бібліятэках павінен займацца спецыяліст, а ён сённяшнімі штатнымі раскладамі не прадугледжаны.

Анатоль СІНКАВЕЦ:

— У вобласці пры бібліятэках больш за 40 ляльных тэатраў, з іх 70 працэнтаў — узорныя калектывы. Вакол

Анатоль Сінкавец.

Любава Уладка.

Аляксандр Жыгун.

Валерый Іванов.

Яўген Рагін.

І на што іх патраціць?

ім і супрацьпаставіць нічога не можам. Раённыя дамы культуры па вечарах пустыюць... Гэта праблема, якую газета наша ўзнімала і будзе ўзнімаць...

Анатоль СІНКАВЕЦ:

— Начальніку аддзела культуры дазваляецца весці больш гнуткую і адрасную палітыку ў гэтым кірунку. Што маю на ўвазе. Зарабляць нашым установам культуры трэба, але планы для кожнай установы неабходна даводзіць дыферэнцыраваны, прадуманы, якія не пярэчылі б здароваму сэнсу. Нічога не маю супраць вялікіх планаў, якія даводзяцца клубнай сістэме. Яна, па сваім прызначэнні, здатная на многае. І даходы ад пазабюджэнтнай дзейнасці — толькі на карысць удасканалення клубнай работы. Планы, даведзеныя бібліятэкам, заўжды лічыў завышанымі. Сёння кніга павінна быць даступная! Тое ж у пэўнай ступені тычыцца і музычных школ, школ мастацтваў. Падаецца, губляем адукацыйны ўзровень, а педагогаў вымушаем дбаць не пра таленты, а пра грошы...

Яўген РАГІН:

— Але канцэртную дзейнасць ніхто не адмяняе!

Анатоль СІНКАВЕЦ:

— Зарабляць ад канцэртнай дзейнасці, канешне, трэба, але гаворка пра сістэмны падыход, пра дыферэнцыраванае планаванне... Дык вось, сістэма такая ў вобласці створана. Начальнік аддзела культуры Горацкага райвыканкама і робіць гэтую, персанальную разбіўку па бібліятэчнай і клубнай сістэмах, па музычных школах і... прыватных установах — рэстаранах, клубах, што займаюцца адпачынкам насельніцтва. І гэта выключна важна, калі начальнік аддзела культуры цалкам адказвае за культуру рэгіёна, у тым ліку і за тое, што робіцца ў ведамасных установах культуры, скажам, Горацкай сельскагаспадарчай акадэміі... А прыватнік, каб правесці сёння нейкае мерапрыемства на платнай аснове, павінен апрача-

насьць планава-эканамічных аддзелаў вырасла непараўнальна... Словам, сістэма вымагае разумнага падыходу, дакладнасці і законнасці.

Яўген РАГІН:

— Што сістэма дзейнічае, пераканаўся, калі знаёміўся з вопытам работы Асіповіцкай ЦБС. Шырокі спектр разумных і цікавых паслуг, магчымасць выкарыстоўваць пазабюджэнтныя сродкі (без фінансавых парушэнняў!) на творчае і вытворчае ўдасканалванне бібліятэчнай сеткі і ў той жа час вялікая павага да чытача і кнігі — усё гэта не магло не ўраціць.

Анатоль СІНКАВЕЦ:

— Іхняя аўтабібліятэка настолькі ўкамплектаваная сёння, што аддаленыя населеныя пункты з задавальненнем аплачваюць бібліятэчныя паслугі і просяць больш шчыльных стасункаў. На паўгода наперад складзены графік выездаў...

Аляксандр ЖЫГУН:

— Ніякім чынам не ігнаруючы духоўны складнік культасветработы, прыходжу да высновы, што эканамічнае абгрунтаванне нашай дзейнасці ў першую чаргу ўплывае на яе аддачу, і маральную, і матэрыяльную. Таму з эканамістам аддзела культуры працуем у самай шчыльнай звязцы. Штодня на маім сталі з’яўляюцца звесткі па выкананні плана аказання платных паслуг з разбіўкай па кожнай раённай установе культуры. Працэс адсочваецца і аналізуецца, паўтаруся, штодня...

Анатоль СІНКАВЕЦ:

— Актыўнасць работнікаў культуры па развіцці пазабюджэнтнай дзейнасці ў кожным раёне Магілёўскай вобласці матэрыяльна стымулюецца.

Аляксандр ЖЫГУН:

— Па выніках лютага крыху знізілі тэмпы аказання паслуг. Прычына наступная: у некаторых клубах трэба мяняць апаратуру. Імпартную, як вы ведаеце, набыць цяпер складана — гэта дарагія тавары, а якасных айчынных пакуль няма.

Аляксандр ЖЫГУН:

— А іншая, напэўна, у Беларусі і не вырабляецца. Яна, як падаецца, не адпавядае глядацкім патрабаванням. Дый з боку культасветнікаў прэтэнзій можа быць гэтую апаратуру, і гукаўзмацняльную, і светлавую, падняць ды перасунуць немагчыма. Гэта ў працяг гаворкі пра канкурэнтнасць і якасць паслуг... Таму і план часам кульгае. Я даў указанне дырэктару Цэнтралізаванай клубнай сістэмы, каб быў распрацаваны графік выездаў платных канцэртаў, за кошт якіх мы атрымаем гарантываныя грошы і выправім сітуацыю ў самы бліжэйшы час...

Анатоль СІНКАВЕЦ:

— Адна праблема цягне іншую. Дзяржпраграма адраджэння і развіцця сяла прадугледжвае адным з пунктаў наяўнасць мабільнай сеткі ўстаноў культуры. Без яе цяпер — аніяк. Але зноў пытанне. Ёсць толькі “Саманты”, а гэты аўтамабіль лімітаваны ды надта шыкоўны. А расійскія “Газелі” пасля году эксплуатацыі становяцца на рамонт. Грузапасажырская “Шкоды” не патрабуюць ліміту, “ходзяць” па 5 гадоў, але іх трэба “прабіваць”... А пра што гаворку вяду? Калі, напрыклад, праграмы ў сферы адукацыі зацвярджаюцца на ўзроўні Савета Міністраў — яны фінансуюцца.

Яўген РАГІН:

— У сферы культуры няма такой канкрэтыкі?

Анатоль СІНКАВЕЦ:

— Калі фарміруецца праект бюджэту на наступны год, упраўленне, абавязкова кантактуе з раёнамі... Хацелася б, каб нашы інтарэсы ў рэалізацыі праграм адстойвала эканамічнае ўпраўленне Міністэрства культуры. Маю на ўвазе і праграмы тэатральнага, музейнага развіцця. Калі будуць вырашацца гэтыя пытанні, дык больш упэўнена развівацца пачне і пазабюджэнтная дзейнасць... Іншым разам сорамна бывае, калі прыежджаеш у сельскі клуб, а апаратура там ніякай крытыкі не вытрымлівае. Безумоўна, і гэты клуб прымушаем

нена ў гэтым, заўжды гарантуе якасць мерапрыемства. Людзі прызвычаліся да гэтага. Калі, напрыклад, яны прыходзяць на не вельмі танны канцэрт, дык ведаюць, што іх чакае і зручнае мяккае крэсла, і паўнацэннае асвятленне, і гук адпаведны, і сцэнічная культура. Тут ужо нікога не падманеш... Так што канцэрт за тры тысячы на ўра не надта і ўспрымаецца. Але на вёсцы па названых ужо прычынах мы не заўжды можам гэтую якасць гукаасвятлення гарантаваць.

Анатоль СІНКАВЕЦ:

— Да таго ж і асаблівай гнуткасці ў цэнавай палітыцы няма.

Валянціна МАЖАЙСКАЯ:

— Тым не менш ніякіх нараканняў не маем ні па парушэннях выкарыстання пазабюджэнтных сродкаў, ні па разліку калькуляцый. Хоць і працую нядоўна, але дзякуючы планава-эканамічнаму аддзелу абласнога ўпраўлення культуры шмат чаго ўзяла для сябе на курсах павышэння кваліфікацыі. Вучоба гэтая — абавязковая і рэгулярная. Словам, апошняя рэвізія парушэнняў у нас не выявіла.

Яўген РАГІН:

— Аляксандр Мікалаевіч, колькі ў вас відаў платных паслуг?

Аляксандр ЖЫГУН:

— 78 відаў паслуг па раёне. Новыя — начная дыскатэка ў сельскіх установах ЦКС, віншаванні Дзёда Мароза і Снягурачкі, Новы год з казачнымі персанажамі, урачыстая рэгістрацыя шлюбам па беларускім абрадзе, фатаграфаванне музычных экспанатаў, ламінаванне дакументаў, прадастаўленне музычных інструментаў... Яны дзейнічаюць з лета 2008 года.

Яўген РАГІН:

— Зноў адчуваюцца асіповіцкія напружкі. Там пры ЦБС дзейнічаюць ляльчаныя тэатры, традыцыйнай стала, што маленькіх чытачоў з днём нараджэння віншуюць вясялыя клоуны. І гэтыя паслугі не ўспрымаюцца як высілка бібліятэкараў з адной толькі пакутлівай думкай: як нам, бедакам, зара-

такіх фарміраванняў групецца неймаверна вялікая дзіцячая аўдыторыя. Маю на ўвазе і Асіповіцкі, і Бабруйскі, і Кіраўкі, і Горацкі раёны... Бібліятэчнага работніка называю хатнім работнікам. Ва ўстановах у іх — кветкі, дыванкі, утульнасць, і праца зводзіцца не толькі да кнігавыдачы. Клубнікі такой дынамікай іншымі разам нахваліцца не могуць.

Святлана МІХАЛЬКОВА:

— Не пагаджуся з вамі, Анатоль Анатолевіч! Працуем з бібліятэкарамі ў самым шчыльным кантакце. Стварам на сяле ўстановы новага тыпу — Копцеўскі, Рэццінскі сельскія цэнтры культуры — і аб’ядноўваем на іх базе ўсе структуры: бібліятэкі, клубы, школы мастацтваў і рамёстваў. Такая ўстанова задавальняе ўсе патрэбнасці вясковага жыхара. І гэта беспамылковы шлях, бо што могуць зрабіць толькі загадчык сельскага клуба з акампаніятарам?! А такая аптымізацыя выгодная і ў духоўным, і ў матэрыяльным аспектах. Будучыня — за комплексным падыходам.

Наталля КАРНЕЕВА:

— Тут пра яшчэ адну праблему варту пагутарыць. У рэспубліцы няма на сёння тыпавых праектаў новых, аптымальных па таннасці і зручнасці ўстаноў культуры. Рэканструкцыі будынкаў, створаных за савецкім часам, ужо не задавальняюць. Мы ўсе ўжо ў будаўнікоў-праекціроўшчыкаў пераўтварыліся... У Гарах стары калгасны клуб прышоў у непрыгоднасць. Вырашылі на яго месцы ўзводзіць шматфункцыянальны модуль па ўласным праекце.

Анатоль СІНКАВЕЦ:

— Падрыхтоўка праектна-каштарыснай дакументацыі на ўзвядзенне аб’ектаў культуры пераўтвараецца іншым разам у бяздумнае выбіванне грошай з раёнаў. А на выхадзе часяком атрымліваецца абы-што: клуб гэты сорамна паказаць. А любая якасная паслуга, як я ўжо казаў, пачынаецца з узорнай матэрыяльнай базы.

(Заканчэнне на стар 12.)

(Заканчэнне.
Пачатак на стар 10 — 11.)

Яўген РАГІН:

— 3 устаноў культуры па-трабуюць выкананне планаў, надшыоў час, калі і яны самі павінны запатрабаваць прававых і фінансавых гарантый свайго развіцця. Тут таксама павінна быць сістэма... Дарчы, Валерый Кірылавіч, ваша стаўленне да ўзнятых сёння праблем? Вы родам з Магілёўшчыны, вы творца, таму ваш пункт гледжання на ўзровень філарманічнага абслугоўвання раёна надзвычай для нас цікавы.

Валерый ІВАНОЎ:

— Я пачуў сёння ад Наталлі Карневай, што Горацкі раён на ўласную культуру грошай не шкадуе. Гэта, на мой погляд, самае істотнае! Я разумею, што вялікая колькасць сродкаў ідзе на аплату камунальных плацяжоў. Увогуле мне вельмі цікава паслухаць, чым жыве на сёння наша культура, у тым ліку рэгіянальная, сельская. Як, сапраўды, спалучаецца духоўнае выхаванне з зарабленнем грошай?! Вельмі сур'ёзнае пытанне! На першае месца трэба ставіць менавіта густ, якім і выхоўваецца публіка. Тут выключна важны момант спазнання сябе і высокага мастацтва, свайго месца ў ім. Менавіта на гэта, на мой погляд, павінны скіроўвацца па змесце і музейныя выстаўкі, і канцэрты.

Наталля КАРНЕЕВА:

— А сістэма ж гэтая існавала калісьці! Мы чакалі як свята прыезду філармоніі: оперных спевакоў, выканаўцаў класічных твораў, інструменталістаў. І нашы школьнікі, дарослыя, ішлі на гэтыя сустрэчы, дзе распачыналася прафесійная гутарка пра ролю мастацтва і гучала музыка...

Анатоль СІНКАВЕЦ:

— Цалкам згодны, што абласная філармонія сёння не дапрацоўвае. І гэта недаравальна. Мы на абласной калегіі ўпраўлення культуры вырашылі: у другім паўгоддзі на базе Горацкага раёна адкрываецца філіял філармоніі, каб за дзейнічаць не толькі Горкі, але і ўсе філарманічныя пляцоўкі ў аграгарадках, а пляцоўкі гэтыя працуюць пакуль не на належным узроўні. Будзем ладзіць не толькі канцэрты, а і музычныя лекторыі. Калі моладзь не будзе ведаць сусветную, айчынную класіку, мы яе проста згубім на бясконцай прасторы тэлевізійнай і эстраднай безгустоўшчыны. Вернемся да старых добрых часін, калі куплены абанемент гарантаваў і асалоду ад планавага спрычыннення да мастацтва, і прафесійную эстэтычную асвету.

Наталля КАРНЕЕВА:

— А пакуль гэтую нішу, натуральна, заступаюць уласнымі сіламі: творчасцю самадзейных мастацкіх калектываў і народных майстроў, мастакоў. Імкнемся і кадры для гэтага рыхтаваць адпаведна. Але гарадскія выпускнікі школ па-ранейшаму не трапляюць у лік мэтавікаў пры паступленні ў ВНУ культуры і мастацтва. Пытанне патрабуе вырашэння.

Валерый ІВАНОЎ:

— Між тым музыказнаўцаў, якія б маглі цікава правесці канцэрт, я ў Беларусі па пальцах пералічу.

Анатоль СІНКАВЕЦ:

— Таму і не дзіва, што плануем стварыць на базе адной з ВНУ Магілёва філіял Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта культуры і мастацтваў.

За "круглым сталом" "К" — пра дыферэнцыяцыю культурна-эканамічных падыходаў у Горацкім раёне

Як грошы зарабіць і на што іх патраціць?

Яўген РАГІН:

— Хацеў бы працягнуць гутарку пра платныя паслугі на сяле. Цікава, якія з іх карыстаюцца найбольшым попытам?

Святлана МІХАЛЬКОВА:

— Анкетаванні на гэты конт праводзім рэгулярна. І ў кожным СК у нас розная колькасць відаў платных паслуг. У адным клубе — два: дзіцячы танцавальны вечары і вечары танцаў для моладзі (кадравы патэнцыял, тэхнічнае забеспячэнне не дазваляюць гэты спектр пашырыць). А вось Паршынскі цэнтр культуры прапаноўвае цяпер 12 відаў паслуг. Тамтэйшы народны фальклорны ансамбль "Паршынскія досвіткі" аднавіў шлюбны беларускі абрад, які выкарыстоўваецца цяпер як від платных паслуг на ўрачыстых цырымоніях рэгістрацыі шлюбаў.

Любава УЛАДЫКА:

— Унікальны калектыв! Захаваў спеўную традыцыю Магілёўшчыны, па выканальніцкім майстэрстве фору дасць любым прафесіянікам. Словам, ансамбль з велізарным патэнцыялам. У рэпертуары толькі вясельных песень — больш за 30. Уся наша канцэртная дзейнасць — на гэтых жанчынах... Але цэнтр знаходзіцца не ў вельмі выгадным геаграфічным становішчы — да Горак усяго сем кіламетраў, канкурэнцыі пакуль не вытрымліваем, бо моладзь без цяжкасцяў дабіраецца да райцэнтра. Тым не менш, прывабіць моладзь імкнемся ўсімі сіламі.

Яўген РАГІН:

— Наколькі ведаю, Любава Васільеўна, леташні план па аказанні платных паслуг вы не выканалі. Не хапіла якіх 200 тысяч. У чым бачацца тут рэзервы? Урэшце, план жа ніхто не здыме...

Любава УЛАДЫКА:

— Можна, да прыкладу, адкрыць на базе цэнтра кавярню і ладзіць тут нейкія камерныя, "хатнія" мерапры-

емствы для моладзі. Перспектыва і за развіццём канцэртнай дзейнасці, прычым не толькі ў межах раёна.

Наталля КАРНЕЕВА:

— Нашы самадзейныя калектывы заўжды ўраджаюць замежнікаў. У нас ёсць пагадненні з раёнамі Расіі аб культурным супрацоўніцтве. І нас там заўжды чакаюць з канцэртамі. Але як канвертаваць туую валюту, атрыманую ад замежных гастроляў, як "упісацца" ў гэтую прававую прастору?! Экспарт нашых паслуг абсалютна не вызначаны.

Святлана МІХАЛЬКОВА:

— Выйсце бачу ў тым, каб мясцовыя арганізацыі, установы аплачвалі любыя клубныя паслугі (горад да гэта-

джэння ажыццявіць... Найбольш запатрабаваны від паслуг — новыя камп'ютэрныя тэхналогіі, ксеракапіраванне... Але ўсё тут шчыльна звязана на матэрыяльнай базе. Калі ксеракс састарэлы, дык і аддача ад гэтага віду паслуг ледзь не нулявая. Своечасовае абнаўленне тэхнікі — задача першасная...

Яўген РАГІН:

— Ва ўстановах культуры аграгарадкаў такой праблемы не існуе?

Наталля КУЛАГІНА:

— Бібліятэкі аграгарадкаў, натуральна, у найбольш выйгрышным становішчы, бо тэхнікай забяспечаны самай сучаснай і новай... Калі казаць пра духоўнасць нашых намаганняў, дык ні-

на-абрадавыя святы ў раёне ладзім у супрацоўніцтве з нашымі клубнікамі і народнымі майстрамі, бо асноўная задача бібліятэкі — не толькі прапаганда нацыянальнай літаратуры, але і развіццё беларускай традыцыі.

Анатоль СІНКАВЕЦ:

— Падводзячы вынікі нашай сустрэчы, яшчэ раз падкрэслію: у вобласці адладжана сістэма культасветработы. Маю на ўвазе і духоўны, і пазабюджэтны яе складнікі. І Горацкі раён тут — не апошні. Менавіта ў ім больш ярка, як мне падаецца, сканцэнтраваны вопыт работы з людзьмі, характэрны для ўсёй Магілёўшчыны. Гэта і кадравая палітыка, і дынаміка ў аказанні

якім чынам не скіроўваем спажыўца на лёгкае чытво. Камерцыйны фонд — не панаця. Пастаянна ладзім кніжныя выстаўкі, мэта якіх — выхаванне чытацкага густу сярод самай рознаўзроставай аўдыторыі. Сёння ўжо гучала выснова, што грошы — рэч важная, але, урэшце, не галоўная.

якім чынам не скіроўваем спажыўца на лёгкае чытво. Камерцыйны фонд — не панаця. Пастаянна ладзім кніжныя выстаўкі, мэта якіх — выхаванне чытацкага густу сярод самай рознаўзроставай аўдыторыі. Сёння ўжо гучала выснова, што грошы — рэч важная, але, урэшце, не галоўная.

Іна БЯЛЯГІНА:

— Мы яшчэ ў 2002 годзе ўвялі ў практыку нашай установы камерцыйны абанемент. Тады новых кніг атрымлівалі надзвычай мала — недзе сотню асобнікаў за год, і нас камерцыйны фонд на той час вельмі выратоўваў. А летась, скажам, атрымалі амаль паўтары тысячы новых кніжных выданняў... У нас пасёлак маладзёжны, дзейнічае тут каледж, таму сёння асноўную стаўку робім на рэалізацыю камп'ютэрных паслуг: пошук інфармацыі ў базе дадзеных, набор тэксту, сканіраванне, ксеракопія. Балазе, камп'ютэр атрымалі летась. Але часта бываюць затрымкі з ксеракапіраваннем з-за нерэгулярнай пастаўкі расходных матэрыялаў для ксеракса.

Наталля КУЛАГІНА:

— У нас усё бібліятэкі аграгарадкаў маюць камп'ютэры з падключэннем да Інтэрнету.

Анатоль СІНКАВЕЦ:

— Нацыянальны банк у абласным цэнтры мяняе цяпер камп'ютэрны парк, колішняя тэхніка будзе перададзена нам. Будзем размяркоўваць камп'ютэры па бібліятэчных і клубных сістэмах.

Іна БЯЛЯГІНА:

— Поруч з аказаннем камп'ютэрных паслуг насельніцтву, за якімі і бачу будучыню нашай пазабюджэтнай дзейнасці, ніколі не забываемся на сваіх чытачоў: у зоне абслугоўвання іх больш за дзве тысячы. Усе фальклор-

платных паслуг. Матэрыяльная база ў рэгіёне таксама неблагая, бо кіраўніцтва Горацкага раёна культуру падтрымлівае заўжды. І кожная яе сфера зарабляе грошы на ўласнае развіццё, сродкі са спецхранкаў аддзела культуры не выкарыстоўваюцца на іншыя патрэбы... Пазабюджэтнай дзейнасці, як ужо казалася за "круглым сталом", спрыяе пашырэнне сеткі новых тыпаў устаноў культуры. Не магу не згадаць яшчэ раз вакальна-харавую школу, вопыт якой укараняецца цяпер і ў іншых раёнах Магілёўшчыны. А якія кірмашы-аўкцыёны ладзіць раённы Дом рамстваў!.. Шмат новых форм работы, шмат цікавых відаў паслуг. Аддзел культуры працуе тут на перспектыву. Я проста перакананы, што ў гэтай незаспакоенасці, неабыхавасці — найперш залог выніковай дзейнасці раённай культуры, і ў матэрыяльным, і ў духоўным аспектах.

Яўген РАГІН:

— Дзякуй усім удзельнікам "круглага стала" за актыўнасць і шчырасць. Важным падаецца тое, што сёння мы разважалі не толькі пра вопыт фарміравання культурна-эканамічнай стратэгіі, назапашаны ў раёне, але і аналізавалі прычыны невыканання плана па аказанні платных паслуг у асобных установах культуры рэгіёна. Прыемна, што сельскія работнікі культуры бачаць перспектыву выпраўлення становішча, арыентуюцца ў сітуацыі, неабыхавава рэагуюць на праблемы, што замяінаюць працаваць з аддачай, шукаюць крэатыў і ў наладжванні новых форм работы, і ў творчай распрацоўцы новых відаў культурных паслуг. Гэтага пошуку вымагае няпросты час, ад гэтага пошуку найпрост залезыць да лейшы лёс беларускай культуры.

Фота Юрыя ІВАНОВА

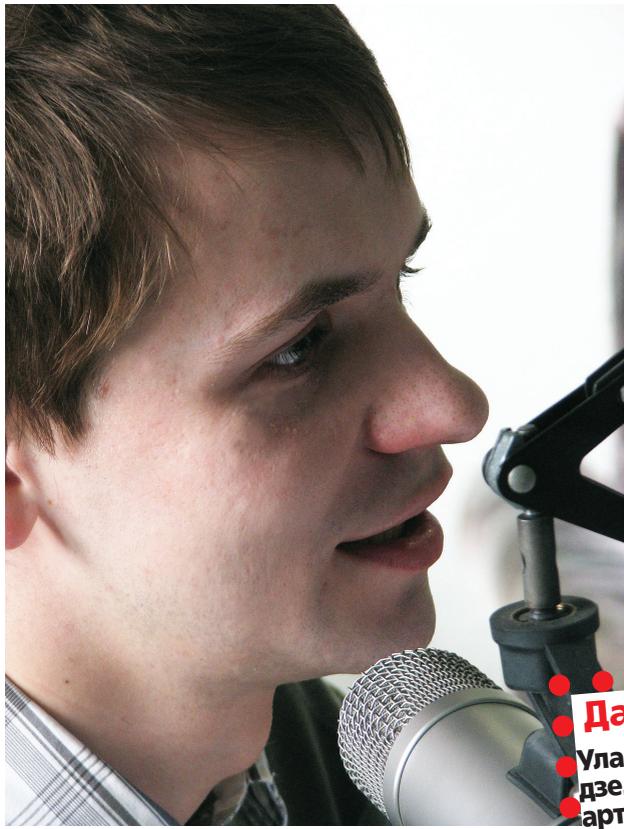
Паршынскі цэнтр культуры прапаноўвае 12 відаў паслуг. Мясцовы народны фальклорны ансамбль "Паршынскія світанкі", напрыклад, аднавіў шлюбны абрад, які выкарыстоўваецца як новы від платных паслуг пад час урачыстых цырымоній рэгістрацыі шлюбаў.

Дырэктар Школы народнай творчасці вёскі Рэкта Людміла Стаўская ў атачэнні знакамтай горацкай саломкі, якая на мастацкіх кірмашах карыстаецца павышаным попытам.

Каб зрэжысіраваць прафесіянала...

Чатыры імправізацыі Уладзіміра Трапянка

— А вось тут у нас 6-я студыя, адкуль і выходзім у прамы эфір, — сказаў вядучы і рэдактар канала “Культура” Беларускага радыё Уладзімір Трапянок, прачыніўшы дзверы ў невялікі пакой з камп’ютэрнай тэхнікай. — Перад мікрафонам даводзіцца спалучаць атрыманыя ў розны час навыкі: і акцёрскія, і рэжысёрскія, і журналісцкія...

Паімправізаваць на эфірныя і пазэфірныя тэмы адразу пасля двухгадзіннай ранішняй праграмы “У рытме дня” я і прапанаваў Уладзіміру.

тыву, думаецца, — дакладна трапіць у яблычак з тэмай і настроем. Калі раніцай гэта сапраўды рытм дня, пастаянная змена блокаў у эфіры, то ўначы — размераная гутарка са слухачом. Прычым музычны тэмпырытм свайго эфіру я таксама фармірую: як рэдактар сам падбіраю музыку. У гэтым наша адрозненне ад вядучых на FM-станцыях: па-першае, там гукавы шэраг фарміруецца камп’ютэрнай праграмай, а па-другое, наша задача даваць у сваіх уключэннях змястоўную інфармацыю, а не толькі каментары пра музычны твор. Усё ж асноўная аўдыторыя нашага канала — людзі сярэдняга ўзросту.

...арэны...

Эфірныя рубрыкі і зацікаўленасці Уладзіміра Трапянка найпрост звязаны, як аказалася, з ягонымі жаданнямі яшчэ часоў дзяцінства.

— Не павярыце, але я ў дзяцінстве марыў стаць клоунам! Ды той блакітнай мары, мусіць, не наканавана было здзейсніцца. Як адгалосак дзіцячага жадання застаўся захопленасць арэнай, таму ў эфіры асвятляю кожнае новае прадстаўленне Беларускага дзяржаўнага цырка. А яшчэ “мая” тэма — навіны беларускага кіно. Праект пра яго выходзіць ужо не першы год, толькі змяняе форму: то ён у эфіры ў фармаце рубрыкі, то — асобнай праграмы.

...і апельсінаў

І ўсё ж тэатр узяў сваё! Калі перад мікрафонам Уладзімір акцёрствуе літаральна штодзень, то выкарыстаць рэжысёрскі патэнцыял дапамагае народны літаратурны тэатр.

— Калі я вучыўся ў Беларускам дзяржаўным універсітэце культуры і мастацтваў на “акцёра драматычнага тэатра і кіно”, то ўнутрана пастаянна “разрываўся” паміж радыё і перспектывай стаць акцёрам. Але аднойчы мне прысніўся сон, дзе кіраўнік нашага курса сказаў мне: “Рабі як хочаш!”. Атрымаўшы такі своеасаблівы “дазвол”, я скіраваў усе сілы на радыё. Але ўжо ў 2005-м, акурат у год заканчэння універсітэта, стаў рэжысёрам народнага літаратурнага тэатра “Жывое слова”, які існуе, між іншым, 43 гады.

Штогод “жываслоўцы”, а гэта студэнты розных спецыяльнасцяў і навучальных устаноў, даюць, як мінімум, адну прэм’еру. Апошняя работа паводле “Аскара і Ружовай дамы” Э.Э.Шміта — “Апельсіны ў падарунак”. Акрамя выступленняў на нашай сталай пляцоўцы ў БДПУ імя Максіма Танка, хоць раз на сезон намагаемся выехаць на гастролі. Апошнія былі ў Чэрвеньскім і Шаркаўшчынскім раёнах. І тут таксама ёсць свая спецыфіка: калі ў тым жа Чэрвені мы паказвалі канцэртную праграму, то выступалі ў школах, а вось каб сыграць паўнавартасна спектакль, патрабуецца пляцоўка кштальту дома або Палаца культуры.

У працы са студэнтамі заўсёды ёсць складанасць: яны адвучыліся — і пакінулі тэатр, таму пастаноўкі пастаянна абнаўляюцца, а навічкова, па магчымасці, уключаем у бягучы рэпертуар. У “Жывым слове” ўжо неаднойчы заўважаў: як расце чалавек на сцэне за пяць гадоў! З нявольнага навічка становіцца хоць і аматарам, але ў пэўнай ступені і прафесіяналам, змога наладзіць тую ж тэатральную студыю на сваёй радзіме або там, куды паездзе працаваць.

Сяргей ТРАФІЛАЎ
Фота Пятра ОВАДА

Даведка

Уладзімір ТРАПЯНОК нарадзіўся ў Беразіно ў 1983 годзе. Са школы ўдзельнічаў у самадзейнасці як танцор, артыст лялечнага тэатра і хору, саліст, чытальнік. Скончыў у 2005 годзе Беларускае дзяржаўнае ўніверсітэт культуры і мастацтваў па спецыяльнасці “акцёр драматычнага тэатра і кіно”. З 2003 года працуе на канале “Культура” Беларускага радыё, а з 2005-га — рэжысёр народнага літаратурнага тэатра “Жывое слова”.

ма галасу, вы пакуль нічым мяне не здзівілі”, а я, трэцякурснік, усё ж такі не разгубіўся ды настаяў на сустрэчы. І вось з 2003-га працую на “Культуры”. Але сапраўдны “смак” радыё адчуў тады, калі ўпершыню — праз некалькі месяцаў па прыходзе — выйшаў у прамы эфір.

Наогул, слухачы пры сустрэчы доўга не вераць, што перад імі носыбіт таго, эфірнага, галасу. Адзін чалавек пры сустрэчы на выстаўцы “СМІ ў Беларусі” нават сказаў: “А я думаю, вам гадоў пяцьдзесят!..”. Мусіць, надта молада выглядаю для таго, каб адпавядаць свайму галасу. (Смяецца.)

...інтэрактыву...

Для імправізацый у студыі заўжды стае нечаканасцей, якімі напоўнены самі прамыя эфіры. Нават калі нечаканкі гэтыя — заплававаныя і нават вітаюцца ў якасці інтэрактыву. Дарэчы, на Інтэрнет-форумах Уладзіміра Трапянка называюць адным з самых актыўных “распрацоўшчыкаў” дзялянкі па кантакце са слухачом на канале “Культура”.

— Глыбока перакананы: чым больш інтэрактыву, тым лепей. Мае праграмы “Віншавальная паштоўка”, “Начныя спатканні”, “У рытме дня”, “Па заяўках меламанаў” цалкам ці часткова пабудаваны на ўзаемадзеянні са слухачом. Акрамя ажыўлення самога эфіру інтэрактыўнасць дае нам пэўны зрэд аўдыторыі, а таксама спектр тэм, што яе цікавяць.

Калі, напрыклад, выбіраецца тэма для эфіру, мы ўлічваем такія фактары, як рэакцыя гледачоў. Бывае, што прапануем пагутарыць пра нейкую культурную праблему, што цалкам у фармаце канала, а званкоў — вобмаль. А вось пра агульнаграмадскія праблемы, які паказвае практыка, жадаюць выказацца прадстаўнікі самых розных прафесій. Быў у мяне адзін, не раўнуючы, “залаты” эфір. Напярэдадні нейкага прафесійнага свята сярод іншых, патэлефанавалі ў студыю дырэктар будаўнічай фірмы, прасты будаўнік, а таксама — качагар, які літаральна напярэдадні атрымаў павышэнне!

Цалкам эфір не сплануеш, хаця пастаянна імкнешся насыціць рознымі па тэматыцы рубрыкамі: напрыклад, сёння раніцай іх было дзевяць. Галоўнае ж для паспяховага інтэрак-

Імправізацыя для галасу...

Мусіць, першае ўражанне ў большасці слухачоў канала “Культура” ад гэтага вядучага прыкладна такое: “Які радыйны голас!” Пачуўшы ж некалі голас Уладзіміра Трапянка па тэлефоне, чакаў сустрэчы з вопытным дыктарам старой гартуўкі. Аказалася — малады чалавек!

— Такі, як кажучы, радыйны голас у мяне ад прыроды. Праз яго яшчэ са школьных гадоў быў вядучым усіх магчымых канцэртаў. Вядома, канчаткова “паставілі” голас пад час вучобы ў Беларускам дзяржаўным універсітэце культуры і мастацтваў. Ну, і праца ў літаратурным тэатры сваю ролю сыграла.

Мусіць, праз голас пачалося маё захопленне радыё. З дзяцінства слухаў і канал Беларускага радыё: мой дзень пачынаўся і завяршаўся яго праграмамі. Адсюль і мара: працаваць у эфіры. Дзеля яе ажыццяўлення прыйшлося пахадзіць па кастынгам, але на FM-станцыях усё неяк не складвалася. А вось з Беларускам радыё — атрымалася. З гэтым нават звязана такая гісторыя: аднойчы пасля спектакля, дзе нас, студэнтаў-тэатралаў, задзейнічаў кіраўнік курса, праходзіў каля Дома радыё. Пабачыўшы, як у мяне гараць вочы ад аднаго погляду на славуці гмах на Чырвонай, мая аднакурсніца, бы ў вадзю глядзячы, сказала: “Калі такое жаданне, абавязкова будзеш тут працаваць!” І праўда: праз некаторы час я ўжо тэлефанавалі па розных рэдакцыях, пакуль урэшце не трапіў на “Культуру”. Дырэктар канала Кацярына Агеева ў тэлефоннай размове сказала: “Акра-

Анкета “К”

1. Колеры, якія натхняюць. Жоўты.
2. У якую пару года падабаецца працаваць? Найбольш — вясной. Лета, восень, зіма — таксама ў радасць.
3. Любімы мастак. Іеранім Босх.
4. Найбольш яркі акцёр. Андрэй Міронаў.
5. Любімы літаратурны твор. “Новая зямля” Я. Коласа.
6. Што слухаецца? Радыё, замежную эстраду 1960-2000-х, некаторых беларускіх выканаўцаў.
7. Радзіма — гэта што? Мае родныя.
8. Любімая кветка. Усе, што зацвітаюць!

За сотым — першы

10 сакавіка на сцэне Нацыянальнага акадэмічнага тэатра імя Янкі Купалы адбыўся соты паказ спектакля “Палачанка” Аляксея Дударова Рэспубліканскага тэатра юнага гледача, прэм’ера якога адбылася ў студзені 2000 года.

Гісторыю рамантычных і адначасова драматычных узаемаадносін паміж наўга-родскім князем Уладзімірам і полацкай князёўнай Рагнедай, дзе ў адно спляліся каханне і жорсткасць, вернасць і здрада, шчырасць і каварства, пастановачная група спектакля вызначыла як трагічную легенду. І першым выканаўцам ролі князя Уладзіміра стаў Алег Сідорчык. У 2007 годзе “Палачанка” была адноўлена на сцэне ТЮГа ўжо з іншым Уладзімірам — у гэтай ролі выйшаў на сцэну малады артыст тэатра Аляксандр Гладкі (рэжысёр аднаўлення — Андрэй Саўчанка). І ягоная акцёрская трактоўка вобраза сталася настолькі трапнай, што ў сакавіку мінулага года, акурат да Міжнароднага дня тэатра, Аляксандр стаў уладальнікам прэстыжнай узнагароды ў галіне тэатральнага мастацтва “Крышталевая Кветка” за ўдалы дэбют.

А 12 сакавіка на сцэне Рэспубліканскага палаца прафсаюзаў ТЮГ прадставіў прэм’еру спектакля “Ліса і вінаград” паводле п’есы бразільскага драматурга Гільерме Фігейрэду ў рэжысуры Генадзя Мушперта. П’еса гэтая ўжо ішла на беларускай сцэне: у 1957 годзе ў ёй у галоўнай ролі быў заняты знакаміты Барыс Платонаў. Гэтым разам трактоўка такой загадкавай, напам’яцічнай асобы, як Эзоп, прадставіць Леанід Улашчанка, а ў ролях яго гаспадара Ксанфа і жонкі Клеі выступаць Аляксандр Палазкоў і Наталля Гарбаценка.

Татцяна КОМАНОВА

Калажнае стагоддзе

10 сакавіка ў Музеі сучаснага выяўленчага мастацтва адбыўся вернісаж выставачнага праекта “Калаж. Асамбляж. Канструкцыя”.

Як адзначылі куратары праекта Антаніна Фалей і Ларыса Міхневіч, гэты праект — з творчымі амбіцыямі. Па-першае, ён вызначае надыходзячую юбілейную дату калажнай гісторыі — яго 100-я ўгодкі, а па-другое, адзначае свята паступова і маштабна, таму адразу плануе і другі, наступны, этап праекта — міжнародную выстаўку “Калаж — international”.

Сама ідэя калажа ўзыходзіць да Антычнасці і Сярэднявечча, як праграмны метада ён пачынае фарміравацца ў традыцыі ранняга мадэрнізму, а як практычна ўніверсальны прынцып культуры задэклараваны ў неаканструктывізме. Арганізатары праекта ў сваім святкаванні арыентуюцца на кубізм — час з’яўлення на французскіх выстаўках калажных твораў Брака і Пікаса.

Удзельнікамі праекта сталі 16 мастакоў з чатырох беларускіх гарадоў, якія падрыхтавалі свае творы акурат да выстаўкі, што дазволіць гледачу пазнаёміцца з сучасным станам калажа ў нашай рэспубліцы.

“Крок насустрач”

Пад такой назвай у галерэі “Д’арт” працуе выстаўка члена Беларускага саюза мастакоў Аляксандра Дзяшко. У экспазіцыі — карціны, партреты, нацюрморты, лірычныя пейзажы.

Галоўная мэта акцыі — дапамагчы дзецям з парушэннем слыху ўвайсці ў мастацкі працэс, пазнаёміць з разнастайнасцю жывапісных і тэхнічных прыёмаў, адкрыць шляхі дасканаласці ў дасягненні творчай свабоды.

У рамках выстаўкі мастак дасць серыю майстар-класаў удзельнікам творчай майстэрні “Фарба”, якую наведваюць дзеці з цяжкім парушэннем слыху Мінскай спецшколы № 14.

Наш кар.

тэрыторыі Мінска, слаўнымі воінам, умацаванню духоўнасці ў час цяжкіх выпрабаванняў. У прыватнасці, першая выстаўка адлюстроўвае пачатак вайны, прасочвае шлях ад адступлення Заходняга фронту да перамогі Чырвонай Арміі пад Масквой. Сярод багатага ілюстрацыйнага матэрыялу вылучаюцца выявы асабістых спраў абаронцаў Айчыны, ваеннай формы, зброі, тагачасныя фотаздымкі і малюнкi.

ведвальнікаў музея 90% з іх могуць прыгадаць ніводнага імені свайго земляка — Героя Савецкага Саюза. Пад час праекта можна пазнаёміцца з эпізодамі баявых гераічных подзвігаў, плакатамі і лістоўкамі.

Не многія ведаюць, што сярод герояў той жахлівай вайны былі і святары, якія са зброяй у руках абаранялі свой край. Яны таксама актыўна дапамагалі партызанам, вялі патрыятычную агітацыю сярод

ступені быў узнагароджаны праціерэі з вёскі Латаголь Вілейскага раёна Віктар Бекарэвіч. На выстаўцы "Патрыятычнае служэнне Праваслаўнай царквы" прадстаўлены шэраг фотаздымкаў іерархаў праваслаўнай царквы і святароў пасля ўзнагароджання іх медалямі "За абарону Масквы", "За абарону Ленінграда" і іншымі.

Як адзначыў намеснік дырэктара музея Вячаслаў Казачонак, апрача выставак, у сталічных біблі-

Бібліятэчны фармат для музейнай экспазіцыі

Пра вызваленне — ад "Пачатку"...

У перамозе ў Вялікай Айчыннай вайне вялікую ролю адыграла мужнасць і самаахвярнасць беларускіх дзяцей і падлеткаў, якія актыўна ўдзельнічалі ў падпольнай і партызанскай барацьбе. Але, мусяць, не многія ведаюць, што ў вызваленні Беларусі ад нямецка-фашысцкіх захопнікаў дапамагла і Праваслаўная царква.

Сёння з малавядомымі старонкамі гісторыі вызвалення Беларусі можна пазнаёміцца не толькі ў айчынных і замежных архіўных устаноўках, але і ў агульнадаступных бібліятэках, у тым ліку дзякуючы сумеснаму праекту Беларускага дзяржаўнага музея гісторыі Вялікай Айчыннай вайны і Цэнтралізаванай сістэмы публічных бібліятэк сталіцы.

Як паведаміў намеснік дырэктара Беларускага дзяржаўнага музея гісторыі Вялікай Айчыннай вайны Вячаслаў Казачонак, цягам чатырох месяцаў будуць прадстаўлены выстаўкі "Пачатак", "Дзяцінства, абпаленае вайной", "Героі Міншчыны", "Патрыятычнае служэнне Праваслаўнай царквы", прысвечаныя абарончым баям на

Выкарыстоўваючы сучасныя тэхналогіі, выстаўка "Дзяцінства, абпаленае вайной" пабудавана не толькі на традыцыйных фотадакументах, але і мае каляровыя аб'ёмныя выявы асабістых рэчаў дзяцей-партызан, іх зброі і ўзнагарод.

Адкрыццё выстаўкі "Героі Міншчыны" абумоўлена найперш тым, што паводле апытання на-

прыхаджан, самі ўступалі ў антыфашысцкія атрады. Да таго ж, Царква заклікала вернікаў уносіць ахвяраванні як на патрэбы абароны краіны, так і для дапамогі дзецям і сем'ям байцоў Чырвонай Арміі.

Не дзіва, што за заслугі перад Радзімай і за асабістую мужнасць ордэнам Айчыннай вайны другой

Фрагменты экспазіцый выставак.

ятэках прадстаўлены і мультымедыйныя праграмы, створаныя на аснове унікальных матэрыялаў з фондавых калекцый Беларускага дзяржаўнага музея гісторыі Вялікай Айчыннай вайны і бібліятэк горада.

К.А.

Хто ж дыспутуе на гравюры?

Выявы гістарычных асоб у кнігах Францыска Скарыны

У вядомым трактате "О подражании Христу" Фама Кемпійскі раіў мастакам у вобразах святых адлюстроўваць людзей, добра вядомых парафіянам. Хрэстаматычным прыкладам выкарыстання гэтай парадзі з'яўляецца карціна Караваджа "Прызвание Мацея".

Менш вядома аб тым, што на дыптыку Дзюрэра "Чатыры Апосталы" ў вобразе святога Яна адлюстраваны П.Меланхтон, а святога Марка ўвасабляе І.Хальцшвер, замоўлены партрэт якога мастак ствараў адначасова з "Апосталамі".

Згодна з традыцыйнымі іканаграфічнымі патрабаваннямі да выяў святых (прыкладны ўзрост, колер вачэй і валос і г. д.), Альбрэхт Дзюрэр значна амаладзіў выяву Хальцшвера і змяніў колер вачэй, а бародаўку на наздры намалюваў у адваротным адлюстраванні (у параўнанні з замоўленым партрэтам), каб бургамістр Нюрнберга пазнаў сябе, як у люстэрку. (Адлегласць ад Мюнхена да Берліна, у якіх захоўваюцца гэтыя творы, перашкодзіла мастацтвазнаўцам заўважыць гэтую дэталю, якая праліла святло на загадкавую гісторыю з аўтарскім ганарарам за гэты, падараваны гарадской Радзе, дыптых.)

Сапраўдным гістарычным падзеям Сярэднявечча шукалі адпаведную аналогію ў Бібліі. Пра тое, што сучаснікі Скарыны ўгледзелі яе паміж караніцамі у 1508 годзе непаўнагадовага Людовіка II і "памазаннем" юнага Давіда, сведчыць адваротны бок (revers) аднаго з двух яго караніцаў медальёў, прысвечаных Давіду. Гэта адзіны прыклад у шматвяковай гісторыі славацка-угорскага медальерства.

Тытульны ліст першай кнігі "Царстваў" ўпрыгожаны гравюрай "Памазанне Давіда". Адметнай асаблівасцю з'яўляецца наяўнасць на ёй адлюстраваных асоб з паднятым мячом. Гэтая выява карэлюе з адлюстраваннем славуцка пераможцы туркаў Янаша Хуньядзі, змешчанага ў "Хроніцы венграў" Туроцы. І гэта не дзіўна, улічваючы алегарычны змест "памазання", якое пад выглядам выявы старазапаветнага "дынастычнага крызісу" адлюстраванае караніцам Людові-

ка II і стварэнне антытурэцкай лігі дзяржаў. Постаць з узнятым мячом адлюстраванае Уладзіслава (Ласла) II, а з каронай — Зыгмунта I, за якім можна ўбачыць твар мужчыны ў берэце, які нагадвае Скарыну (паводле чэшскага скарыназнаўцы І.Дабрускага, — у атачэнні Зыгмунта I). Караніца Людовіка II адбылася ў перыяд пантыфікату Юлія II па яго згодзе. Менавіта Юлій II адлюстраваны на гравюры "Памазанне" ў вобразе іерусалімскага першасвятара Самуіла.

На другім плане гравюры адлюстраваны стваральнікі дынастыі Медычы і Ягелонаў. Ёсць і выява Мехмеда II. Як і выява Казіма Медычы Старэйшага, яна ўзыходзіць да вядомага шэдэўру італьянскага медальерскага мастацтва. Вельмі адметная і паказальная адваротнасць гэтых выяў адносна медальёў, абумоўленая друкам з клішэ гравюр.

У свой час аўтар звярнуў увагу на падабенства твару Скарынавага Ісуса Навіна з тварам Гедыміна, які адлюстраваны ў латах на гравюры XVI стагоддзя ў круглым абрамленні. Агульная крыніца, да якой узыходзіць гэтыя гравюры, магчыма, страчана. Аднак вядома, што, падобна Навіну, Гедымін заснаваў сталіцу сваёй дзяржавы.

Верагодна, Скарынава выява Самсона з ільвом адлюстраванае Зыгмунта I.

Тытульны ліст кнігі "Пра мудрасць Сіраха" ўпрыгожаны гравюрай з умоўнай назвай "Дыспут". Уладзімір Агіевіч пераканаўча даказаў памылковасць такой назвы. Аднак і вылучанае ім меркаванне аб "алегарыі сямі вольных навук" непераканаўчае, таму што традыцыйна іх адлюстравалі ў выглядзе жаночых постацей.

Трэба мець на ўвазе, што "Дыспут" ўпрыгожвае пачатак кнігі, прысвечанай мудрасці, а

таксама і тое, што толькі адзін з персанажаў гэтай гравюры адлюстраваны ў галаўным уборе, астатнія ж карэлююць з антычнымі выявамі філосафаў. На погляд аўтара, "Дыспут" адлюстраванае Арыстоцеля і легендарных вынаходнікаў першапачатковай мудрасці, пра якіх ён

Замуіль Пяркь Гяень Помаза Давіда Націт'во...

Гравюра "Памазанне Давіда".

прыгадваў у сваім страчаным "Дыялогу аб філасофіі". Менавіта іх нязменнае ў розных аўтарай ядро (чатыры імені) адлюстравана на першым плане, астатнія ж тры асобы "губляюцца", падобна гістарычнай рэтраспектыве, у глыбіні інтэр'ера.

Мікалай ПАЛКОЎНІЧАНКА
Гомель

Каля абярэга

На ўскрайку Скідзеля, у колішняй вёсцы Хваты, стаіць і сёння помнік у выглядзе стэлы з шэрага граніту. На ім пазначана — 1909 год, а таксама кароткі цяжкачытальны надпіс: просьба да Бога, каб Ён абярэг ад няшчасцяў і стыхійных навалаў.

Менавіта бяда вымусіла сялян навакольных вёсак усталяваць гэты помнік з крыжам. Аднойчы ўлетку градам пабіла ўсе пасевы, таму, як паставілі помнік, у час разгулу стыхій тут збіраліся сяляне разам са святаром і маліліся Богу, каб больш не надараліся беды. І шчырыя малітвы вернікаў былі пачуты: больш за 99 гадоў ніякіх катаклізмаў не адбылася ў ваколіцах Скідзеля.

За савецкім часам было забаронена збірацца і маліцца каля крыжа. Але ў пачатку 90-х гадоў мінулага стагоддзя сяляне пра памятнае месца не забыліся. І па сёння прыходзіць сюды з малітвай да Бога і паасобку, і сем'ямі.

Сярод іншых наведвае памятнае месца і 88-гадовы Іван Багушэвіч, жыхар былой вёскі Хваты, які памятае багатую гісторыю родных мясцін. Каля памятнага месца заўжды можна ўбачыць і жывыя кветкі, што сведчыць: у людзей сённяшняга пакалення жыве памяць пра мінулае сваёй зямлі.

Ілля БАРЫСАЎ,
краснаўца
Скідзель

Віцебскі абласны краязнаўчы музей аказаўся сярод тых устаноў, якім удалося перажыць Вялікую Айчынную вайну, страціўшы толькі невялікую частку сваіх фондаў. Большасць экспанатаў і дакументаў былі эвакуіраваны ў Саратаў. Частку таго, што засталася і было вывезена акупантамі ў Рыгу, вярнулі пасля вайны. “Значныя страты меў даваенны збор жывапісу і графікі, — распавёў намеснік дырэктара па навуковай працы музея Валерый Шышанаў. — Гэта, напрыклад, творы “левага мастацтва”, віцебскіх майстроў 1920-30-х гадоў... Вялікія страты панесла былая галерэя імя Пэна — з больш чым 800 твораў засталася 197”.

Лёс жа самога горада і яго жыхароў, у адрозненне ад калекцый устаноў, склаўся наступным чынам: калі да вайны тут налічвалася 167 тысяч насельнікаў, то ў 1945 годзе колькасць іх крыху перавышала 1 тысячу. Больш за тое: калі ў Віцебск 26 чэрвеня 1944 года ўвайшлі вызваліцелі, у зруйнаваным горадзе іх сустрэлі толькі 118 ацалелых жыхароў...

Пяць лагераў смерці ў межах горада

Усе страшныя падзеі 1941 — 1944 гадоў знайшлі адлюстраванне ў экспазіцыі Віцебскага абласнога краязнаўчага музея, прысвечанай гісторыі Вялікай Айчыннай вайны.

Акупацыя Віцебска доўжылася 1080 дзён і начэй. Гітлераўцы стварылі ў межах горада пяць лагераў смерці.

У ратушы на трэцім паверсе знаходзіўся нямецкі вузел сувязі, а ў сутарэннях былога народнага вучылішча, пабудаванага ў 1803 годзе, з 1941 па 1943 гады — камеры турмы СД у Віцебску.

Сёння, акрамя стацыянарнай залы “Абаронцы Айчыны” ў ратушы, што распавядае пра гісторыю змагання віцебчан з нямецка-фашысцкімі захопнікамі, з 2003 года ў тых падвалах — асобная экспазіцыя, прысвечаная памяці патрыётаў Віцебшчыны.

У гэтых сутарэннях катавалі Веру Харужую, іншых падпольшчыкаў і ўдзельнікаў антыфашысцкага руху. Прычым абласны музей валодае адзіным дакументам, які пацвярджае гэты факт: спісам зняволеных, дзе значыцца падпольнае імя Веры Харужай — Ганна Карнілава.

Пра гэта мне распавяла супрацоўнік музея, даследчык гісторыі акупацыі і партызанскага руху на Віцебшчыне Святлана Гур’янава. Акрамя вышэйзгаданага спісу ды некалькіх фотаздымкаў, у фондах музея няма сапраўдных рэчаў, якія маюць дачыненне да Веры Харужай: нават дакладна да гэтай пары невядома, дзе яе расстралілі... Але ж ёсць сведчанні пра мужнасць падпольшчыцы. Гаворка ідзе пра вядомы надпіс “Хоруж” , зроблены хімічным алюўкам на сцяне камеры. Праўда, кажучы даследчыкі, і сёння дакладна не пацверджаны факт яго напісання менавіта гэтай падпольшчыцай, што 22 дні знаходзілася ў засценках СД.

Прызнаюся, мне ўжо праз паўгадзіны захацелася збегчы і ніколі не вяртацца ў тыя, прасякнутыя болем, страхам і пакутамі халодныя сутарэнні.

Афіцыйна — 66 падпольных груп

Геаграфічна Віцебск — гэта выхад на Смаленск і Маскву з захаду. Да ўсяго, у горадзе вялікі чыгуначны вузел. Менавіта таму тут так лютавалі ворагі, ставячыся да насельніцтва як да непатрэбнай людскай масы, якая перашкаджае важным стратэгічным задачам, менавіта таму такім моцным, стыхійным і, можна сказаць, прынцыпова-нязломным было віцебскае падполле, мясцовы партызанскі рух.

З першых дзён Вялікай Айчыннай у лясках краю з’яўляюцца партызанскія атрады, якія, нават не ведаючы, дзе знаходзіцца іх патэнцыйнае кіраўніцтва, пачынаюць самастойную барацьбу з ворагам, часам — без зброі.

Тое самае адбываецца і ў горадзе. Згодна з афіцыйнымі дадзенымі, з 1941-га да чэрвеня 1944-га віцебскае падполле налічвала некалькі тысяч чалавек, якія былі аб’яднаныя ў 66 падпольных груп. А колькі было тых, пра якія мы не ведаем, чые высілкі так і не былі ацэнены нашчадкамі?..

Сябры, таварышы, сем’і...

Памяць пра 1080 дзён і начэй

Артыкул 1

2.

3.

4.

Падпольныя групы ўзніклі стыхійна: збіраць звесткі пачыналі сябры, таварышы, сем’і, якія вымушаны былі працаваць у немцаў, патрыёты-камсамольцы. Часам гэтыя невялікія групы складаліся з моладзі. Да прыкладу, у адну са славутых віцеб-

скіх падпольных груп — групу Лідзіі Бязрозкінай — уваходзілі дзяўчаты і хлопцы, узрост большасці з якіх не перавышаў 25 гадоў.

Самой Лідзіі было 18 гадоў. Яе сяброўка Зіна Васільева, прыкладна аднагодка Ліды, была студэнткай педагагічнага інстытута. Лідзія называла сябе “Бомба”, таму што марыла ўзарваць адзін з нямецкіх стратэгічных аб’ектаў. Яе група, літаральна пад носам у немцаў, “падпрацоўваючы” ў прафашысцкай га-

льшчыцы, усяго толькі сказаўшы, што ён хоча змагацца з фашыстамі. Лідзія, забыўшыся на ўсе законы канспірацыі (ды ці ведала яна іх?), расказала аб планах груп і прапанавала далучыцца. Але... замест гэтага праз некалькі дзён яе арыштавалі...

...Пасля даносу Бялячыца ўся група Бязрозкінай — сама Лідзія, а таксама Зінаіда Васільева, Яўген Валчок, Уладзімір Карняшонок, Мікалай Вараб’ёў, Мікалай Захараў — была кінутая ў засценкі СД. У адной з камер музея-турмы знаходзіцца надпісы: “Зіна”, “Коля Захаров”, “Берёзкіна... 18 лет... Бомба...”. Пасля катаванняў немцы павесілі патрыётаў на бацькоў і сваякоў. А затым — нікому не дазволілі пахаваць “злачынцаў”-падпольшчыкаў. Толькі маці Зіны Васільевай змагла выкупіць цэла дачкі і аплакала яе, а астатнія былі пахаваны значна пазней на Старасямёнаўскіх могілках.

Кажучы, да самай апошняй хвіліны Ліда не верыла, што яе выдаў Анатоль Бялячыца.

У галоўнай экспазіцыі віцебскай устаноў знаходзіцца маленькі нарочны гадзіннік сяброўкі Бязрозкінай — Зіны, і ў фондах — яе сукенка. Кранальныя рэчы прыгажуні, якой так і не давялося вырасці.

Пральныя паслугі для лётнага складу

Ахвярай здрадніцтва ў Віцебску стаў не адзін падпольшчык. Правакатараў і агентаў было мноства. Праз іх даносы былі арыштаваны і падпольшчыкі-медыкі — галоўны санітарны ўрач горада Радзімір Махноў, сын самага высокага чалавека на зямлі Фёдара Махнова (рост яго, паводле “Кнігі рэкордаў Расіі”, складаў 2 метры 85 сантыметраў), загадчык аддзела аховы здароўя гарадской управы Міхаіл Мурашка. Была схопленая група Веры Харужай, якая ці не цудам працавала, згуртоўваючы разрозненыя арганізацыі, група падпольшчыкаў-кітайцаў, што перадавала каштоўныя звесткі аб нямецкіх лётчыках...

Пад час акупацыі ў межах горада знаходзіўся нямецкі аэрадром. Як толькі гітлераўцы занялі Віцебск, усе жыхары цэнтра былі выпраўлены на ўскраіны, у падвальныя памяшканні. А ў іх кватэрах па вуліцах Талстога, Леніна, часткова на Замкавай, рассяліўся нямецкі лётны склад. Ваенная эліта вылятала на заданні, а пасля працы ўвечары шукала забаў у віцебскіх рэстаранах і кавярнях.

Пральныя паслугі ім аказвала прадпрыемства кітайцаў Ліп Ці, Жан Ван Фу і Сю Да Боль. Пасля грамадзянскай вайны гэтая сям’я засталася ў Віцебску і заснавала сваю справу. А пад час акупацыі яны пачалі перадаваць звесткі пра сваіх кліентаў: па маркіроўках на адзенні кітайскія падпольшчыкі вылічвалі, якая колькасць салдат у горадзе, дзе яны дыслакуюцца, якое званне маюць і г.д. Ці трэба казаць, наколькі важнымі былі тыя звесткі. Гэтыя смелыя і прадпрыемальныя людзі, гэтаксама як і многія іншыя самаадданыя і шчырыя патрыёты, былі расстралены па даносе здрадніка.

Гісторыя віцебскіх падпольных груп сведчыць, наколькі небяспечна, неверагодна страшна было жыць у тых умовах. Проста жыць, не кажучы пра змаганне. І прыезд вопытнага кіраўніка наспяваў жыццёвырашальнай неабходнасцю для ўсёй разрозненай сеткі груп змагароў. Прыезд, якога чакалі з самага пачатку акупацыі і на які рашаліся нямногія...

Дар’я АМЯЛЬКОВІЧ
Фота аўтара.

6.

1. Камера турмы СД;
2. Фотаздымкі ваенных гадоў;
3. Тут у 1941 — 1943 гг. былі засценкі СД;
4. Надпіс, зроблены Лідзіяй Бязрозкінай (“Бомбай”) на сцяне камеры;
5. Лідзія Бязрозкіна;
6. Зінаіда Васільева — удзельніца падпольнай групы і нарочны гадзіннік дзяўчыны.

ШТОТЫДНЁВАЯ
ГРАМАДСКА —
АСВЕТНИЦКАЯ
ГАЗЕТА

Выдаецца
з кастрычніка
1991 года
Заснавальнік —
Міністэрства культуры
Рэспублікі Беларусь
Рэгістрацыйнае
пасведчанне № 418
Галоўны рэдактар —
Людміла КРУШЫНСКАЯ

Рэдакцыйная калегія:
Лілія АНАНІЧ,
Уладзімір АРЛОЎ,
Уладзімір ГІЛЕП,
Ірына ДРЫГА,
Аляксей ДУДАРАЎ,
Уладзімір ЗАМЯТАЛІН,
Валянцін ЕЛІЗАР'ЕЎ,
Міхаіл КАЗІНЕЦ,
Віктар КУРАШ,
Аляксандр РАШЧУПКІН,
Барыс СВЯТЛОЎ,
Рычард СМОЛЬСКІ,
Святлана СУХАВЕЙ,
Міхаіл ФІНБЕРГ,
Леанід ШЧАМЯЛЁЎ,
Уладзімір ШЧАСНЫ.

Рэдакцыя:
Сяргей ТРАФІЛАЎ
(намеснік
галоўнага рэдактара),
Пётр ОВАД
(адказны сакратар).
Рэдактары аддзелаў:
Канстанцін АНТАНОВІЧ,
Надзея БУНЦЭВІЧ,
Таццяна КОМАНАВА,
Барыс КРЭПАК,
Яўген РАГІН,
Ілля СВІРЫН.

Спецкарэспандэнты:
Дар'я АМЯЛЬКОВІЧ,
Наталля КІРПІЧЭНКАВА,
Настасся ПАНКРАТАВА.

Загадчык аддзела
фотайлюстрацый —
Юрый ІВАНОЎ

Карэктар —
Інга ЗЕЛЬГІС
Мастацкі рэдактар —
Наталля ОВАД

Адрас рэдакцыі:
220013, Мінск,
пр. Незалежнасці, 77.
Тэлефон:
(017) 289-34-66
(прыёмная)
(017) 286-07-97,
Тэлефон/факс:
(017) 334-57-23
(017) 334-57-35.
Рэкламны аддзел:
тэл. (017) 334-57-41
www.kimpress.by
E-MAIL: kultura@tut.by

Выдавец —
Рэдакцыйна-
выдавецкая ўстанова
"Культура і мастацтва"
Ліцэнзія на выдавецкую
дзеяснасць
ЛВ №02330/0131892
ад 27 снежня 2006 г.
220013, Мінск,
пр. Незалежнасці, 77.
Тэл. (017) 289-34-66.
Бухгалтэрыя:
тэл. (017) 334-57-35

Аўтарскія рукапісы
не рэцэнзуюцца
і не вяртаюцца.
Аўтары допісаў у
рэдакцыю
паведмяляюць сваё
прозвішча, поўнае імя
і імя па бацьку, пашпартныя
звесткі (нумар пашпарта,
дату выдачы, кім выдадзены
пашпарт, асабісты нумар),
асноўнае месца работы,
зваротны адрас.
Меркаванні аўтара могуць
не адпавядаць пункту
гледжання рэдакцыі.
Аўтары нясуць адказнасць
за дакладнасць
матэрыялаў.
*Матэрыял на правах
рэкламы.

© "Культура",
2009.
Індэкс 63875
Наклад 9686
Падпісана ў свет
12.03.2009 у 18.15
Замова 1330
РУП "Выдавецтва
"Беларускі Дом друку".
220013, г. Мінск,
пр. Незалежнасці, 79

ISSN 1994-4780
9 771994 478007 0 9 0 1 1

МУЗЕІ *

НАЦЫЯНАЛЬНЫ МАСТАЦКІ МУЗЕЙ РБ

г. Мінск,
вул. Леніна, 20.
Тэл.: 227 45 62.
■ Мастацтва
Беларусі
XII — XIX стст.
■ Мастацтва Беларусі
канца XIX —
пач. XXI стст.
■ Мастацтва Расіі
XVIII — пачатку XX стст.
■ Мастацтва краін
Усходу XV — XX стст.
■ Мастацтва краін
Заходняй
і Цэнтральнай Еўропы
XVI — XX стст.
■ Выстаўка
"Слуцкія паясы".
■ Персанальная
выстаўка Л.Журавовіч
(працягнута).
■ Выстаўка "Алтарны
жывапіс XVIII — XIX стст."
■ Выстаўка акварэлі Генадзя
Шутава "Прадмет. Час.
Чалавек".
■ Выстаўка жывапісу
Уладзіміра Хадаровіча "3
рукачынныя крыніцы".
■ Выстаўка Валянціна
Савіцкага "Радзіма мая
дарагая".
■ Выстаўка Мікалая Ісаенка
"Пяшчота зямлі
беларускай".
Філіялы Нацыянальнага
мастацкага музея РБ:

МУЗЕЙ "ДОМ ВАНЬКОВІЧАЎ". КУЛЬТУРА І МАСТАЦТВА ПЕРШАЙ ПАЛОВЫ XIX ст."

г. Мінск,
вул.
Інтэрнацыянальная,
33а. Тэл.: 227 87 96.
■ Выстаўка
фотаздымкаў XIX ст.

ЗАМКАВЫ КОМПЛЕКС "МІР"

г.п. Мір,
Карэліцкі р-н,
Продзенская вобл.
Тэл.: (8-01596)
2 30 35.

МУЗЕЙ БЕЛАРУСКАГА НАРОДНАГА МАСТАЦТВА ў в.Раўбічы

Спарткомплекс
"Раўбічы",
Мінскі р-н.
Тэл.: 507 44 68.
■ Пастаянная экспазіцыя.
■ Выстаўка дзіцячай
творчасці.

МУЗЕЙ ВІТОЛЬДА КАЭТАНАВІЧА БЯЛЫНЦАГА-БІРУЛІ ў г.МАГІЛЁВЕ

г. Магілёў,
вул. Ленінская, 37.
Тэл.: (8-0222)
22 48 87.
■ Пастаянная экспазіцыя.

МУЗЕІ *

НАЦЫЯНАЛЬНЫ МУЗЕЙ ГІСТОРЫІ І КУЛЬТУРЫ БЕЛАРУСІ

г. Мінск,
вул. К.Маркса, 12.
Тэл.: 227 43 22.
Экспазіцыі:
■ "Мастацтва
ў гарадской
культуры XIX —
пачатку XX стст."
■ "Старажытная
Беларусь".
■ "Беларусь
XVI — XVIII стст.
у партрэтах
і геральдыцы".
Выстаўкі:
■ "Усмешка клоуна"
(з калекцыі
Мікалая Чалнакова).
■ "Партрэт вясны ў
жалезным абрамленні".
■ "Пластыка жывой
прыроды".
■ "Крыніцы адвечнай
прыгажосці".
■ "Касцярэзнае

ДЗЯРЖАЎНЫ МУЗЕЙ ГІСТОРЫІ БЕЛАРУСКАЙ ЛІТАРАТУРЫ

г. Мінск,
вул. М.Багдановіча, 15.
Тэл.: 334 72 61.
Выстаўкі:
■ Выстаўка,
прысвечаная
85-годдзю
А.Савіцкага.
■ Выстаўка жывапісу
Галіны Горавай "Вясна.
Святло. Каханне".
■ "Хата —
мой свет".
■ "Чараўнік
з краіны
маленства".
(Да 125-годдзя з дня
нараджэння Я.Маўра.)
■ Выстаўка
музейных
прадметаў
XI — XX стст.
з фонду музея
"Вякоў мінулых
успамін...".

філакартычнай калекцыі
У.Ліхадзедава.
■ "Беларусь: 1915 —
1918 гг."
(з калекцыі У.Ліхадзедава,
да 90-годдзя заканчэння
Першай сусветнай вайны).
■ "Халодная зброя
дзвюх сусветных
войнаў".
Праект інтэрактыўнай карты:
"Вызваленне Беларусі"
(хроніка вызвалення
і мультымедыяная
прэзентацыя
аперацый
Чырвонай Арміі па
вызваленні
Беларусі ў верасні 1943 —
ліпені 1944 гг.).

ГОМЕЛЬСКІ ПАЛАЦАВА- ПАРКАВЫ АНСАМБЛЬ

г. Гомель,
пл. Леніна, 4.
Тэл.: (8-0232) 74 19 11.
Цэнтральная частка
палаца Румянцавых
і Паскевічаў
Выстаўкі:

■ "Пратактыныя
падарункі".
■ "Нараджэнне і
адраджэнне" (архітэктура
Гомельскага палаца ў
выяўленчых крыніцах).
Экспазіцыі:
■ "Культавыя прадметы".
■ "Старажытная
гісторыя Гомельшчыны".
■ "Загадкавыя фантазіі
мора" (грот палаца).
■ Экспазіцыя, прысвечаная
дзяржаўнаму дзеячу
СССР А.Грамыку.
Вежа палаца
Румянцавых і Паскевічаў
Гісторыка-мемарыяльная
экспазіцыя
■ "Гравюра XVII —
пачатку XX стст."
Паўночнае крыло палаца
Выстаўкі:
■ "Жаночыя вобразы ў
мастацтве"
(работы гомельскіх
мастакоў з фондаў музея).
■ "Свет звяроў
Гомельшчыны".
■ Працуе куток жывых
экзатычных рэптылій.

з выстаўкай-продажам
прадметаў мастацтва.
Зімовы сад
■ "Сум і зачараванне
правінцыі" (выстаўка
польскага фатографа
Ежы Пётэжа).
■ Свет субтрапічных
раслін і жывёл.

ГОМЕЛЬСКІ АБЛАСНЫ МУЗЕЙ ВАЕННАЙ СЛАВЫ

г. Гомель, вул. Пушкіна, 5.
Тэл.: (8-0232) 77 60 60.
■ Пастаянная ваенна-
гістарычная экспазіцыя.
■ Лакальныя
экспазіцыі
ў санітарным
вагоне;
у партызанскай
зямлянцы.
■ Пастаянная выстаўка
ваеннай тэхнікі.
■ На тэрыторыі
музея працуе
пнеўматычны
цір.
■ У выставачнай зале
"Афганістан: ты наша
памяць і боль".

ГАЛЕРЭІ*

ПАЛАЦ МАСТАЦТВА

г. Мінск, вул. Казлова, 3.
Тэл./факс: 290 60 10.
■ "Ctrl+Art".
■ Лепшыя
фотаздымкі
з вандроўкі
ў Чэхію.

МАСТАЦКАЯ ГАЛЕРЭЯ "УНІВЕРСІТЭТ КУЛЬТУРЫ"

г. Мінск, Кастрычніцкая
плошча, 1
(Палац Рэспублікі).
Тэл.: 227 26 12.
■ "Кола агню"
(па выніках
VI Міжнароднага
плёнэру
па кераміцы
"Арт-Жыжаль").

ГАЛЕРЭЯ ТЫЗЕНГАЎЗА

г. Гродна,
пл. Тызенгаўза, 4.
Тэл./факс:
(8-0152) 72 27 57.
■ Выстаўка
жывапісу
Генадзя
Піцко
"Зачараваны
прыгажосцю".

КАРШІНСКАЯ ГАЛЕРЭЯ Г.ВАШЧАНКІ

г. Гомель, вул.
Карповіча, 4. Тэл.:
(8-0232) 77 75 20.
Экспазіцыі:
■ "Г.Х. Вашчанка".
Выстаўкі:
■ Выстаўка фатаграфій
ЕЛастхейна
"Белае мора —
Чорнае мора".
■ Выстаўка
мастакоў
Гомельскай
вобласці
"Вясна-2009".

Паважаныя чытачы!

ІДЗЕ ПАДПІСКА

НА ІІ КВАРТАЛ

2009 ГОДА!

на газету
"Культура"
Падпісныя
індэкссы:
індывідуальная
падпіска —
63875,
ведамасная
падпіска —
638752;

на часопіс
"Мастацтва"
Падпісныя
індэкссы:
індывідуальная
падпіска —
74958,
ведамасная
падпіска —
749582.

рамяство Беларусі". (з фондаў Нацыянальнага музея гісторыі і культуры).

Дом-музей І з'езда РСДРП
г. Мінск, пр-т
Незалежнасці, 31а.
Тэл.: 290 68 47.
■ Пастаянная
экспазіцыя
"Гісторыя І-га з'езда
РСДРП".
■ Выстаўка "Чараўныя
лялькі".

БЕЛАРУСКІ ДЗЯРЖАЎНЫ МУЗЕЙ ГІСТОРЫІ ВЯЛІКАЙ АЙЧЫННАЙ ВАЙНЫ

г. Мінск,
пр-т Незалежнасці, 25а.
Тэл: 226 03 98.
Экспазіцыі:
■ Пастаянная экспазіцыя.
Выстаўкі:
■ "Адам Міцкевіч на
паштоўцы к. XIX — п. XX
стст."
■ "Белая ружа".
■ "Мінск: вандроўка ў
часе" — на аснове

■ "Беларусь на
літаграфіях Н.Орды"
(арыгінальныя літаграфіі
Н.Орды з калекцыі
У.Ліхадзедава).
■ "Жывое жалеза"
(металічныя скульптуры
С.Парцянкава).
■ Выстаўка
іранскага
мастацтва.
■ "Запаведная краіна"
— выстаўка
М.К. і С.М. Рэрыхаў.

ПАЛЯЎНІЧЫ ДОМК

г. Гомель, вул. Пушкіна, 32.
Тэл.: (8-0232) 74 33 41.
Экспазіцыя
■ "Інтэр'еры дваранскай
сядзібы канца XIX —
пачатку XX стст."
Выстаўкі:
■ Дакументальная
фотавыстаўка
(са збору музея
і прыватных калекцый)
"Твары на старых
фотаздымках".
■ Мастацкі салон

НАЦЫЯНАЛЬНЫ АКАДЭМІЧНЫ ВЯЛІКІ ТЭАТР ОПЕРЫ І БАЛЭТА РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ

г. Мінск, тэл./факс: 334 11 56.
На сцэне Палаца Рэспублікі
(Кастрычніцкая плошча, 1)

- 15 — "Шчаўкунок"
П.Чайкоўскага.
- 17 — "Эсмеральда" Ц.Пуні.
- 18 — "Спартак" А.Хачатуряна.

РЭСПУБЛІКАНСКІ ТЭАТР БЕЛАРУСКАЙ ДРАМАТУРГІІ

г. Мінск, вул.
Крапоткіна, 44.
Тэл./факс: 334 60 08.

- 15 — "Адвечная песня"
Янкi Купалы.
- 16 — "Эмігранты" С.Мрожака.
- 17 — "Т'ёмнікi звер" А.Курычыка.
- 18 — "Раман+Юлія"
- 19 — "Каласы пад сярпом тваім"
- 20 — "Містар Розыгрыш"
- 21 — "Жан і Беатрыса"
К.Фрээта.

БЕЛАРУСКІ ТЭАТР "ЛЯЛЬКА"

г. Віцебск, вул. Пушкіна, 2.
Тэл.: (8-0212) 36 32 50.
■ 14 — "Асцярожна, Соня"
А.Усачова.
■ 15 — "Брэменскія музыкі"
В.Ліванава, Ю.Энціна.
■ 18 — "Аладзін"
Н.Гернета.
■ 20, 21 — "Бука"
М.Супоніна.

МАЗЫРСКІ ДРАМАТЫЧНЫ ТЭАТР ІМЯ І.МЕЛЕЖА

г. Мазыр, вул. Ленінская, 23.
Тэл.: (8-02351) 211 31.
■ 14 — "Жаніцьба" М.Гоголя.
■ 15 — "Дрэвы паміраюць стоячы"
А.Касона.
■ 19 — "Ён, яна, вако, нябожчык" Р.Куні.
■ 20 — "Сільвія" А.Герні.
■ 21 — "Каб Адам не саграшыў"
У.Галубка.

ТЭАТРЫ*